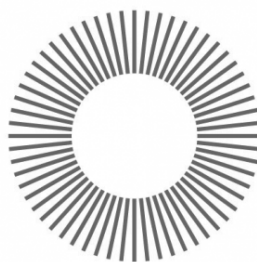

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.– 2019. gadā

**INVESTĪCIJU KLIMATA ATTĪSTĪBA LATVIJĀ: ĀRVALSTU
INVESTORU VIEDOKĻI**

Arnis Sauka

**FOREIGN INVESTORS
COUNCIL IN LATVIA**

Par autoru

Profesors Arnis Sauka ir Rīgas Ekonomikas augstskolas (REA) Ilgtspējīga biznesa centra direktors un NVO “BASE” - business pret ēnu ekonomiku, valdes loceklis, kā arī Ārvalstu investoru padomes Latvijā valdes loceklis. Arnis ir ieguvis doktora grādu Zīgenes Universitātē (Vācija) un ir pasniedzis vieslekcijas Jenčēpingas Starptautiskajā biznesa skolā (Zviedrija) un Londonas Universitātes koledžā (Apvienotā Karaliste). Viņa akadēmisko pētījumu rezultāti ir publicēti tādos izdevumos kā *Strategic Entrepreneurship Journal*, *Journal of Business Ethics*, *International Small Business Journal*, *Journal of Comparative Economics*, kā arī grāmatās, kuras izdevuši *Springer*, *Routledge*, *Edward Elgar*, *IGI Global*, *Blackwell* un *Peter Lang*. Arnis ir iesaistīts lietišķajos pētījumos, tostarp pētījumos, kurus pasūtījuši OECD, Eurofound un dažādas bankas, nozares apvienības un NVO. Viņš ir Ēnu ekonomikas indeksa Baltijas valstīs līdzautors.

E-pasts: arnis.sauka@sseriga.edu

The Centre for Sustainable Business
at SSE Riga

Pateicība

Izsakām pateicību Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupas biedriem par viņu ieguldījumu 2015. gada vadlīniju izstrādē, kā arī FICIL valdei par interviju vadīšanu. Liels paldies FICIL biedriem – investoriem – par aktīvu dalību intervijās. Īpaši vēlamies pateikties Mārtiņam Pankem (FICIL izpilddirektoram), Lindai Helmanei (projektu direktorei) un Sigītai Ševcevai par palīdzību gadījumu izpētēs, kā arī interviju organizēšanā.

© Autors, REA, FICIL, 2020. gada janvāris.

No angļu valodas tulkojis: Nordtext

Priekšvārds

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss ir vērtīga iespēja palūkoties uz sevi no malas. Tas ir teju 50 investoru viedoklis par uzņēmējdarbības vidi un nodokļu sistēmu Latvijā, par valdības paveikto šo jomu uzlabošanā un sakārtošanā, kā arī par mūsu Ahileja papēžiem, kurus paši, iespējams, neesam pamanījuši vai pagaidām neesam tiem pievērsuši pietiekamu uzmanību.

“Viduvēji” – šķiet, tā mēs izskatāmies ārvalstu investoru acīs. Pētījuma rezultāti nav kritiski, taču nav arī tādi, ar kuriem gribētos skaļi lepoties, sakot, ka tie atklāj Latvijas pilno potenciālu, un tas nav arī apzīmējums, ar kuru es vēlētos asociēt Latviju, domājot par uzņēmējiem, kuriem ir izvēles iespējas, kur ilgtermiņā ieguldīt savu kapitālu – šeit vai kādā no mūsu kaimiņvalstīm.

Jā, šis gads nav bijis vienkāršs – vietējie uzņēmēji joprojām saskaras ar izaicinājumiem, kas saistīti ar darbaspēka pieejamību un tā produktivitāti, apšaubīta tiek arī Latvijas finanšu nozares reputācija, turklāt tas viss notiek laikā, kad paralēli palēninās globālās ekonomikas tempi un tiek prognozēts, ka arī Latvijas ekonomikas izaugsme būs zemāka nekā pērn.

Viens no svarīgākajiem ekonomiskās izaugsmes dzinējspēkiem šādā situācijā ir arī ārvalstu investīciju piesaiste. Latvija pēdējo divu gadu laikā piesaistījusi 1.1 miljardu eiro ārvalstu investīciju, kamēr Lietuva spējusi piesaistīt divtik vairāk (2.7 miljardus eiro), bet Igaunija – pat 3.1 miljardu eiro (Eurostat dati, 2019. gada jūlijs). Protams, Latvijas konkurētspēju šajā jomā ietekmē daudzi faktori, turklāt daļa no tiem atrodas ārpus mūsu kontroles. Tomēr varam rīkoties, lai panāktu uzlabojumus, un tādēļ jau 2019. gada maijā ikgadējā sanāksmē ar Latvijas valdību FICIL uzsvēra vairākas prioritātes uzņēmējdarbības vides uzlabošanai – darbaspēka pieejamības palielināšana, augstākās izglītības iestāžu pārvaldības modernizācija, finanšu sistēmas stabilitāte un reputācijas atjaunošana, kā arī valsts pārvaldes efektivitātes pilnveidošana. Šīs prioritātes detalizētāk apskatītas arī jaunākajā, nu jau piektajā, FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksā.

Priecē, ka rezultātos ir redzamas arī pozitīvas tendences un, neskatoties uz augstākminēto, vairāk nekā puse no aptaujātajiem investoriem (30 no 47) atzinuši, ka viņi plāno palielināt investīciju apjomu Latvijā. Arī mēs turpināsim strādāt kopā ar valdību un valsts institūcijām, lai sasniegtu reālu progresu uzņēmējdarbības vides un investīciju klimata uzlabošanā. Tā ir FICIL vīzija – redzēt Latviju kā konkurētspējīgāko valsti investīciju piesaistē Baltijas jūras reģionā.

Lai mums visiem kopā tas izdodas!

Gunta Jēkabsone
FICIL valdes priekšsēdētāja

Kopsavilkums

FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā pirmo reizi izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (REA), lai veicinātu pierādījumus balstītus politikas lēmumus un sekmētu labvēlīgu investīciju klimatu Latvijā. Šis ir piektais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums. Iepriekšējie četri ziņojumi sagatavoti attiecīgi 2015., 2016., 2017. un 2018. gadā.

Šī ziņojuma mērķis ir aplūkot šādus jautājumus: (i) Kā investori vērtē valdības centienus un pašreizējās politikas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu Latvijā?; un (ii) Sniegt ārvalstu investoriem galveno izaicinājumu un sarežģītumu padziļinātu izpēti, identificējot problēmas un piedāvājot risinājumus. Tāpat kā iepriekšējos pētījumos šī ziņojuma empīriskie dati balstās aptaujā: ārvalstu investoru Latvijā mini situāciju analīzē. Laikā no 2019. gada septembrim līdz novembrim mēs intervējām 47 augstākā līmeņa vadošos darbiniekus, kuri pārstāv uzņēmumus, kas ir nozīmīgi investori Latvijā. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 23% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem, 9% no kopējās peļņas un nodarbina 11% no kopējā darbaspēka uzņēmumos, kuru apgrozījums pārsniedz 145 000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Lursoft, 2018. gads).

Lai gan 2019. gada pētījuma rezultāti liecina, ka ārvalstu investoru novērtējums par investīciju pievilcību Latvijā un politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu Latvijā joprojām ir viduvējā līmenī, tiek novērotas arī pozitīvas tendences. Proti, skalā no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē, ka nav vispār nekādu uzlabojumu, "3" – daži pozitīvi uzlabojumi un "5" – investīciju klimats ir ievērojami uzlabojies, investīciju klimata attīstība 2019. gadā tika novērtēta ar "2,6" (2018. un 2017. gadā šis rādītājs bija "2,5"). Izmantojot skalu no 1 līdz 5, kur "1" un "2" apzīmē neapmierinošu vērtējumu, bet "5" – izcilu, investori gan 2017., gan 2018. gadā politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu Latvijā novērtēja ar "2,9", savukārt 2019. gadā šis rādītājs bija "3,1".

Līdzīgi kā iepriekšējo gadu pētījumos ārvalstu investori tika lūgti novērtēt investīciju klimatu Latvijā, kā arī to, vai ir panākts progress attiecībā uz svarīgākajām problēmām, kuras tika identificētas 2015. gadā. Jaunākā pētījuma rezultāti liecina, ka *demogrāfija* joprojām ir viens no galvenajiem izaicinājumiem. Proti, skalā no 1 līdz 5 (kur "1" nozīmē, ka investīciju klimata rādītājs Latvijā nav konkurētspējīgs, savukārt "5" nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs) demogrāfisko situāciju Latvijā 2019. gadā investori novērtēja tikai ar "1,5". Turklāt 35 ārvalstu investori (no 47) norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā viņi šajā jomā nemana uzlabojumus.

Ārvalstu investori Latvijā uzskata, ka *izglītības un zinātnes kvalitāte* un *darbaspēka pieejamība* arī ir pieskaitāmas pie problemātiskajām jomām. Vērtējot 5 punktu skalā, izglītības un zinātnes kvalitāte 2019. gadā tika novērtēta ar "2,7" (2018. gadā – "3,0", 2017. gadā – "3,1"), un 30 no 47 intervētajiem investoriem uzskata, ka pēdējo 12 mēnešu laikā izglītības un zinātnes attīstībā Latvijā nav novērojami uzlabojumi. Savukārt darbaspēka pieejamību 2019. gadā investori novērtēja ar "2,8" (2018. un 2017. gadā – "2,7"), *mazkvalificētā darbaspēka pieejamību* ar "2,4" (2018. gadā – "2,3", 2017. gadā – "2,5"), bet *vadības līmeņa darbaspēka pieejamību* ar "3,1" (2018. gadā – "3,0", 2017. gadā – "2,9"). Vairākums, t. i., 39 no 47 investoriem, nesaskata progresu arī attiecībā uz darbaspēka pieejamību pēdējo 12 mēnešu laikā. Taču šajā kontekstā ir jāuzsver, ka atbilstoši investoru viedoklim Latvijā ir uzlabojusies darbaspēka efektivitāte: vērtējot 5 punktu sistēmā, 2018. gadā šis rādītājs bija "2,9", bet 2019. gadā darbaspēka efektivitāte tika novērtēta ar "3,4".

Vērtējot investīciju klimatu Latvijā, *veselības aprūpes un sociālās aizsardzības kvalitāte* ir vēl viens konkurētspējas rādītājs, kas ir saņēmis novērtējumu zem “3,0”: 2019. gadā šis rādītājs ir “2,9” (2018. gadā – “2,9”, bet 2017. gadā – “2,5”). 33 no 47 investoriem pēdējo 12 mēnešu laikā nesaskata nekādus uzlabojumus *Latvijas veselības aprūpes sistēmā*. Savukārt *uzņēmējdarbības tiesiskā regulējuma kvalitāte* 2019. gadā saņēma novērtējumu “3,1” (2018. un 2017. gadā – “3,2”). FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa rezultāti liecina, ka, pēc ārvalstu investoru domām, *attieksme pret ārvalstu investoriem* Latvijā pakāpeniski uzlabojas: 2016. un 2017. gadā šis rādītājs attiecīgi bija “3,2” un “3,1”, 2018. gadā – “3,6”, bet 2019. gadā sasniedza “3,7”. Kopējais *dzīves līmenis Latvijā* 2019. gadā ir novērtēts ar “3,8”, kas saglabājas vienādā līmenī ar iepriekšējo trīs gadu rādītājiem.

Ārvalstu investori Latvijā, kas piedalījās 2019. gada pētījumā, dalījās ar savu profesionālo viedokli arī par to, vai aizvadīto 12 mēnešu periodā viņi saskata progresu pārējās problemātiskajās jomās. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāuzsver pieaugoša *nenoteiktība*, jo 25 investori (no 47) šajā jomā nesaskata uzlabojumus, 16 investori saskata daļējus uzlabojumus, savukārt 6 norāda, ka *nenoteiktības samazināšanā* ir vērojams progress. *Latvijas tiesu sistēma* ir vēl viena joma, kurā ārvalstu investori neredz progresu, proti, 22 investori norādīja “progresu nav”, 23 – “daļējs progress”, un tikai viens no investoriem min, ka Latvijas tiesu sistēmas attīstībā ir vērojams progress.

Investori ne tikai novērtēja investīciju klimatu Latvijā (vērtēšanas skalā no 1 līdz 5) un progresu svarīgākajās problemātiskajās jomās, bet arī izteica savu viedokli par katru no jomām, kurām kopumā ir būtiska nozīme Latvijas investīciju klimata veidošanā. Šie komentāri ziņojumā ir atspoguļoti citātu veidā. Noteikti iesakām politikas veidotājiem Latvijā izvērtēt šos viedokļus un ņemt tos vērā, turpinot darbu pie Latvijas investīciju klimata uzlabošanas.

Strādājot pie 2019. gada pētījuma, mēs veicām arī padziļinātu izpēti par četrām būtiskām jomām, kas tika apspriestas ar ārvalstu investoriem un Latvijas valdību FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā 2019. gada pavasarī. Un šīs jomas ir: (i) nodokļu sistēma, (ii) finanšu sistēmas stabilitāte, (iii) augstākās izglītības un zinātnes kvalitāte, kā arī (iv) darbaspēka produktivitāte. Ārvalstu investori tika lūgti dalīties domās par pašreizējo situāciju un to, vai pēdējo gadu laikā šajās jomās ir panākts progress, kā arī sniegt ieteikumus politikas veidotājiem situācijas uzlabošanai.

Latvijas nodokļu sistēmas nesena pagātne un tuvākā nākotne bija viens no visvairāk apspriestajiem tematiem 2019. gada FICIL Augsta līmeņa tikšanās ar valdību laikā. Pēdējā nodokļu reforma tika īstenota 2018. gadā, un jaunievēlētā valdība ir paziņojusi, ka nākamā reforma ir gaidāma 2021. gadā. Tāpēc šogad lūdzām investoriem novērtēt Latvijas iepriekšējās nodokļu reformas rezultātus. Tāpat aicinājām investorus izteikt viedokli par to, vai 2018. gadā veiktā nodokļu reforma ir sniegusi kādas priekšrocības viņu pārstāvētajam uzņēmumam un Latvijas tautsaimniecībai kopumā? Ārvalstu investoru vidējais novērtējums par iepriekšējās nodokļu reformas rezultātiem Latvijā bija “3,1”, kas ir nedaudz virs vidējā rādītāja.

Kopumā vismaz daļa no ārvalstu investoriem, kas piedalījās 2019. gada pētījumā, uzsvēra, ka iepriekšējā nodokļu reforma bija solis “pareizajā virzienā”. Daudzi investori jo īpaši uzsvēra nulles procentu likmi reinvestētajai peļņai kā ļoti pozitīvu uzlabojumu. Atsevišķos gadījumos investori izteica arī progresīvās likmes piemērošanu ienākumiem no algota darba. Taču tajā pašā laikā daudzi ārvalstu investori norādīja, ka nodokļu sistēma reformas rezultātā ir kļuvusi daudz sarežģītāka. Investori sniedza arī šādus turpmāko darbību ieteikumus Latvijas nodokļu sistēmas uzlabošanai:

Izvairīties no nenoteiktības. Ārvalstu investori vissvarīgākā ir nodokļu sistēmas stabilitāte un prognozējamība. Īsumā tas nozīmē mazāk pārmaiņu nodokļu sistēmā.

Vienkāršot un izskaidrot. Investori uzsver, ka nodokļu maksāšanai ir jābūt “vienkāršam uzdevumam”, kas ir viegli saprotams. Ārvalstu investori arī uzskata, ka tādām atbildīgajām institūcijām kā Valsts ieņēmumu dienests ir iespēja pilnveidot pieeju tam, kā par izmaiņām nodokļu sistēmā tiek informēti privātā sektora pārstāvji.

(Turpināt) darbaspēka nodokļu mazināšanu un patēriņa nodokļu palielināšanu. Daži no investoriem, kas piedalījās 2019. gada pētījumos, ir pamanījuši, ka šo procesu ir aizsākusi iepriekšējā nodokļu reforma, un iesaka darbību šajā virzienā turpināt.

Latvijas finanšu sektora stabilitāte ir vēl viens temats, kas tika pārrunāts gan 2019. gada FICIL Augsta līmeņa tikšanās ar valdību laikā, gan arī visa gada garumā. Lai risinātu ar šo jomu saistītos jautājumus, vispirms investoriem lūdzām novērtēt progresu attiecībā uz ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitāti Latvijā. Ārvalstu investoru vidējais novērtējums par uzlabojumiem, kas attiecas uz ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitāti Latvijā, bija virs vidējā rādītāja, proti, tas tika novērtēts ar 3,2. Pēc tam jautājām, vai ārvalstu investoru pārstāvētie uzņēmumi ir izjutuši arī kādas negatīvas sekas, ko ir ietekmējis finanšu sektora stāvoklis pēdējo divu gadu laikā. Lai gan saņēmām arī pozitīvas atbildes, negatīvie viedokļi tomēr bija dominējošie. Proti, ārvalstu investori norādīja uz Latvijas reputācijas riskiem, kas nereti ietekmē viņu pārstāvēto uzņēmumu darbību un rada izaicinājumus sadarbībā ar ārzemju bankām. Ziņojumā sniegtie citāti runā paši par sevi, un mēs ceram, ka Latvijas politikas veidotāji tos ņems vērā, turpinot darbu pie valsts finanšu sektora attīstīšanas.

Vēl viena 2019. gadā intensīvi apspriesta tēma FICIL ekspertu vidū bija *augstākās izglītības un zinātnes kvalitāte Latvijā*. Tāpēc jautājām ārvalstu investoriem, vai viņiem ir zināmas darbības, ko politikas veidotāji ir īstenojuši aizvadītā gada laikā, lai uzlabotu situāciju. Pozitīvi vērtējams ir fakts, ka ne viens vien investors minēja Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes jaunizveidotās studentu pilsētiņas Torņkalnā un Ķīpsalā, kā arī Rīgas Biznesa skolas, Latvijas Finanšu nozares asociācijas un valdības kopīgi īstenoto IT līderības bakalaura programmu. Daži no investoriem uzsvēra arī to, ka Izglītības un zinātnes ministrijas ierosinātā reforma, kuras mērķis ir mainīt augstākās izglītības iestāžu pārvaldības modeli, ir solis tuvāk augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes uzlabošanai Latvijā. Tomēr izskanēja arī vairāki negatīvi viedokļi, piemēram, “Nekas nav darīts, tikai runas vien”.

Atbildot uz jautājumiem “Kādas izmaiņas jūs ierosinātu izglītības un zinātnes kvalitātes uzlabošanai Latvijā un kāpēc? Kā tas sekmētu uzņēmējdarbības vidi, piemēram, tādiem uzņēmumiem kā jūsu pārstāvētais?”, ārvalstu investori uzsver turpmāko:

Augstākā izglītība (un zinātne) ir pārāk lokāla, fragmentēta un novecojusi. Īsumā, investori norāda uz to, ka Latvijā ir pārāk daudz augstākās izglītības iestāžu, ka tās izmanto novecojušas metodes un baidās (bez pamatota iemesla) vērt savas durvis starptautiskā līmenī, kas arī veicinātu augsti kvalificētu ārvalstu darbinieku piesaisti.

Vēl viens ārvalstu investoru pārliecinoši izteikts aicinājums ir *mainīt pārvaldības modeli augstākās izglītības iestādēm Latvijā*. Daudzi investori uzskata, ka nākamās izmaiņas būtu jāveic arī finanšu modelī.

Labāka izglītības un zinātnes sasaiste ar uzņēmējdarbības jomu ir vēl viens svarīgs aspekts, uz ko norāda ne vien 2019. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa intervijas, bet arī iepriekšējos pētījumos sniegtās atbildes.

Latvijā pieejamā darbaspēka produktivitāte arī bija viens no visbiežāk apspriestajiem jautājumiem visa gada garumā. Tas tika uzsvērts arī FICIL Augstās padomes sanāksmē, tāpēc šajā ziņojumā šim jautājumam veltījām īpašu uzmanību. Vairākums investoru atbildēja, ka viņi nav informēti par politikas veidotāju īstenotajām darbībām, kas būtu vērstas uz Latvijā pieejamā darbaspēka vispārējā produktivitātes līmeņa uzlabošanu.

Tāpat aicinājām investorus izteikt domas par to, ko politikas veidotāji varētu darīt, lai paaugstinātu darbaspēka produktivitātes līmeni, kā arī sniegt ieteikumus par galvenajām prioritātēm – darbībām, kas būtu jāveic politikas veidotājiem Latvijā. Elastīgi risinājumi ārvalstu darbaspēka piesaistei, mūžizglītības programmu turpmāka pilnveide, spēja pielāgoties digitalizācijai, kā arī izglītības sistēmas vispārēja pilnveide tika minēti kā galvenie ieteikumi šajā jomā. Tāpat ārvalstu investori sniedza arī ieteikumus politikas veidotājiem darbaspēka produktivitātes uzlabošanai publiskajā sektorā. Atbilstošs atalgojums, digitālo risinājumu ieviešana, kā arī komunikācijas uzlabošana starp dažādām valsts iestādēm tika minēti kā galvenās rekomendācijas. Daudzos gadījumos investori arī pauda viedokli, ka novadu reforma pozitīvi ietekmēs publiskā sektora efektivitātes uzlabošanu.

Noslēgumā jautājām investoriem “Vai jūsu uzņēmums strādā pie digitālo risinājumu ieviešanas, lai mazinātu darba tirgū novērojamā darbaspēka trūkuma radīto negatīvo ietekmi?”. Kā liecina šajā ziņojumā ietvertie citāti, atbilde galvenokārt ir apstiprinoša.

Uz jautājumu, vai un kādos apstākļos investori plāno palielināt savas investīcijas Latvijā, 30 no 47 intervētajiem investoriem atbildēja ar “jā” (2018. gada pētījumā ar “jā” atbildēja 22 no 40 intervētajiem investoriem), 12 investori sniedza noraidošu atbildi (2018. gada pētījumā – 14), savukārt 5 atbildēja, ka “tas ir atkarīgs no apstākļiem” (2018. gada pētījumā – 5) vai ka vēl nav izlēmuši.

Visbeidzot, aicinājām ārvalstu investorus sniegt vēstījumu Latvijas premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa. Šajos vēstījumos apkopotas vairākas galvenās problēmas, ar ko joprojām saskaras ārvalstu investori Latvijā, kā arī sniegti daži ieteikumi to risināšanai. Tāpat kā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa 2019. gada pētījuma rezultātos, arī šajos vēstījumos ir uzsvērtā nepieciešamība turpināt politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu Latvijā. Ceram, ka, līdzīgi kā iepriekšējie četri ziņojumi, arī šis ziņojums politikas veidotājiem sniegs labāku pamatojumu informētu politikas lēmumu pieņemšanai, tādējādi uzlabojot Latvijas uzņēmējdarbības vides vispārējo konkurētspēju. Tāpat mēs ceram, ka tas turpinās sekmēt konstruktīvu komunikāciju starp ārvalstu investoriem un Latvijas valdību.

Saturs

1. Ievads un metodika	9
2. Investīciju klimata pievilcība Latvijā	10
3. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas iepriekšējā gada laikā ticis izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā?	13
4. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā	15
5. Galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori saskaras Latvijā: progress vai regress?	19
<i>Demogrāfija</i>	
<i>Darbspēka pieejamība</i>	20
<i>Izglītības un zinātnes līmenis Latvijā</i>	21
<i>Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte</i>	21
<i>Nodokļu sistēmas kvalitāte</i>	21
<i>Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem</i>	21
<i>Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence</i>	22
<i>Nenoteiktība</i>	22
<i>Latvijas tiesu sistēma</i>	23
<i>Latvijas veselības aprūpes sistēma</i>	24
6. Padziļināta diskusija par četrām problemātiskām jomām, kas rada bažas ārvalstu investoriem: problēmas un risinājumi	24
6.1. Latvijas nodokļu sistēma	25
6.2. Latvijas finanšu sektora stabilitāte	31
6.3. Augstākās izglītības kvalitāte Latvijā	37
6.4. Darbspēka produktivitāte Latvijā	40
7. Ārvalstu investoru nākotnes investīciju plāni Latvijā un Latvijā veikto investīciju proporcija	45
8. Premjerministra kungs, Jums ir pienākusi vēstule!	46
1. pielikums: Vadlīnijas 2019. gada intervijām	52
2. pielikums: Ārvalstu investori, kas piedalījās 2019. gada pētījumā	56

1. Ievads un metodika

Šis ir piektais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums; iepriekšējie četri ziņojumi sagatavoti attiecīgi 2015., 2016., 2017. un 2018. gadā. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (REA). Galvenais indeksa mērķis ir veicināt pierādījumos balstītus politikas lēmumus un sekmēt labvēlīgu investīciju klimatu Latvijā. To mēs cenšamies sasniegt, apkopojot galvenās identificētās problēmas un ieteikumus, ko ir snieguši nozīmīgākie ārvalstu investori Latvijā – to uzņēmumu pārstāvji, kuri ir pieņēmuši lēmumu ieguldīt Latvijā un tajā ir strādājuši ievērojamu laika periodu.

Ziņojuma mērķis ir noskaidrot, vai, pēc ārvalstu investoru ieskatiem, ir gūti panākumi investīciju klimata attīstībā Latvijā. Jo īpaši:

- (1) Vai investori saskata progresu politikas iniciatīvās, ar kurām paredzēts risināt galvenās problēmas, kas ir noteiktas iepriekšējo pētījumu rezultātā? Turklāt ziņojumā ir iekļauta arī padziļināta izpēte par dažiem no būtiskākajiem izaicinājumiem, kas tika apspriesti 2019. gada FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā ar valdību.
- (2) Kā investori vērtē valdības centienus un pašreizējās politikas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu Latvijā?

Tāpat kā 2015., 2016., 2017. un 2018. gadā šis ziņojums ir balstīts uz aptauju: ārvalstu investoru Latvijā mini situāciju analīzēm. Laikā no 2019. gada septembrim līdz novembrim mēs intervējām 47 augstākā līmeņa vadošos darbiniekus, kuri pārstāv uzņēmumus, kas ir nozīmīgi investori Latvijā. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 23% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem, 9% no kopējās peļņas un nodarbina 11% no kopējā darbaspēka uzņēmumos, kuru gada apgrozījums pārsniedz 145 000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Lursoft, 2018. gads). 2. pielikumā ir sniegta īsa informācija par uzņēmumiem, kuri piedalījās pētījumā. Visas sniegtās atbildes ir anonīmas, savukārt šī ziņojuma rezultātu sadaļās uzņēmumu nosaukumi ir aizvietoti ar to pārstāvēto nozaru nosaukumiem.

Vadlīnijas mini situāciju izpētei izstrādāja profesors Arnis Sauka (REA), piedaloties FICIL valdes locekļiem. Intervijas vadīja FICIL valdes loceklis FICIL uzraudzībā. Interviju vadlīnijas izklāstītas 1. pielikumā, un tās veido šādas galvenās daļas:

- *Novērtējums, vai saskaņā ar ārvalstu investoru viedokli investīciju pievilcība pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies.*
- *Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums, strādājot pie investīciju klimata*

uzlabošanas Latvijā 2019. gada laikā.

- *Latvijas ekonomikas konkurētspējas galveno virzītājspēku novērtējums – FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2019.*

- *Progresā novērtējums par nozīmīgākajām problēmām, kuras 2019. gadā ir konstatējuši ārvalstu investori Latvijā, ieskaitot šādas jomas:*

- demogrāfija;
- darbaspēka pieejamība;
- izglītības un zinātnes kvalitāte Latvijā;
- uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte;
- nodokļu sistēmas kvalitāte;
- valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem;
- uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence;
- nenoteiktība;
- Latvijas tiesu sistēma;
- Latvijas veselības aprūpes sistēma.

Turklāt 2019. gada pētījumā esam iekļāvuši arī jautājumus, kas ir saistīti ar svarīgākajām jomām, kuras tika apspriestas ar ārvalstu investoriem un Latvijas valdību FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā 2019. gada pavasarī. Tāpēc lūdzām nozīmīgākos ārvalstu investorus Latvijā sniegt padziļinātu viedokli par (i) nodokļu sistēmu, (ii) finanšu sektora stabilitāti, (iii) augstākās izglītības un zinātnes kvalitāti Latvijā, kā arī (iv) darbaspēka produktivitāti Latvijā. Ārvalstu investori tika aicināti dalīties domās par pašreizējo situāciju un to, vai pēdējo gadu laikā ir panākts progress, kā arī sniegt ieteikumus situācijas uzlabošanai konkrētajā jomā.

Tāpat kā iepriekšējos gados mēs arī lūdzām ārvalstu investorus atbildēt, vai un kādos apstākļos viņi plāno palielināt savas investīcijas Latvijā.

Un noslēgumā līdzīgi kā iepriekšējos gados arī 2019. gada pētījumā aicinājām ārvalstu investorus Latvijā uzrakstīt īsu vēstījumu Latvijas premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa. Mēs apsolvām nodot šo vēstījumu adresātam kopā ar šo ziņojumu.

Ziņojums ir atbilstoši strukturēts un, kur iespējams, investoriem tika lūgts sniegt detalizētākus atzinumus un piemērus. Ceram, ka līdzīgi kā iepriekšējie ziņojumi arī šis ziņojums politikas veidotājiem sniegs labāku pamatojumu informētu politikas lēmumu pieņemšanai, lai uzlabotu Latvijas investīciju vides vispārējo konkurētspēju.

2. Investīciju klimata pievilcība Latvijā

Viens no FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa galvenajiem mērķiem ir izmērīt investīciju klimata izmaiņas Latvijā. Lai to izdarītu, līdzīgi kā aizvadītajos gados arī 2019. gada pētījumā

investori tika aicināti izteikt savu viedokli par to, vai investīciju pievilcība Latvijā ir uzlabojusies pēdējo 12 mēnešu laikā. Investoriem bija iespēja novērtēt investīciju pievilcību Latvijā pēc 5 punktu skalas, kur “1” nozīmē, ka investīciju pievilcība nav uzlabojusies vispār, “2” nozīmē, ka ir bijuši tikai nelieli uzlabojumi, “3” nozīmē, ka ir novēroti daži pozitīvi uzlabojumi, “4” nozīmē, ka investīciju pievilcība patiešām ir uzlabojusies, savukārt “5” nozīmē, ka investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

1. tabula: Investīciju pievilcība Latvijā: attīstība pēdējo 12 mēnešu laikā: 2016., 2017., 2018. un 2019. gada pētījumi.

Skala no 1–5, kur “1” nozīmē: investīciju pievilcība nav vispār uzlabojusies; “5” nozīmē: investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

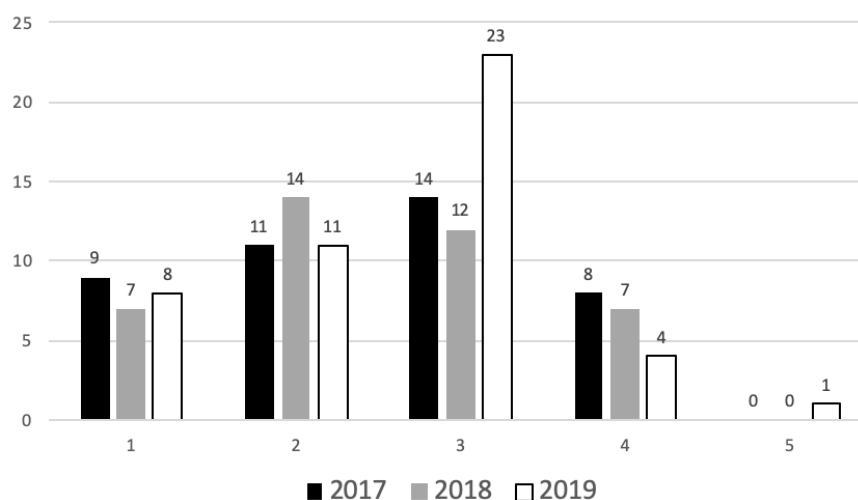
<i>gads</i>	<i>novērtējums</i>
2019.	2,6
2018.	2,5
2017.	2,5
2016.	2,0

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

1. attēls: Vai investīciju pievilcība Latvijā pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies? Atbilžu sadalījums 2017.–2019. gadā.

Skala no 1–5, kur “1” nozīmē: investīciju pievilcība vispār nav uzlabojusies; “5” nozīmē: investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Ārvalstu investoru vidējais novērtējums par investīciju pievilcību Latvijā aizvadītā gada laikā ir “2,6” – kas ir neliels uzlabojums salīdzinājumā ar pērnā gada rezultātu (skatīt 1. tabulu). Vairākums ārvalstu investoru investīciju pievilcības attīstību novērtēja ar “3”, proti, ka ir daži pozitīvi uzlabojumi (skatīt 2. attēlu). Turklāt viens respondents 2019. gadā sniedza novērtējumu “5”, proti, ka investīciju pievilcīgums ir ievērojami uzlabojies (skatīt 1. attēlu).

Tāpat lūdzām investorus pamatot savu novērtējumu un saņēmām šādus viedokļus, daži no kuriem bija visai negatīvi:

“Man regulāri ir jāpaskaidro mūsu investoriem, kāpēc nevaram attīstīt jaunus projektus Latvijā, kas ir gaužām bēdīgi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Situācija finanšu sektorā joprojām rada bažas.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jo tālāk mēs virzāmies ar sava investīciju plāna īstenošanu, jo vairāk problēmu rodas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ja man šobrīd būtu jāpieņem investīciju lēmums, es izvēlētos Igauniju tās attīstītās digitālās vides dēļ. Lietuvai ir lielākais iekšējais tirgus. Latvijai nav spēcīgu priekšrocību.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mūsu akcionāri novērtē mūsu cilvēku kompetenci, taču no investora viedokļa kļūstam aizvien dārgāki. Šobrīd mūsu izmaksas jau sasniedz tādu pašu līmeni kā, piemēram, Somijā vai Spānijā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ļoti negatīvi. Tikai tāpēc, ka pēdējo 12 mēnešu laikā esam pieredzējuši haotiskus vēlēšanu rezultātus un populistu pievienošanos parlamentam. Un tagad redzam, kā populistu nespēj piepildīt solīto. Vērtējot Kariņa kunga vadīto valdību pēc tās sastāva, viņiem sokas pārsteidzoši labi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

... taču saņēmām arī vairākus pozitīvus viedokļus:

“Taču no pozitīvās puses – atskatoties vēsturē, vēl nekad iepriekš mums nav vienlaicīgi bijis gan premjerministrs, gan prezidents, kuri abi ir starptautiskā mērogā augsti cienjamas personas ar labu reputāciju un spēju paust viedokli par problēmām. Šī ir pozitīva ziņa investoriem. Mums ir vēl vairāk jāatbalsta mūsu premjera un prezidenta gaitas ārzemēs.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijas ekonomikai klājas labi. Patēriņš privātajā sektorā ir labs un arī patērētāji joprojām ir noskaņoti pozitīvi, jo īpaši, ja salīdzinām ar situāciju citviet Eiropā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir uzlabojies dialogs ar Veselības ministriju.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Varētu izklausīties naivi, taču man ir sajūta, ka šobrīd mums ir valdība, kas sabiedrības intereses izvirza augstāk par interesēm, kuras atbalsta nelielas politiķu–uzņēmēju grupas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Ir izraudzīta jauna FKTK vadītāja. Lūkosim, kādas pārmaiņas viņa ienesīs.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvija pakāpeniski veidojas kā nobriedusi valsts un sabiedrība.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

3. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas ir izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā iepriekšējā gada laikā?

Līdzīgi kā 2017. un 2018. gada pētījumā mēs lūdzām ārvalstu investorus Latvijā novērtēt Latvijas politikas veidotāju darbu: kas ir izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā iepriekšējā gada laikā? Politikas veidotāju ieguldījums tika novērtēts pēc skalas no 1 līdz 5 (kur "1" ir neapmierinoši, "3" – viduvēji, bet "5" – izcili). Atbildes uz šo jautājumu ir tieši salīdzināmas ar līdzīgu jautājumu, kas tika uzdots 2016. gada pētījumā: "Cik lielā mērā ir izpildīts valdības solījums uzlabot investīciju klimatu Latvijā, kas tika dots 2015. gada FICIL Augstās līmeņa tikšanās ar valdību laikā?", jo abi šie jautājumi izvērtē politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā. 2016., 2017., 2018. un 2019. gada pētījumu rezultāti ir apkopoti 2. tabulā.

Ārvalstu investoru vidējais novērtējums 2019. gadā par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu aizvadītā gada laikā ir 3,1 no 5, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu rezultātiem ir nedaudz labāks rādītājs: 2018. un 2017. gadā – 2,9; 2016. gadā – 2,3 (2. tabula). Atbilžu sadalījums ir atspoguļots 2. attēlā.

2. tabula: Ārvalstu investoru novērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā: 2016.–2019. gada pētījumi

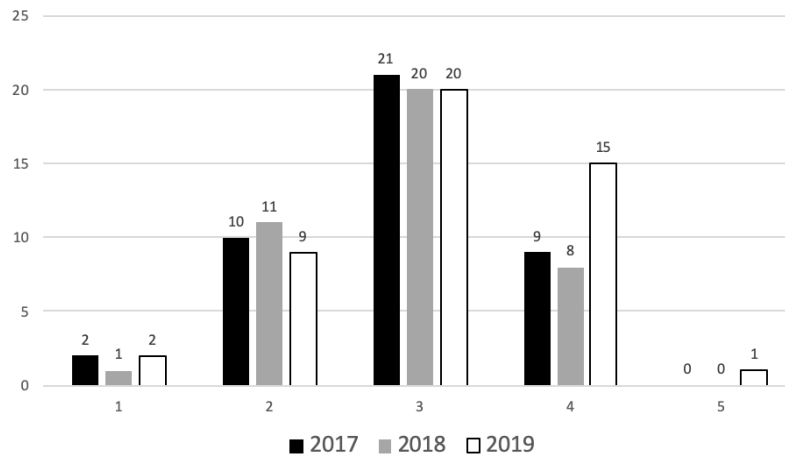
Skala no 1 līdz 5, kur "1" – neapmierinoši, "3" – viduvēji un "5" – izcili
2016. gadā: n = 30; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

<i>gads</i>	<i>novērtējums</i>
2019.	3,1
2018.	2,9
2017.	2,9
2016.	2,3

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

2. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā. Atbilžu sadalījums 2017.–2019. gadā.

Skala no 1 līdz 5, kur "1" – neapmierinoši, "3" – viduvēji un "5" – izcili
2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

2. attēlā ir redzams, ka līdzīgi iepriekšējo gadu rezultātiem arī 2019. gada pētījumā valdības centienus attīstīt investīciju klimatu Latvijā vairākums respondentu novērtēja ar “3” – viduvēji. Taču 2019. gadā ir pieaudzis to respondentu skaits, kas ir snieguši vērtējumu “4” (skatīt 3. attēlu). Tas atspoguļojas arī pozitīvajos komentāros, ko saņēmām no vairākiem ārvalstu investoriem, kuri piedalījās 2019. gada pētījumā:

“Šobrīd mums ir labs Saeimas sastāvs, laba valdība un lielisks valsts prezidents. Manuprāt, tas ir sasodīti labs progress.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ja nepastāvētu Moneyval risks, es dotu 5. Kariņa kungs ir publiski paziņojis, ka investīciju piesaiste Latvijai ir viņa galvenā prioritāte.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Finanšu sistēma uzlabojas, ir īstenoti ļoti daudzi pasākumi, lai izvairītos no pelēkā saraksta.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“... premjerministrs un Moneyval. Varam novērot milzīgu atbalstu un vienotu nostāju savlaicīgai Moneyval rekomendāciju īstenošanai. Taču tajā pašā laikā koalīcijas uzvedība šķiet dīvaina, viņi joprojām uzvedas tā, it kā būtu priekšvēlēšanu laiks, nevis strādā kā vienota komanda, kas kopīgiem spēkiem risina galvenās problēmas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Politikas īstenošanas jomā ir vērojamas pozitīvas iezīmes (piemēram, KNAB darbība), taču, vērtējot politikas veidotāju darbu, man prātā nenāk neviens izšķirošas nozīmes uzlabojums.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdība ir izteikusi vairākus labus priekšlikumus. Tagad vēlētos redzēt arī kādus rezultātus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Situācijas uzlabošanai ir īstenotas konkrētas darbības.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pašreizējā valdība, premjerministrs un valsts prezidents pārstāv vērtības, nevis tikai polittehnoloģiju. Taču negaidītais akcīzes likmju karš ar Igauniju bija stulba ideja.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ir pozitīvas iezīmes, taču tās aizēno daudzie skandāli.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jaunā valdība rada pamatu optimismam.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Taču tika saņemts arī ne viens vien negatīvs komentārs:

“Diemžēl mūsu nozarē joprojām dominē populisms.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Koalīcijas sastāvs liedz valdībai iespēju virzīties uz priekšu ātrāk, mērķtiecīgāk un koordinētāk.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nejūtu, ka politikas veidotāji Latvijā mēģinātu piesaistīt Latvijai jaunus ārvalstu investorus.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Valdība joprojām ir ļoti jauna.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Dalīto pakalpojumu centru nozare pēdējo 10 gadu laikā nav bijusi vienota. Viens no iemesliem ir tas, ka valsts nav pamanījusi mūsu pastāvēšanu, lai gan mūsu nozares gada apgrozījums ir 300 milj. EUR, un nav mēģinājusi mūs uzrunāt kā nozari. Šobrīd esam izveidojuši savu asociāciju un mēģinām veidot dialogu ar politikas veidotājiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Šis tas ir paveikts, bet vienmēr varam vairāk. Pēdējā gada laikā investori ir saskārušies ar pārāk daudziem negatīviem aspektiem.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

4. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Šajā sadaļā izklāstīts FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadam: Latvijas ekonomikas konkurētspējas novērtējums vai konkrētāk – valstī darbojošos ārvalstu investoru sniegtais Latvijas investīciju klimata novērtējums.

Galvenie faktori, kas potenciāli ietekmē Latvijas konkurētspēju, tika identificēti, pārskatot atbilstošu akadēmisko literatūru, vai izkristalizējušies padziļinātās diskusijās FICIL ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupas ietvaros 2015. gadā. Tā rezultātā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu – ārvalstu investoru Latvijas konkurētspējas virzītājspēku novērtējumu – veido šādi rādītāji:

Darbspēka pieejamība
Darbspēka efektivitāte
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem
Attieksme pret ārvalstu investoriem
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte
Izglītības un zinātnes kvalitāte
Veselības aprūpes un sociālās aizsardzības kvalitāte
Materiālā infrastruktūra
Investīciju stimuli
Nemateriālā infrastruktūra
Demogrāfija

2019. gadā sarakstam tika pievienota jauna kategorija – **digitalizācija**. Turklāt ārvalstu investori tika lūgti novērtēt arī **dzīves līmeni Latvijā**.

2015. gada pētījumā 28 atlasītie ārvalstu investori Latvijā novērtēja katru no šiem rādītājiem – potenciālajiem Latvijas ekonomikas konkurētspējas virzītājspēkiem. Minētie 28 respondenti un

4 papildus uzņēmumi piedalījās to pašu rādītāju novērtēšanā 2016. gadā, bet 2017. gadā izlasei pievienojās vēl 10 kompānijas. Savukārt 2018. gadā intervējām tos pašus 38 uzņēmumus (no 42), kuri piedalījās 2017. gada pētījumā. Turklāt 2018. gadā pievienojās 2 jauni uzņēmumi. 2019. gada pētījumam pievienojās vēl vairāki ārvalstu investori, un kopā tika aizvadītas 47 intervijas.

Mēs respondentiem piedāvājām novērtējuma skalu no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs. Dažiem rādītājiem ir viens postenis, citiem ir vairāki (skatīt turpmāk redzamo 3. tabulu). FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss tika aprēķināts kā katra rādītāja vidējais aritmētiskais. 26 no 28 intervētajiem investoriem sniedza novērtējumu lielākai daļai rādītāju 2015. gadā; visi 32, 42, 40 un 47 respondenti aktīvi piedalījās rādītāju novērtēšanā attiecīgi 2016., 2017., 2018. un 2019. gada pētījumā. Rezultāti ir redzami 3. attēlā.

Tomēr ir svarīgi uzsvērt, ka, interpretējot FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksā ietvertos skaitļus, ir jāņem vērā, ka (i) pētījumā piedalījās lielākoties salīdzinoši lieli investori, lai rezultāti labāk atspoguļotu lielo uzņēmumu viedokli; (ii) izlasē galvenokārt ietilpst FICIL biedri, tādējādi, iespējams, radot atlases novirzi. Tādēļ FICIL iesaka izmantot šos skaitļus kā papildinformāciju citiem šā ziņojuma sadaļās apkopotajiem datiem, t. i., kā īsu pietuvinājumu, kura mērķis ir skaidrāk atspoguļot Latvijas konkurētspējas virzītāj spēku vispārējo novērtējumu no ārvalstu investoru Latvijā viedokļa.

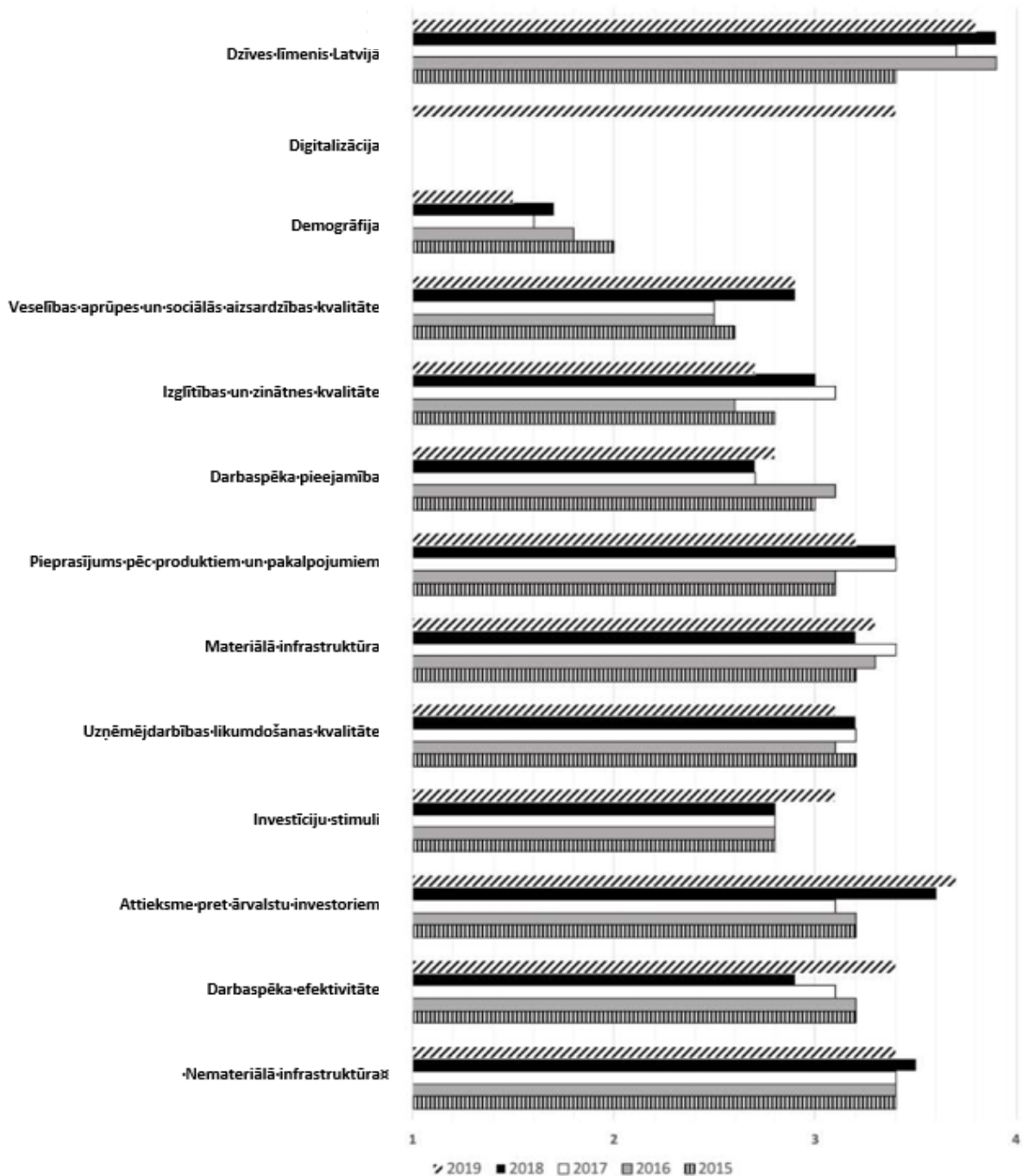
Kā parādīts 3. attēlā, visos piecos gados (2015., 2016., 2017., 2018. un 2019. gada pētījumos) potenciālos ekonomikas virzītāj spēkus ārvalstu investori Latvijā galvenokārt novērtēja virs vidējā līmeņa. Turklāt rādītāja “attieksme pret ārvalstu investoriem” novērtējums 2019. gadā turpināja pieaugt, sasniedzot 3,7 punktu vērtējumu no 5 (2018. gadā šis rādītājs bija 3,6, 2017. gadā – 3,1, savukārt 2015. un 2016. gadā – 3,2). Līdzīgi kā iepriekšējos gados arī 2019. gadā investori ir salīdzinoši apmierināti ar “nemateriālo infrastruktūru”, ko mēra kā “uzņēmējdarbības kultūru Latvijā” (2019. gadā šis rādītājs ir 3,4 no 5, 2018. gadā – 3,5, bet iepriekšējos pētījuma gados – 3,4), savukārt novērtējums “pieprasījumam pēc produktiem un pakalpojumiem” ir samazinājies par 0,2 punktiem (2018. gadā šis rādītājs bija 3,4 no 5, savukārt 2019. gadā tas ir noslīdējis līdz 3,2).

Taču investorus joprojām neiepriecina “demogrāfija”, kuras novērtējums laikposmā no 2015.–2017. gadam ir pakāpeniski krities (2,0 no 5 punktiem 2015. gadā, 1,8 punkti 2016. gadā un 1,6 punkti 2017. gadā), nedaudz uzlabojās 2018. gadā (1,7 punkti no 5) un atkal samazinājās 2019. gadā, sasniedzot 1,5 punktu atzīmi.

3. attēls: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Novērtējuma skala no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs.

2015. gadā: n = 28; 2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Investoru novērtējums attiecībā uz “veselības un sociālās sistēmas” kvalitāti 2019. gadā ir saglabājies 2018. gada līmenī, proti, 2,9. Taču 2019. gadā varam novērot ievērojamu kritumu “izglītības un zinātnes kvalitātes” novērtējumam (2019. gadā šis rādītājs ir 2,7, savukārt 2018. gadā tas bija 3,0).

Salīdzinot ar 2018. gadu, 2019. gadā ir vērojams būtisks pieaugums kategorijā “darbaspēka efektivitāte” (attieciīgi pieaugums no 2,9 līdz 3,4) un “investīciju stimuli” (no 2,8 līdz 3,1). Tāpat 2019. gadā neliels pieaugums ir novērojams arī šādu rādītāju novērtējumā: “darbaspēka

pieejamība” (2018. gadā – 2,7, savukārt 2019. gadā – 2,8) un “materiālā infrastruktūra” (no 3,2 punktiem 2018. gadā līdz 3,3 punktiem 2019. gadā). Tajā pašā laikā “uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitātes” novērtējums ir nedaudz samazinājies (no 3,2 punktiem 2018. gadā līdz 3,1 punktam 2019. gadā).

Kategorija “digitalizācija” saņēma 3,4 punktu vērtējumu no 5. Visbeidzot, dzīves līmenis Latvijā 2019. gadā ir novērtēts ar 3,8 punktiem no 5, kas ir par 0,1 punktu mazāk nekā 2019. gadā (skatīt 3. attēlu un 3. tabulu).

3. tabula: FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa elementi 2015.–2019. gadā.

Novērtējuma skala no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs.

2015. gadā: n = 28; 2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40; 2019. gadā: n = 47

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Nemateriālā infrastruktūra	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4
uzņēmējdarbības kultūra Latvijā	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4
Darbaspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9	3,4
darbaspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9	3,4
Attieksme pret ārvalstu investoriem	3,2	3,2	3,1	3,6	3,7
Investīciju stimuli	2,8	2,8	2,8	2,8	3,1
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1
monētārā politika	4,0	4,1	3,9	3,7	3,5
nodokļu sistēma	3,1	2,8	2,8	3,1	3,0
tiesiskā sistēma	2,6	2,6	2,8	2,9	2,8
Materiālā infrastruktūra	3,2	3,3	3,4	3,2	3,3
aizsardzība	3,4	3,6	3,6	3,6	3,8
zemas ražošanas izmaksas	3,3	3,2	3,2	2,9	2,9
infrastruktūra (ceļi, elektroapgāde u. c.)	3,1	3,1	3,3	3,2	3,5
energoresursi	2,8	3,3	3,4	3,0	3,0
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem	3,1	3,1	3,4	3,4	3,2
iekšzemes pieprasījums	2,8	2,6	2,9	2,8	2,8
ārējais pieprasījums (eksports)	3,3	3,3	3,7	3,8	3,5
nozares tradīcijas	3,4	3,5	3,5	3,6	3,4
Darbaspēka pieejamība	3,0	3,1	2,7	2,7	2,8
vadības līmeņa darbaspēka pieejamība	3,4	3,5	2,9	3,0	3,1
mazkvalificētā darbaspēka pieejamība	2,7	2,8	2,5	2,3	2,4
Izglītības un zinātnes kvalitāte	2,8	2,6	3,1	3,0	2,7
izglītība un zinātne / inovācijas	2,8	2,6	3,1	3,0	2,7
Veselības aprūpes un sociālās aizsardzības kvalitāte	2,6	2,5	2,5	2,9	2,9
veselības aprūpes sistēma	2,5	2,4	2,4	2,7	2,6
sociālā aizsardzība	2,8	2,5	2,6	3,0	3,2

Demogrāfija	2,0	1,8	1,6	1,7	1,5
demogrāfija (iedzīvotāju skaita palielināšanās)	2,0	1,8	1,6	1,7	1,5
Digitalizācija	n/a	n/a	n/a	n/a	3,4
Dzīves līmenis Latvijā	3,4	3,9	3,7	3,9	3,8

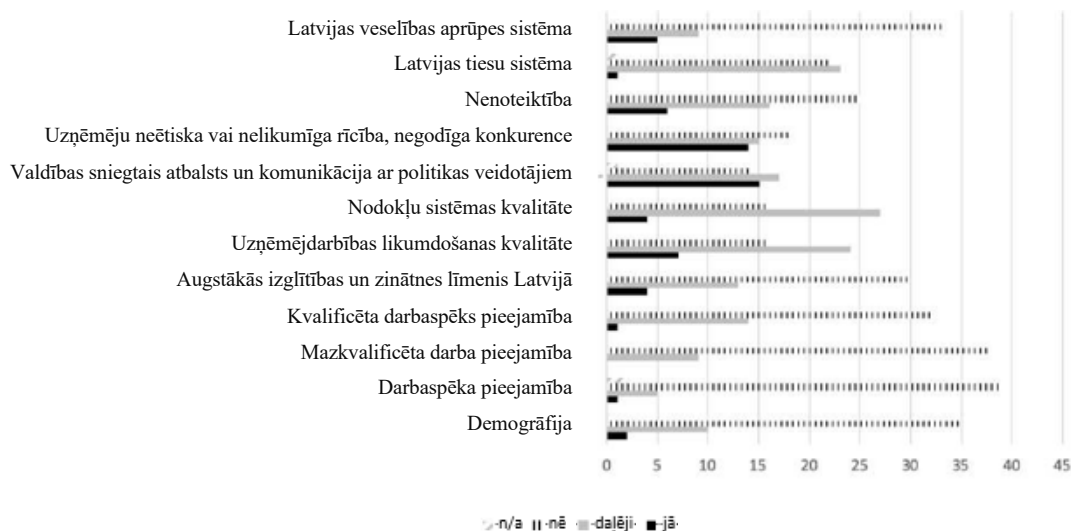
Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

5. Galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori saskaras Latvijā: progress vai regress?

Parasti papildus FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa aprēķinam mēs lūdzam ārvalstu investorus novērtēt arī progresu vai regresu iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos identificētajos galvenos problēmjautājumos. 2015. un 2016. gada pētījumos tika identificētas vairākas galvenās problēmas, ar ko sastopas ārvalstu investori Latvijā, attīstot savu uzņēmējdarbību. Tās ietver: demogrāfiju, darbaspēka pieejamību, izglītības un zinātnes līmeni, uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti, nodokļu sistēmas kvalitāti, atbalstu no valdības un komunikāciju ar politikas veidotājiem, uzņēmēju neētisku vai nelikumīgu rīcību, negodīgu konkurenci, nenoteiktību, tiesu sistēmu un veselības aprūpes sistēmu Latvijā. 2019. gada pētījumā mēs vaicājām ārvalstu investoriem, vai, viņuprāt, iepriekšējo 12 mēnešu laikā šajās problemātiskajās jomās ir notikušas kādas pozitīvas izmaiņas. 2019. gada pētījumu rezultātu apkopojums ir atspoguļots 4. attēlā.

4. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par izmaiņām pēdējo 12 mēnešu laikā attiecībā uz problemātiskajām jomām, kas bija norādītas 2015. un 2016. gada pētījumos: 2019. gada pētījuma rezultāti

Respondenti tika lūgti novērtēt katru faktoru, vai tas ir uzlabojies, atbildot “jā”, “daļēji” vai “nē”. $n=47$.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2019

Kā redzams 4. attēlā, *darbaspēka pieejamība*, šķiet, ir viena no 2019. gada problemātiskākajām sfērām: 39 ārvalstu investori (no 47), kas sniedza intervijas 2019. gada ziņojumam, norādīja, ka šajā jomā progresu nesaskata. Salīdzinot ar mazkvalificēta darbaspēka pieejamību, situācija ir nedaudz uzlabojusies kvalificētu darbinieku jomā, taču uzlabojumi ir pavisam nelieli (4. attēls).

Turklāt 2019. gadā 35 ārvalstu investori (no 47) norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā nesaskata uzlabojumus arī *demogrāfijas* situācijā; 33 investori progresu nesaskata *veselības aprūpes sistēmā* un 30 – arī attiecībā uz *izglītību un zinātņi Latvijā*. Vismaz puse intervēto ārvalstu investoru 2019. gadā nesaskata progresu arī kategorijā *nenoteiktība*. Gandrīz puse intervēto investoru norāda, ka uzlabojumu nav arī *Latvijas tiesu sistēmā*. Visas iepriekš minētās kategorijas pārstāv problemātiskās jomas, kuras ārvalstu investori jau iepriekš ir nosaukuši par tādām, kas būtiski ietekmē Latvijas investīciju vides pievilcību. Uzlabojumi šajās jomās nenoliedzami ir viens no priekšnosacījumiem jaunu investīciju ieplūšanai valstī.

Plašāku informāciju par Latvijā strādājošo ārvalstu investoru attieksmi par izmaiņām problemātiskajās jomās (pēdējo 12 mēnešu laikā) gan pozitīvā, gan negatīvā skatījumā sniedz turpmāk minētie citāti.

Demogrāfija

“Visi zina, ka situācija ir slikta, bet izskatās, ka neviens nezina, ko iesākt. Ir sajūta, ka esam padevušies.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ārvalstīs dzīvojošie latvieši atgriežas Latvijā. Neskatoties uz ierobežojumiem, Latvijā ierodas aizvien vairāk cilvēku no citām valstīm.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Tas būtiski ietekmē gan darbaspēka pieejamību, gan klientu bāzi. Diemžēl demogrāfiskā situācija Latvijā turpina pasliktināties, bet politikas veidotāji neveic pietiekami iedarbīgus pasākumus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Neto migrācija ir tuvu nullei – mazāks cilvēku skaits dodas prom, lielāks skaits atgriežas. Laba iniciatīva ir Latvija strādā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mums ir nepieciešama labāka pieeja ārvalstu darbaspēkam, kas nodrošinātu mazkvalificētus darbiniekus. Kas attiecas uz kvalificētiem darbiniekiem, situācija patiesībā nav nemaz tik slikta.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nespēj pieņemt drosmīgus lēmumus.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Situāciju varētu uzlabot, ja ģimenes, kas gatavojas sagaidīt savu 2. vai 3. bērnu, saņemtu lielāku atbalstu no valsts. Jo šobrīd pabalsta maksājumi bērniem ir ļoti zemi. Pretējā gadījumā tiem, kas vēlas ģimenes pieaugumu, ir jāsaskaras ar ienākumu nenoteiktību.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Progress ir negatīvs. Pienāks brīdis, kad mums nāksies paaugstināt pensionēšanās vecumu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Progress ir ļoti lēns.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Redzu tikai priekšvēlēšanu kampaņas, bet nekādus reālus centienus panākt izmaiņas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Labs progress reemigrācijas ziņā. Nekādu uzlabojumu dzimstības līmeņa paaugstināšanā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija pakāpeniski pasliktinās, un es nemanu pazīmes, kas dotu pamatu optimismam.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Darbaspēka pieejamība

“Darbaspēka izmaksas aug daudz ātrāk par produktivitāti.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijā no ārzemēm atgriežas kvalificēti darbinieki.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir lielāks ārvalstu darbaspēka īpatsvars, jo nevaram iegūt darbiniekus no šī reģiona. Uzskatām, ka viņi, vietējie, ir labāki. Tas nav saistīts ar atalgojumu, atalgojums ir tāds pats, taču cilvēki vienkārši nevēlas veikt šāda veida darbus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija ir pasliktinājusies.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Pēdējā laikā jo īpaši izjūtam mazkvalificēto darbinieku trūkumu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nav iespējams piesaistīt ārvalstu darbiniekus bez kvalificētas palīdzības no ārpuses. Tā tam nevajadzētu būt. Ja pat mūsu uzņēmumam, kas ir salīdzinoši liels, ir jāalgo ārējie speciālisti, lai piesaistītu ārvalstu darbiniekus, pieņemu, ka mazam vai vidēja izmēra uzņēmumam tā būtu neiespējamā misija.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mūsu nozarē izjūtam darbaspēka trūkumu vidējā līmeņa vadītāju līmenī.” (Nekustamā īpašuma nozare)

“Kopumā situācija pasliktinās.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija pasliktinās. Darba tirgus sarūk.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Izglītības un zinātnes līmenis Latvijā

“Pašreizējā situācija nav pieņemama. Latvijas Universitātes studentu pilsētiņa Torņakalnā ir laba, bet to pilnībā aizēno nesenie pārvaldības skandāli.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tas ir saistīts ar programmu akreditāciju starptautiskā līmenī. Problēmas saistībā ar Latvijas Universitāti radīja spiedienu beidzot pievērsties universitāšu pārvaldības modeļa izvērtēšanai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija pakāpeniski pasliktinās.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs atpaliēkam. Vismaz beidzot par to tiek sākts runāt.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Šobrīd infrastruktūra ir lieliskā stāvoklī (LU, RTU studentu pilsētiņas). Tagad universitātēm ir jāpievērš uzmanība daudz grūtākam uzdevumam – augstākās izglītības kvalitātes uzlabošanai. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Viena no galvenajām problēmām ir izglītības saturs, kas neatbilst uzņēmējdarbības vides vajadzībām.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte

“Jaunā valdība un parlaments ir atvērtāki dialogam ar uzņēmumiem. Taču joprojām tiek pieņemti svarīgi lēmumi, nekonsultējoties ar nozares pārstāvjiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Komerclikumā bija nepieciešami grozījumi. Šajā ziņā varētu tikt uzlabota tiesu sistēma.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Kļūdas tiek labotas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Tiesiskais regulējums pats par sevi ir labā līmenī, taču tas, kā valsts iestādes to interpretē un piemēro, joprojām rada bažas. Turklāt aizvien

“Situācija ar maksātspējas procesiem pēdējo gadu laikā ir krietni uzlabojusies.” (Pakalpojumu uzņēmums)

biežāk pēdējā laikā tiek veikti negaidīti grozījumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Nodokļu sistēmas kvalitāte

“Baltijas reģionā neesam kļuvuši konkurētspējīgāki.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ir lietas, kas strādā labi, taču ir nepieciešami vēl daudzi uzlabojumi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pašreizējā valdība ir atvērta, premjerministrs ir atvērts, taču ir ārkārtīgi grūti panākt līdzsvaru.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija nav uzlabojusies vai pasliktinājusies, tā vienkārši ir citādāka.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nodokļu sistēma ir viens no galvenajiem elementiem, kas veido investīciju klimata pievilcību. Sagaidām, ka nākamā nodokļu reforma piedāvās konstruktīvus risinājumus, kas tiks izstrādāti ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām pusēm.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ļoti būtiska ir stabilitāte. Valdība nepaaugstināja nodokļu likmes nākamā gada budžetam, ko es respektēju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Salīdzinājumā ar Lietuvu un Igauniju mūsu nodokļu sistēma joprojām nav konkurētspējīga. Ja darba alga, piemēram, ir 1500 EUR, pēc nodokļu nomaksas darbinieks Latvijā savā bankas kontā saņem vismazāko summu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem

“Saskatu atvērtību dialogam. Šobrīd ir ievērojami vairāk tādu ministru un parlamenta deputātu, kas saprot uzņēmējdarbības valodu, nekā tas bija agrāk.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“FICIL uztur dialogu ar valdību, un šeit mēs varētu uzteikt valdības apņēmību īstenot Moneyval rekomendācijas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tāpat kā iepriekš, mēs tiekamies un runājam.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Diemžēl caurskatāmībai, paredzamībai un savlaicīgai komunikācijai ir tendence pasliktināties.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Man šķiet, ka retāk ir novērojamas situācijas, kurās valdības institūcijas vai valsts amatpersonas runā no varas pozīcijām. Parasti mēs runājam kā vienlīdzīgi partneri.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mums ir pozitīva pieredze sadarbībā ar VID.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Dialogs ir.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence

“Joprojām ir nozares, kurās neētiska vai nelikumīga rīcība ir ierasta prakse.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tiek ņemti vērā tādi jautājumi kā ēnu ekonomika, taču šī problēma tiek risināta lēni.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

uzņēmums)

“Negodīga konkurence nav novērojama, jo ir augušas bailes no sekām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tiesībsargājošo iestāžu darbs uzlabojas, taču kultūra (izvairīšanās no nodokļiem, kukuļdošana, krāpniecība utt.) joprojām nav mainījusies.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“KNAB darbība šobrīd ir jaunā līmenī. Ir sajūta, ka vairs nav pieļaujama situācija, kurā ir personas, kas stāv pāri likumam.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Daudzi skaļi aresti, bet neviens tiesas spriedums.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Notiek aktīva cīņa pret korupciju. Augstāko amatpersonu nostāja ir skaidri redzama.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nepārprotama divu banku slēgšana. Liels skaits apšaubāmu ļaunību, kas braukā apkārt dārgās automašīnās – tas nevar liecināt par kaut ko labu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir atklāts būvniecības nozares kartelis. Taču, runājot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, joprojām netiek regulēts dzīvokļu sekundārais tirgus. Zināma daļa īpašumu pat jaunajos projektos tiek pārdota par samaksu skaidrā naudā. To var skaidri redzēt datu sistēmās, taču neviens šajā sakarā neko nedara.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Situācija mūsu nozarē ir laba.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Nenoteiktība

“Pat ja premjerministrs un finanšu ministrs izsaka solījumu, viņiem var neizdoties to izpildīt, jo viņiem parlamentā ir tikai 9 balsis.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Valdība nepilda pati savus lēmumus, piemēram, medicīnas personāla algu paaugstināšanu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Diemžēl pēdējā gada laikā neprognozējamība ir ievērojami augusi, tas īpašas raizes sagādā nozarei, kurā ir nepieciešami ilgtermiņa ieguldījumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nenoteiktība nav augusi. Šķiet, ka likums netiks grozīts tāpat vien. Premjerministrs Kariņš saprātīgi izsver to, ko mēs drīkstam un ko nedrīkstam darīt.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Raugoties no mūsu skatpunkta, vide ir prognozējama. Mēs paļaujamies uz pašu spēkiem un nevainojam to, ko nevaram ietekmēt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Prognozējami nodokļi trīs gadu periodā (2018.–2021.) ir ievērojams uzlabojums.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Latvijas tiesu sistēma

“Bordāna kunga atbalstītās specializētās tiesas ir laba iniciatīva. Bet joprojām neapmierina ilgie tiesvedības termiņi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jo diskusijas par specializētajām tiesām ir vērtējamas pozitīvi. Vēl viena laba lieta ir arī tiesu digitalizācija.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Efektivitātei ir tendence lēnām paaugstināties. Vēl varētu piestrādāt pie kvalitātes – tiesnešu

“Ir nepieciešami ļoti daudzi uzlabojumi, taču redzam, ka darbība notiek, un pārmaiņas notiks ilgākā laika periodā. Izskatās, ka efektivitātes jautājums tiek risināts.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ātrums ir ļoti liela problēma. Rada nenoteiktību.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Esam panākuši progresu, izveidojot ekonomisko lietu tiesu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

izglītības, lēmumu kvalitātes utt.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Progress ir lēns.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Progresā nav.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nejūtu nekādu progresu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tieslietu ministrija ir izteikusi labus priekšlikumus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Garais tiesāšanās process mūsu tiesās nav pieņemams. Mūsu uzņēmumam ir strīds ar Konkurences padomi, kura izskatīšana tiesā tika sākta pirms 7 gadiem. Šobrīd esam tajā pašā punktā, no kura sākām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Latvijas veselības aprūpes sistēma

“Veselības ministre ir izteikusi daudzus solījumus, bet ir pārāk agri izvērtēt rezultātus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nepieciešamas tūlītējs un nopietnas reformas.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir labi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kļūst sliktāk.” (Ražošanas uzņēmums)

“Situācija pakāpeniski pasliktinās – gan medicīnas personāla pieejamības ziņā, gan arī pakalpojumu kvalitāte.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nekādu izmaiņu, viss ir apstājies.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Veselības aprūpes sistēma drīz sasniegs kritisku situāciju, kurā nebūs pietiekami daudz cilvēkresursu pakalpojumu nodrošināšanai.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mums ir jārod vairāk līdzekļu pienācīgām algām. Slimnīcas tiek modernizētas, tās kļūst specializētākas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Kļūst sliktāk. Nepietiekams finansējums, trūkst reformu. Situāciju daļēji glābj medicīnas pakalpojumu privātais sektors, kas attīstās ātri, taču to nevar atļauties lielākā daļa sabiedrības.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

6. Padziļināta diskusija par četrām galvenajām problemātiskajām jomām, kas satrauc ārvalstu investorus: problēmas un risinājumi

Iepriekšējās FICIL Augsta līmeņa tikšanās ar valdību laikā 2019. gadā mēs pārrunājām vairākus jautājumus, kas ir ļoti būtiski ārvalstu investoriem Latvijā, un politikas veidotāji piekrita izvirzīt tos kā sava darba prioritātes, lai pēc iespējas ātrāk rastu risinājumus. Lai gan kopš sanāksmes ir pagājis nedaudz vairāk kā pusgads, interviju laikā lūdzām ārvalstu investorus dalīties viedoklī par situāciju un progresu. Tika pārrunāti šādi temati: (i) nodokļu sistēma, (ii) finanšu sektora stabilitāte, (iii) augstākās izglītības un zinātnes kvalitāte, kā arī (iv) darbaspēka produktivitāte Latvijā.

6.1. Latvijas nodokļu sistēma

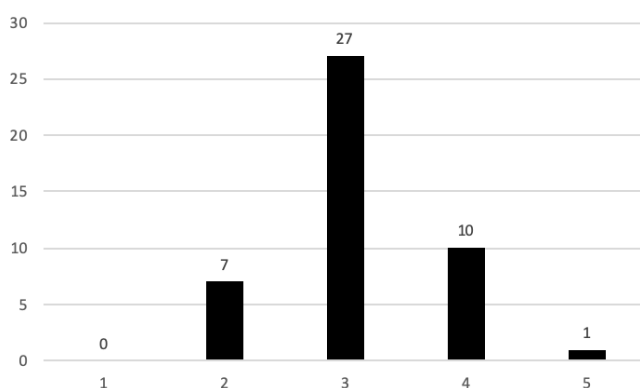
Latvijas nodokļu sistēmas nesenā pagātne un tuvākā nākotne bija viens no visvairāk apspriestajiem tematiem 2019. gada FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā ar valdību 30.–31. maijā. Jo sevišķi ņemot vērā nesen īstenoto nodokļu reformu, kā arī jaunievēlētās valdības publiskos paziņojumus par šajā jomā plānotajām izmaiņām. Lieki piebilst, ka nodokļu sistēma būtiski ietekmē jebkuras valsts uzņēmējdarbības ekosistēmu. Iepriekšējie FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumi pierāda, ka Latvijas nodokļu sistēmas kvalitāte un prognozējamība ir arī viena no galvenajām jomām, kas satrauc ārvalstu investorus Latvijā.

Tāpēc šogad lūdzām investorus, kas piedalījās 2019. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā, novērtēt iepriekšējās Latvijas nodokļu reformas rezultātus. Tāpat aicinājām investorus izteikt viedokli par to, vai 2018. gadā īstenotā nodokļu reforma ir sniegusi kādas priekšrocības viņu pārstāvētajam uzņēmumam un Latvijas tautsaimniecībai kopumā?

Investoriem tika lūgts novērtēt iepriekšējās nodokļu reformas rezultātus skalā no 1 līdz 5, kur “1” atbilst vērtējumam “ļoti neveiksmīgi”, bet “5” – “ļoti veiksmīgi”. **Ārvalstu investoru vidējais novērtējums par iepriekšējās nodokļu reformas rezultātiem Latvijā bija 3,1** – kas ir virs vidējā rādītāja. Atbilžu sadalījums turpmāk ir atspoguļots 5. attēlā.

5. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par iepriekšējo nodokļu reformu. Atbilžu sadalījums 2019. gadā.

Vērtēšanas skala no 1 līdz 5, kur “1” – ļoti neveiksmīgi, “3” – viduvēji un “5” – ļoti veiksmīgi
2019. gads: n = 45

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Komentārus par to, vai iepriekšējā nodokļu reforma ir sniegusi kādas priekšrocības viņu pārstāvētajam uzņēmumam un Latvijas tautsaimniecībai kopumā, var raksturot ar šādiem atslēgvārdiem: “labs virziens”, “nenoteiktība”, “sarežģītība”, “paaugstināti nodokļi (atsevišķos sektoros)”, “nav ievērojama izmaiņa” un “citi”. Turpmāk sekojošie citāti no intervijām ar ārvalstu investoriem Latvijā runā paši par sevi.

Labs virziens

“Reformas koncepcija bija laba, taču tā nāca 20 gadus par vēlu. Manuprāt, pašreizējā

“Nulles likme reinvestētajai peļņai ir pozitīvs uzlabojums. Mūsu pieredze rāda, ka saziņa ar

nodokļu vide ir labvēlīga bankām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tā bija veiksmīga. Uzlabo Latvijas pievilcību investoru acīs un stimulē ekonomiku.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Virziens bija labs. Nulles likme reinvestētajai peļņai bija labs lēmums.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nulles likme reinvestētajai peļņai bija labs lēmums, kas veicinās investīcijas un attīstību.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Domāju, ka reforma bija samērā laba. Nulles likme reinvestētajai peļņai bija labs lēmums. Mans vienīgais iebildums ir par sasteigtu reformas ieviešanu, jo janvārī, kad bija jāsāk piemērot izmaiņas, nebija skaidrs, kā tas īsti ir jādara.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

VID par izmaiņu piemērošanu bija ļoti laba. Taču likās, ka lēmumi par nodokļu reformu tika pieņemti pēdējā brīdī.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Progresīvās likmes piemērošana par ienākumiem no algota darba ir pareizs lēmums, taču sliekšnis ir samērā augsts, tāpēc progresivitāte ir drīzāk simboliska.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nulles likme reinvestētajai peļņai ir pozitīva iezīme. Mēs kā pelnošs un augošs uzņēmums novērtējam šo lēmumu, un tas motivē mūs vairāk ieguldīt. Atbalstām progresīvā ienākumu nodokļa ideju, taču šobrīd šis modelis ir samērā sarežģīts un to vajadzētu vienkāršot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nulles likme reinvestētajai peļņai ir pareizs lēmums.” (Ražošanas uzņēmums)

Nenoteiktība

“Nav pieņemami, ka par būtiskām izmaiņām atsevišķos nodokļos politikas veidotāji paziņo tikai 2–3 mēnešus pirms to ieviešanas un pirms nākamā finanšu gada sākuma.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pastāv ļoti liela nenoteiktība. Uzņēmumu darbību nosaka cenas, veikspēja un efektivitāte neatkarīgi no nodokļu politikas konkrētā valstī. Patiesībā mēs varam neizmaksāt dividendes, tas tiešām nav mūsu galvenais mērķis. Mēs nelūkojamies uz Latviju cerību pilni, vietējais tirgus ir tāds, kāds tas ir. Latvijas galvenā priekšrocība ir resursi, nevis nodokļu politika.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nodokļu reformām ir nepieciešams 5 gadu periods, pretējā gadījumā tās nav produktīvas. Izskaidrojiet iepriekšējās reformas panākumus. Ja tā bija vērsta uz noteiktām personu grupām, tad paskaidrojiet, vai tas tika sasniegts. Svarīga ir prognozējamība un stabilitāte.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Rezultāts ir labs. Mani satrauc runas par to, ka 2021. gadā tiek plānota nākamā nodokļu reforma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“... mums ļoti būtiska ir stabilitāte. Tāpēc nesenās un pēkšņās izmaiņas attiecībā uz akcīzes nodokli, kas tiek piemērots saldinātajiem dzērieniem, bija ļoti nepatīkams pārsteigums. Likumā bija plānots ieviest izmaiņas par nodokļa likmi lauksaimniecībā izmantotajai degvielai, taču te pēkšņi grupiņa parlamenta deputātu nāca klajā ar priekšlikumu paaugstināt likmi arī saldinātajiem dzērieniem. Ar mūsu nozari nekas netika pārrunāts.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Stabilitāte mums ir ļoti būtiska. Dzirdējām valdības izteiktos solījumus, ka pēc iepriekšējās nodokļu reformas sistēma netiks skarta vairākus gadus. Taču negaidīti ir veiktas bezdarbnieku pabalsta korekcijas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mans ieteikums ir pagarināt stabilitātes periodu par gadu katru reizi, kad tiek īstenota nodokļu reforma. Piemēram, nākamā nodokļu reforma ietver nosacījumu, ka 3 gadu periodā netiks veiktas nekādas izmaiņas, savukārt aiznākamā reforma ietver nosacījumu, ka nodokļu sistēma netiks mainīta 4 gadus utt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Sarežģītība

“Sistēmas sarežģītība reformas rezultātā ir pieaugusi. Neesam ievērojuši nekādas izmaiņas mūsu naudas plūsmā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nodokļu sistēma ir kļuvusi sarežģītāka. Vērtējot no mūsu skatpunkta, nav nekādu lielu uzlabojumu vai kļūdu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Pamanīju, ka neilgi pēc reformas ieviešanas no darbiniekiem tika saņemti jautājumi un valdība neskaidrība par to, kā tiks piemērotas atsevišķas izmaiņas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“12 mēnešus pēc tam, kad tika ieviestas izmaiņas, joprojām nebija skaidrs, kā tiks piemērotas dažas no jaunajām prasībām. Pastāvēja pārāk plašas interpretācijas iespējas, un no Finanšu ministrijas vai VID nebija nekādu skaidru vadlīniju. Tas nav labi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Paaugstināti nodokļi (atsevišķos sektoros)

“Reforma paredz arī vēl vienu akcīzes nodokļa kāpumu degvielai 2020. gadā, kā rezultātā degvielas cena pieaugs par 4–5 centiem par litru.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nesam priecīgi par uzņēmumu ienākuma nodokli pakalpojumu sektorā, jo šeit strādā 640 darbinieku, mēs sniedzam tikai pakalpojumus, neveicam nekāda veida ražošanu. Likmei paaugstinoties no 15 uz 20 procentiem, samazinās mūsu dividenžu apmērs un samaksājam vairāk nodokļos. Organizējam apmācības mūsu darbiniekiem, ieguldām inovācijās. Pakalpojumu sektors šīs reformas rezultātā ir zaudētājs. Veicam ieguldījumus apmācībās, bet izskatās, ka ar to nepietiek. Ja Latvija nevēlas pazaudēt pakalpojumu uzņēmumus, tā ir problēma – mums ir jāizmaksā peļņa mūsu investoriem, bet joprojām ieguldām cilvēkresursos.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Šovasar ieviestās izmaiņas akcīzes nodokļa likmēs bija nelogiskas. Mūsaprāt, tā cēlonis ir lobijs no stipro alkoholisko dzērienu ražotāju puses. Pat pirms izmaiņām Latvijā bija zemākā nodokļu likme stiprajam alkoholam, taču politikas veidotāji nolēma to pazemināt vēl vairāk, turpretim akcīzes nodokļa likme alum tika saglabāta nemainīga.” (Ražošanas uzņēmums)

“... akcīzes nodokļa likmes izmaiņas stiprajam alkoholam, kas tika mainīta divas reizes pēdējo 12 mēnešu laikā. 2020. gada marts nesīs atkal jaunas likmes izmaiņas. Turklāt nesen tika sākti akcīzes nodokļa piemērošana arī saldinātajiem dzērieniem. Tas ļoti tiešā veidā ietekmē mūsu komercdarbību un sarežģī mūsu uzņēmuma ilgtermiņa plānus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nodokļu reforma palielināja kopējo nodokļu slogu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Nav (ievērojamu) izmaiņu

“Mūsaprāt, nodokļu sistēma nemaz nav tik ļoti mainījies. Mēs pārstāvam pakalpojumu nozari, kas nozīmē, ka mums nav nepieciešams veikt tik lielus ieguldījumus aprīkojumā vai nekustamajā īpašumā. Mūsu gadījumā svarīgi ir darbaspēka nodokļi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kopumā Latvijas nodokļu sistēma ir izaugsmi veicinoša. Dana Reizniece-Ozola nomainīja

“Mūsaprāt, fundamentālu izmaiņu nav. Pozitīvas pārmaiņas ir darba laika digitālās uzskaites ieviešana būvniecības nozarē.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mūsu uzņēmumam nav būtisku izmaiņu. Nulles likme reinvestētajai peļņai ir labs solis, taču tas mums nav spēcīgs stimulants.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

vienu labu modeli pret citu, kas ir tikpat labs – varbūt nedaudz labāks, bet tas ir atkarīgs no pārstāvētās nozares.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Pārāk agri spriest

“Ir pārāgri spriest par to, kādus rezultātus ir devusi nulles likme reinvestētajai peļņai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Domāju, ka joprojām ir pārāk agri izdarīt secinājumus par iepriekšējo nodokļu reformu. Nulles likme reinvestētajai peļņai ir nesusi labus rezultātus Igaunijai ilgtermiņā un atsevišķos gadījumos ir palīdzējusi iegūt konkurētspējas priekšrocības jaunām investīcijām mūsu grupā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vēl ir par agru spriest. Kopumā izmaiņas tika īstenotas pareizajā virzienā. Nulles likme reinvestētajai peļņai bija pareizais lēmums.” Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Citi

“Esmu no ASV, salīdzinot ar kuru Latvijai ir ļoti vienkārša un saprotama nodokļu sistēma.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nesenās izmaiņas uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā ir radījušas gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi – reinvestētā peļņa sekmē attīstību, taču ir samazinājies uzņēmumu sniegtais atbalsts NVO sektoram, kas atsevišķās nozarēs var radīt arī ilgtermiņa zaudējumus.” (Ražošanas uzņēmums)

Jautājām ārvalstu investoriem Latvijā arī to, kādas izmaiņas nodokļu sistēmā (norādot nodokļu veidu, apmēru utt.) viņi vēlētos ieteikt valdībai un kāpēc. Jo īpaši lūdzām uzsvērt, kas, pēc viņu domām, politikas veidotājiem būtu obligāti jādara. Turpmāk citātu veidā ir apkopotas interviju laikā sniegtās atbildes.

Izvairīties no nenoteiktības

“Kopumā ņemot – jo mazāk izmaiņu nodokļu sistēmā, jo labāk.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Labākā stratēģija būtu atstāt nodokļu sistēmu nemainīgu uz pieciem gadiem, neveicot tajā izmaiņas. Protams, mēs pielāgosimies visām izmaiņām un turpināsim strādāt, taču labāka nodokļu sistēmas prognozējamība un stabilitāte ievērojami palīdzētu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu sistēma ir piedzīvojusi pārāk daudz pārmaiņu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jādomā ilgtermiņā. Zinu, ka valdības termiņš ir četri gadi, taču investori nedomā par ieguldīšanu četru gadu termiņā, mēs domājam ilgtermiņā. Investoriem ir nepieciešama lielāka

“Visvairāk mani satrauc sistēmas stabilitāte. Izmaiņām nevajadzētu būt katru gadu. Ideālā gadījumā nodokļu izmaiņas būtu reizi piecos gados.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Lielākā daļa lielo uzņēmumu nākamā gada budžetus apstiprina jau septembrī vai oktobrī. Savukārt valsts budžets tiek apstiprināts novembrī vai decembrī, un tas bieži ietver nodokļu korekcijas. Tieši šī iemesla dēļ pēc valsts budžeta apstiprināšanas daudziem uzņēmumiem ir jāmaina savi plāni. Domāju, ka uzņēmumi novērtētu, ja budžeta plānošanu valdība veiktu savlaicīgāk.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nemainīt nulles likmi reinvestētajai peļņai. Nesarežģīt darbaspēka nodokļus. Kādreiz tie bija samērā vienkārši, taču iepriekšējās

prognozējamība.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Uzturēt stabilu nodokļu sistēmu. Prognozējamība ir visa pamatā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Sāku uztraukties par 2021. gada nodokļu reformas apmēriem. Ceru, ka tā nebūs tik apjomīga kā 2018. gada reforma.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mūsu nodokļu sistēmā izmaiņas ir pārāk biežas. Mūsu lūgums būtu neīstenot vēl vienu vērienīgu reformu. Pirms veikt jebkādas darbības, mums būtu jāizvērtē iepriekšējās reformas sekas un, pieņemot lēmumus, jābalstās uz šiem rezultātiem. Lai saskatītu rezultātus, ir vajadzīgs noteikts laika periods, un, manuprāt, ir par agri, lai spriestu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Stabilitāte ir augstākā prioritāte! Nodokļu sistēmu nebūtu jāmaina pārāk bieži. Ja izmaiņas tiek ieviestas, uzņēmumiem, kas labticīgi īsteno savu komercdarbību, ir jādod pietiekami ilgs laiks, lai pielāgotos pārmaiņām.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Vienkāršot un izskaidrot

“Vienkāršot iedzīvotāju ienākuma nodokli. Atbalstu progresīvo nodokli. Taču pašreizējā progresivitāte realitātē nestrādā. Zemo algu saņēmēji no tā neko neiegūst, savukārt lielo algu saņēmēji neko nav zaudējuši.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Būtu jāvienkāršo viss process, lai padarītu to saprotamāku plašākai sabiedrībai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Vienkāršot iedzīvotāju ienākuma nodokli. Runājot par akcīzes nodokli, mums ir nepieciešamas divas lietas: prognozējamība un samērīgums pret Lietuvu un Igauniju.” (Ražošanas uzņēmums)

“Reversā PVN sistēma mums sagādā daudz grūtību savas sarežģītības dēļ. Tā būtu jāvienkāršo. Saviem klientiem sniedzam energoefektivitātes palielināšanas

reformas rezultātā tos ir grūtāk saprast un apstrādāt. Būtu jāmēģina tos vienkāršot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Biežas un būtiskas izmaiņas nodokļu režīmos netiek atzinīgi vērtētas starptautiskās uzņēmējdarbības līmenī, jo tās padara neskaidru valsts tautsaimniecību, tāpēc mēs ieteiktu neīstenot vēl vienu vērienīgu uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) reformu. Būtu jāapsver daži citi uzlabojumi:

- iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) tiesiskā regulējuma vienkāršošana;
- papildu IIN atvieglojumu ieviešana māsaimniecībām un jaunajiem darbiniekiem, detalizētāka IIN likmju sadalījuma ieviešana;
- iepriekšējo UIN atvieglojumu atkārtota ieviešana.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Runājot par nākamajām korekcijām nodokļu sistēmā, būtu jāgādā par to, lai VID ir spējīgs sniegt uzņēmumiem nepieciešamo atbalstu, izskaidrojot ieviestās izmaiņas. Būtu jāapsver digitālie rīki un risinājumi, kas palīdzētu uzņēmumiem izprast un ieviest izmaiņas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu maksāšanai būtu jābūt vienkāršam uzdevumam. Izvērtējot vairākus aspektus, šobrīd tā nav. Pastāv trīs svarīgi jautājumi, kas nosaka katra nodokļu maksātāja motivāciju maksāt nodokļus: cik daudz man ir jāmaksā, cik viegli ir samaksāt nodokļus un cik efektīvi valdība izlieto nodokļu maksātāju naudu? Otro daļu – nodokļu nomaksas vienkāršību var un vajag uzlabot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kopumā Latvijas nodokļu sistēma ir samērā sarežģīta. Ja salīdzinu to ar Lielbritānijas nodokļu sistēmu, Lielbritānijā šie procesi ir daudz vienkāršāki.” (Mazumtirdzniecības un

*pakalpojumus, kas ir saistīti ar reverso PVN.”
(Pakalpojumu uzņēmums)*

pakalpojumu uzņēmums)

(Turpināt) darbaspēka nodokļu mazināšanu un patēriņa nodokļu palielināšanu

“Uzskatu, ka nodokļu slogs būtu jāmaina, samazinot darbaspēka nodokļus un palielinot patēriņa nodokļus. Mūsu uzņēmumam vislielākā nozīme ir akcīzes nodoklim un dabas resursu nodoklim. Kā ražotāji mēs esam atbildīgi par mūsu izstrādājumu iepakojumu, tāpēc maksājam noteiktu likmi atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam par šī iepakojuma savākšanu. Taču minētais uzņēmums nerasniedz nepieciešamos rezultātus. Tas ir jārisina.”

(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Īpašuma nodoklis Latvijā ir ļoti zems un vienkāršs. Nekustamā īpašuma nodoklis privātpersonām ir ārkārtīgi zems. Tāpēc pastāv iespēja noteiktu daļu darbaspēka nodokļu sloga novirzīt uz īpašuma nodokli.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Domāju, ka mums ir jāturpina samazināt darbaspēka nodokļu slogs, palielinot īpašuma un patēriņa nodokļus. Mans minējums ir, ka tie cilvēki, kas iegādājas luksus klases automašīnas un dzīvokļus, nav tie paši, kas maksā solidaritātes nodokli.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ļoti uztrauc jautājums par darbaspēka pieejamību. Plānojot nākamās nodokļu izmaiņas, mums būtu jādomā, kā risināt šo problēmu ar nodokļu politikas palīdzību, motivējot cilvēkus vairāk iesaistīties darba tirgū un mazinot šķēršļus ārvalstu darbinieku piesaistīšanai.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāturpina mazināt darbaspēka nodokļus, palielinot īpašuma nodokļus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Savest kārtībā iepriekšējo nodokļu reformu (tās kļūdas)

“Politikas veidotājiem būtu jālabo kļūdas, kas ir pieļautas saistībā ar sporta organizāciju finansēšanu. Nulles likme reinvestētajai peļņai būtu jāsauglabā. Sistēmas struktūru nevajadzētu mainīt, taču varētu tikt ieviestas dažas korekcijas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Samazinātas PVN likmes atsevišķām nozarēm ir nepareizs instruments. Sociālās nevienlīdzības risināšanai ir pieejami labāki līdzekļi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mikrouzņēmumu nodokļa režīms un līdzīgi “vieglie” nodokļu režīmi ir iepriekšējās finanšu krīzes produkts. Savu uzdevumu tie ir izpildījuši un šobrīd būtu jālikvidē. Mikrouzņēmumu režīms izkropļo uzņēmējdarbības vidi un godīgu konkurenci. Turklāt tas arī apdraud to personu ekonomisko labklājību, kas izmanto šo režīmu ilgtermiņā, jo viņu pensiju kapitāls nebūs pietiekams.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Citi

“Cerēju sagaidīt lielāku aktivitāti nevienlīdzības mazināšanā. Temats tiek pārrunāts, taču darīts tiek maz. Nekas daudz nav darīts, lai mainītu situāciju tiem cilvēkiem, kuru ienākumi tiek aplikti ar lielāku nodokļu slogu. Jebkas, kas būtu vērsts uz nevienlīdzības mazināšanu, būtu pareizais virziens.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Baltijas valstu mērogā būtu jāsaņem nodokļi dažādiem produktiem (piemēram, akcīzes nodoklis), vairāk būtu jāstrādā pie nodokļu administrācijas, lai atvieglotu uzņēmumu sadarbību ar politikas veidotājiem, kā arī jānodrošina caurskatāmība. Ņemot vērā, ka darbaspēka problēma ir aktuāla visā valstī, būtu jāpārskata nodokļu piemērošana darbinieku pabalstiem (apmērs/veids), ilgtspējas politika, dāvanas utt.” (Mazumtirdzniecības un

“Ļoti svarīgi ir apkarot izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Latvijā joprojām ir nozares, kurās konkurences priekšrocības nenosaka izstrādājumu vai pakalpojumu kvalitāte, bet gan fakts, vai tiek maksāti nodokļi. Tas nav pieņemami.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Akcīzes nodokļa likmes būtu jāpielāgo atbilstoši CO2 emisijām. Piemēram, propāna gāzei ir piemērojami akcīzes nodokļa atvieglojumi, savukārt dabas gāzei, kas ir daudz tīrāka par propānu, atvieglojumu nav. Tas galapatērētājiem rada maldinošu motivāciju.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Vajadzētu atstāt nemainīgus tos elementus, kas tika īstenoti vai mainīti iepriekšējās nodokļu reformas laikā, piemēram, nulles likmi reinvestētajai peļņai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Individuālā darba veicējiem pieejamo nodokļu režīmu skaits ir pārāk liels, turklāt lielākā daļa šo cilvēku ir pakļauta milzīgam sociālo garantiju riskam, sasniedzot pensionēšanās vecumu. Situācija ir jārisina. Pretējā gadījumā mēs veidojam bumbu ar laika degli.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Domāju, ka ir jāturpina paaugstināt pensionēšanās vecums līdz 70 gadu sliekšnim.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pirms reformas īstenošanas obligācijas emitējošie uzņēmumi savus procentu ienākumus varēja attiecināt uz attaisnotajiem izdevumiem, kas netika aplikti ar nodokļiem. Reformas rezultātā tas vairs nav iespējams. Ja vēlamies redzēt attīstītu ekonomiku, kurā uzņēmumi nav pilnībā atkarīgi no banku aizdevumiem savas attīstības finansēšanai, mums ir jāmotivē uzņēmumi izmantot kapitāla tirgus sniegtās iespējas. Raugoties no attīstīta kapitāla tirgus skatpunkta, nodokļu reforma bija solis nepareizajā virzienā. Politikas veidotājiem tas būtu jārisina.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļus nedrīkst paaugstināt. Tie jau tā ir samērā augsti, jo īpaši darbaspēka nodokļi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jāpalielina neapliekamais minimums. Tas radītu labākus apstākļus darbaspēkam, kas saņem zemu atalgojumu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jālikvidē mikrouzņēmumu nodokļa režīms. Tas kropļo tirgu un konkurenci.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Valdībai ir jāpielāgo nodokļa atvieglojumu ierobežojumi transporta un izmitināšanas pakalpojumiem, ko uzņēmumi nodrošina saviem darbiniekiem, atbilstoši šā brīža situācijai.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ja runājam par darbaspēka nodokļiem, izmaiņas bija vērstas pareizā virzienā, taču apjoma ziņā tām ir tikai simboliska nozīme. Mums ir diferencētais neapliekamais minimums, tādējādi šobrīd progresivitāte ir no abiem galiem. Šis ir ļoti sarežģīts modelis. Būtu jāatsakās no diferencētā neapliekamā minimuma un jāizmanto ienākuma nodokļa likmju progresivitāte. Varam saglabāt 33% kā augstāko likmi un pazemināt sliekšni, ar kuru šī likme tiek piemērota.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu nozarē reversais PVN strādā ļoti labi, taču zinu, ka ES to neatbalsta. Mums tas sniedz pārliecību, ka mūsu sadarbības partneris maksā PVN.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“VID uzmanība primāri būtu jāpievērš augstāka riska komersantiem, kā arī vairāk jāuzticas uzņēmumiem, kas godprātīgi maksā nodokļus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Latvijas finanšu sektora stabilitāte

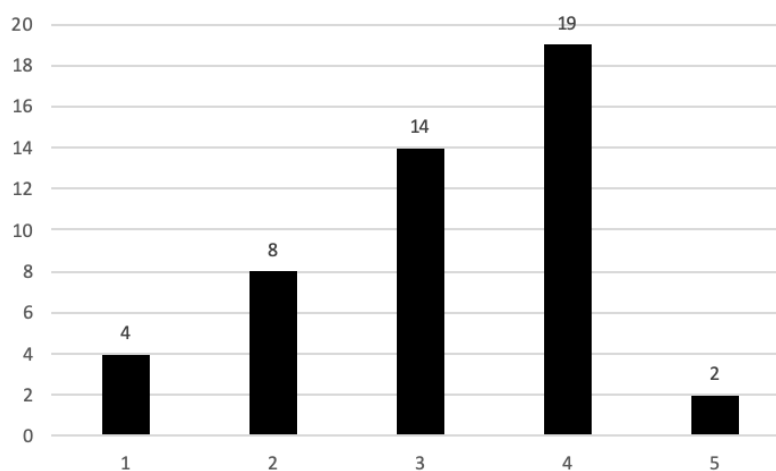
Latvijas finanšu sektora stabilitāte ir vēl viens aktuāls temats, kas tika pārrunāts gan 2019. gada FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā ar valdību, gan arī visa gada garumā. Ņemot vērā finanšu sektora stabilitātes nozīmi un iespējamo ietekmi uz ārvalstu investīciju saglabāšanu un piesaisti,

kā arī Latvijas tautsaimniecības attīstību kopumā, 2019. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma ietvaros lūdzām ārvalstu investorus Latvijā izteikt savas domas šajā jautājumā.

Jo īpaši investoriem lūdzām novērtēt progresu attiecībā uz ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitāti Latvijā. Vērtēšana bija jāveic 1–5 punktu skalā, kur “1” atbilst vērtējumam “nav progresa”, bet “5” – “ievērojams progress”. **Ārvalstu investoru vidējais novērtējums par uzlabojumiem ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitātē Latvijā, bija 3,2** – kas, ņemot vērā esošos apstākļus, ir salīdzinoši labs rādītājs. Atbilžu sadalījums turpmāk ir atspoguļots 6. attēlā.

6. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par progresu attiecībā uz ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitāti Latvijā 2019. gadā.

1–5 punktu skala, kur “1” atbilst vērtējumam “nav progresa”, bet “5” – “ievērojams progress”
2019. gads: n = 47

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Pēc tam ārvalstu investoriem jautājām “Vai jūsu pārstāvētais uzņēmums izjūt kādas negatīvas sekas, ko ir ietekmējis finanšu sektora stāvoklis pēdējo divu gadu laikā?”. Kopumā izteiktos viedokļus var iedalīt divās kategorijās – “(samērā) pozitīvi” un “negatīvi”. Diemžēl negatīvo viedokļu skaits bija krietni lielāks.

(Samērā) pozitīvi viedokļi

“Saprotu, ka finanšu nozarē bija nepieciešamas pārmaiņas. Mēs sadarbojamies ar visām lielākajām bankām Latvijā. Mums ir jāaizpilda liels skaits bankas veidlapu, atkārtoti jāiesniedz informācija katru ceturksni. Tā nav milzīga problēma, bet viennozīmīgi tas ir apgrūtinājums.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Progress attiecībā uz iestāžu spēju konstatēt un apkarot ekonomiskos un finanšu noziegumus ir ļoti audzis.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Manuprāt, kā valsts mēs esam finansiāli ļoti stabila. Palūkojieties uz straujo noguldījumu kritumu mūsu sistēmā pēdējo divu gadu laikā! Citos apstākļos būtu iestājusies krīze! Privātpersonu un uzņēmumu iekrājumu līmenis šobrīd ir augstāks nekā jebkad iepriekš.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Raugoties no gaišās puses, manuprāt, varam droši uzskatīt, ka turpmāk Latvijas vārds naudas atmazgāšanas skandālos vairs neparādīsies. Tas, protams, nāks par labu mūsu reputācijai.”

“Ļoti daudz ir darīts ļoti zemā līmenī. Ir atrisinātas daudzas higiēnas problēmas. Daudzi uzņēmumi neaptvēra nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru nopietnību, ziņošanas kultūra nav pilnībā izveidota.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nav (negatīvu seku).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Negatīvi viedokļi

“Kā uzņēmumam, kurš finanšu darījumus īsteno starptautiskā mērogā, mums ir nācies pierādīt savu labo reputāciju bankām saistībā ar neseno situāciju Latvijas finanšu un banku sektorā. Iespējams, mūs tik ļoti neietekmēja bankas slēgšana, taču viennozīmīgi esam saskārušies ar problēmām, atverot bankas kontus un veicot ieguldījumus, jo mums nācās paskaidrot visas savas darbības.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Lai gan mēs pilnībā atbalstām darbības atbilstības prasību ievērošanu, praksē redzam arī to, ka bankas izmanto birokrātiskas un pārlietu sarežģītas standarta procedūras, lai formāli izpildītu visas prasības, piem., lai identificētu klienta patieso labuma guvēju utt., bet tajā pašā laikā tās nav spējīgas saprātīgi risināt situāciju, ja konkrētais gadījums atšķiras no standarta situācijas. Tas diemžēl norāda uz to, ka daudzos gadījumos veidlapas (procedūru) ievērošana ir svarīgāka par konkrētās prasības izpildi pēc būtības.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms 10 gadiem, kad mūsu uzņēmums nolēma ieguldīt Latvijā, svarīga loma šī lēmuma pieņemšanā bija ģeopolitiskajiem apsvērumiem. Mūsu grupas uzņēmumi atrodas vēl vienā ES dalībvalstī, un laiku pa laikam mēs atgriežamies pie jautājuma, kāpēc joprojām esam Latvijā un vai ir nepieciešams uzturēt uzņēmumus divās Eiropas valstīs. Negatīvā informācija, kas par Latviju izskan starptautiskajos plašsaziņas līdzekļos, mums nepalīdz.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Sadarbība ar bankām ir kļuvusi daudz sarežģītāka un birokrātiskāka. Izpratne par uzņēmējdarbību ir pazudusi, normatīvās prasības ir noteicošas. Es ļoti šaubos par to, vai pašreizējās normatīvās prasības, kas ir

(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijas finanšu sektora lielākie dalībnieki ir piedzīvojuši ārkārtīgi lielu izaugsmi. Dažās mazajās bankās progress joprojām ir pārāk lēns.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu izlūkošanas dienests joprojām risina vēsturiskās problēmas. Jautājums ir, vai šai iestādei ir nepieciešamā kapacitāte, resursi un infrastruktūra. Vēl viens jautājums ir, vai tiesneši spēj pilnībā izprast ekonomiskos un finanšu noziegumus un vai prokurori ir pietiekami izglītoti. Šos jautājumus bija jārisina jau pirms vairākiem gadiem. Šobrīd mums tam nav laika, un ir neatlaidīgi jānododas uz priekšu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Šobrīd piedzīvojam ļoti negatīvas sekas. Tiekam atraidīti visās bankās, un mūsu konti tiek slēgti. Nevaram saņemt līzingu pakalpojumus. Īstenot mūsu komercdarbību kļūst aizvien grūtāk. Banku attieksme nav loģiski izskaidrojama! Pārmaiņas finanšu sektorā turpinās jau otro gadu. Kad tās vienreiz beigsies? Neviens nevar paskaidrot. Mums ir jāmeklē jauni veidi, kā īstenot darījumus, izmantojot Austrijas, Šveices bankas. Tās mums piedāvā pat latviski runājošus darījumu vadītājus! Jebkurā gadījumā vietējo banku attieksme ir neloģiska! Tai nav nekāda sakara ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu vai Moneyval. Tās vienkārši nevēlas uzņemties nekāda veida risku. Tas ļoti nelabvēlīgi ietekmē mūsu saimniecisko darbību.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Daudzie satricinājumi – ABLV, Latvijas Bankas vadītāja arests, izmaiņas FKTK vadībā, Moneyval – nav palikuši bez mūsu akcionāru ievēribas. Tas ir negatīvi ietekmējis mūsu valsts reputāciju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Katram finanšu sektora satricinājumam ir sekas. Mums ir sajūta, ka finanšu sektorā trūkst stabilitātes. Manuprāt, tas ir viens no

ārkārtīgi stingras, attaisno pragmatiskos mērķus, kas mums ir jāsasniedz.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Bankas tiek slēgtas – tas nav nekas labs. Latvijas Krājbanka, ABLV. Plašsaziņas līdzekļos parādās informācija par Krievijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Taču ir sajūta, ka situācija uzlabojas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vairāk normatīvu, tagad ir jāveic noteiktas pārbaudes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai. Kā valsts esam zaudētāji; reputācijas krīze bija nopietna. Sākām uzdot sev jautājumu, vai mums vienmēr vajadzētu izvairīties no Latvijas bankām, tas ietekmē konkurenci.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Protams, ņemot vērā izmaiņu apmēru, arī parastajiem uzņēmumiem ir radīti lieli netiešie zaudējumi. Bankas ir ļoti neelastīgas, tās neiesaistās sarežģītos darījumos. Tā ir nopietna problēma. Kareivīgās nostājas dēļ, kas raksturo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un “Pazīsti savu klientu” pārbaudes, daudziem uzņēmumiem, kas savu komercdarbību veic ārpus ES, šobrīd klājas ļoti grūti. Mums jāatceras, ka galu galā mēs esam ļoti atvērta un uz eksportu orientēta ekonomika.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Pašreizējā situācija atbaida investorus. Regulējošās iestādes un bankas reaģē pārspilēti. Piemēram, kuģniecības nozarē ļoti daudzi kuģi un saistītie uzņēmumi ir reģistrēti ārzonās, un tā ir normāla prakse. Taču Latvijas bankas nevēlas to saprast un atsakās apstrādāt jebkādus darījumus. Tas ļoti apgrūtina komercdarbību šajā nozarē. Uzņēmumi nevar atvērt bankas kontu. Tas investoriem ir milzīgs šķērslis.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tas ievērojami sagrāva investoru un cilvēku uzticību Latvijas valstij. Ja Latvijas Bankas prezidents var tikt apcietināts un pēc tam atgriezties darbā – tas ir absurds. Dažreiz ir grūti precīzi noteikt patiesās problēmas. Piemēram, ja nelegāli iegūto līdzekļu plūsma, kas iet caur Latviju, tiek apturēta, vai tā netiek vienkārši novirzīta uz citu valsti? Ja mērķis ir apkarot noziedzību, ECB būtu jāuzņemas vadošā loma, jo noziedzība notiek Eirozonā.

iemesliem, kāpēc sarūk klientu skaits. Tāpat mums šķiet, ka tuvojas recesija. Kopumā noskaņojums nav labs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir negatīva pieredze ar konkrētu banku, kuras padziļinātās pārbaudes ir kļuvušas neiedomājami sarežģītas. Saviem darbiniekiem maksājam dolāros, un pēkšņi mums ir problēmas ar šiem darījumiem. Uz bankām izdarītais spiediens saistībā ar normatīviem par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu rada mums galvassāpes.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Bankas vairs nestrādā kā komerciestādes. Tās vada risku pārvaldnieki, nevis darījumu cilvēki.” (Ražošanas uzņēmums)

“Šī ir sāpīga tēma. Saprotam, ka tas viss ir jādara, lai izvairītos no iekļūšanas pelēkajā sarakstā, taču nu jau ir par traku. Šobrīd tas ierobežo uzņēmējdarbības izaugsmi. Mums ir nepieciešama vienota datubāze, kurā būtu vajadzīgā informācija par patiesajiem labuma guvējiem un citi dati. Pretējā gadījumā likums uzliek daudzus pienākumus, bet nav pieejami rīki to izpildei. Tagad katrai bankai ir savi noteikumi, klienti nav apmierināti, un bankas nav apmierinātas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Manuprāt, šobrīd izskatās, ka notiek cīņa ar mūsu ekonomiku. Zinu, ka mūsu klientiem ir kļuvīši ļoti grūti īstenot parastos darījumus. Bankas ir ļoti neelastīgas. Tās atsakās veikt darījumus, atsaka kontu atvēršanu. Tas ļoti negatīvi ietekmē mūsu uzņēmumu. Mums kā valstij ir jāatrod saprātīgs vidusceļš, kas uzņēmumiem dotu iespēju turpināt savu darbību.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Vairāk nekā 20 gadus esam bijuši vienas Latvijas bankas klienti. Aizvadītajā vasarā no tās saņēmām tādus jautājumus, it kā mēs būtu svešinieki. Banku prasības ir pārspilētas. Normāli uzņēmumi nevar atvērt bankas kontus. Tas apdraud Latvijas konkurētspēju. Uzņēmumi pārceļas no Latviju uz Poliju utt. Ir sāpīgi uz to noskatīties. Bankas atsakās uzņemties pat vismazākos riskus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Runājot par “Pazīsti savu klientu” prasībām, FKTK ir pacēlusi tās augstākā līmenī. Pat vairākus līmeņus augstāk. Prasības un

(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Starptautiski uzņēmumi, tostarp arī mēs, šobrīd sacenšas iekšējā līmenī ar citām valstīm par jaunām iniciatīvām, kas ir vērstas uz atbalsta sniegšanu vietējām kopienām. Skaļi skandāli bieži nodara milzīgu kaitējumu mūsu valsts tēlam, kā rezultātā ir grūtāk iegūt uzticību un aizstāvēt mūsu idejas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

procedūras ir kļuvušas neproduktīvas. Juridiskās adreses pārbaude Uzņēmumu reģistram aizņem 30 dienas. Šķiet, ka valsts iestādes nogaida līdz pēdējai dienai, lai sniegtu savu atbildi, neskatoties uz to, ka tā ir gatava jau trešajā dienā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ņemot vērā nesenos notikumus saistībā ar divu banku darbības izbeigšanu, ir skaidrs, ka kontrole un uzraudzība nav bijusi pietiekami labā līmenī. Latvijā ir pārāk daudz banku. Vietējā tirgū pietiktu ar 4–5 bankām līdzīgi kā Igaunijā un Lietuvā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Vēl ārvalstu investoriem Latvijā jautājām, vai viņiem ir zināmas darbības, ko politikas veidotāji ir īstenojuši aizvadītā gada laikā, lai uzlabotu situāciju, un kādas izmaiņas viņi vēlētos ieteikt, lai turpinātu uzlabot situāciju. Atbildes ir apkopotas citātu veidā. Noteikti iesakām politikas veidotājiem Latvijā pievērst īpašu uzmanību katram no izteiktajiem viedokļiem.

“Uzskatu, ka šobrīd nav būtisku izmaiņu, vismaz neesam tādas pamanījuši. Tas, ko mēs redzam, ir ugunsgrēku dzēšana. Politikas veidotāji noteikti varētu darīt vairāk un būt proaktīvāki. Šobrīd šķiet, ka viņi rīkojas tāpēc vien, ka kāds viņiem to liek. Runājot par atsevišķu banku slēgšanu un to, ka pārējās bankas netiek pilnībā pārbaudītas – vai šāda rīcība ir godīga un objektīva? Tas rada šaubas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Izmeklēšanas iestādes veic savu darbu. Vājais posms ir tiesas, jo sevišķi tiesneši. Tiesnešiem trūkst zināšanu, kas ir vajadzīgas, lai pieņemtu taisnīgus lēmumus. Bieži vien forma ir svarīgāka par būtību, piemēram, tiesas lēmumos par iesaldēto aktīvu atbrīvošanu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Uzmanība būtu jākoncentrē uz liela mēroga noziegumu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un iztiesāšanu, kas sniegtu vislielākos rezultātus. Tas ietver liela mēroga lietās iesaistīto privātpersonu kriminālizmeklēšanu un kriminālvajāšanu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Man rodas jautājums, kāpēc tiesībaizsardzības iestādes, kuras cīnās ar naudas atmazgāšanu, nedara vienkārši izdarāmas lietas. Ikviens var pārskatīt darījumus ar nekustamo īpašumu, piemēram, Mārupē, un pārbaudīt darījumus ar aizdomīgi zemu pārdošanas vērtību. Tieši tiem,

“Dažu banku slēgšana varētu būt ilgtermiņa ieguvums, bet īstermiņā tas izraisa nestabilitāti. Tas ir ilgtermiņa ieguvums, bet sāpes īstermiņā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Es gribētu redzēt Latviju neatkarīgāku, nelekt augšā ikreiz, kad zvana ASV. Lielbritānijā ir likums par neizskaidrojamas izcelsmes mantu. Tā ir laba iniciatīva, iespējams, tas būtu labs izejas punkts Latvijā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“KNAB strādā daudz labāk. Ir uzsāktas daudzas lietas, taču to izmeklēšanai un kriminālvajāšanai būs nepieciešams zināms laiks.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Kopumā runājot, esam uz pareizā ceļa. FID dara labu darbu. Tomēr par progresu ir jāinformē gan valsts iekšienē, gan starptautiskā mērogā. Mums bieži trūkst šīs komponentes.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir svarīgi, lai nenotiktu bombardēšana - iznīcināt visus un pēc tam atjaunot no nulles. Mums trūkst informācijas un pieredzes, kā rīkoties ar transakcijām un darījumiem ar klientiem nerezidenti. Parasti tie ir ražošanas uzņēmumi, kas darbojas ārpus ES, mēs, iespējams, aizbiedējam likumīgi strādājošus uzņēmumus, pamatojoties uz mūsu pašreizējo pieeju. Mums jāļauj īstajiem uzņēmumiem

iespējams, ir neredzama darījuma daļa skaidrā naudā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Es domāju, ka valsts institūcijām jābūt aktīvākām, izskaidrojot normatīvās prasības un izdodot vadlīnijas. Citādi katrai bankai ir sava nedaudz atšķirīga interpretācija, un tas rada daudz neskaidrību un noved pie neefektivitātes.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ja bankas nevēlas finansēt attīstību, valdībai būtu jānodrošina alternatīvi finansējuma avoti. Piemēram, attīstot kapitāla tirgu un mudinot uzņēmumus piesaistīt finansējumu, kotējot akcijas biržā vai emitējot obligācijas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Stingra banku uzraudzība.” (Ražošanas uzņēmums)

“Runājot par risku samazināšanu, izmaiņas ir bijušas tektoniskas. Finanšu pakalpojumu eksports ir apturēts, izmetot gan sliktus, gan labus klientus.” (Finanšu un banku uzņēmums)

“Tagad, kad KNAB darbojas kā nākas, ir kļuvis skaidrs, ka prokuratūra ir vājais tieslietu sistēmas posms. Tas būtu jāuzlabo.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

izdzīvot.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“SMS/ātro aizdevumu nozares uzraudzība ir absurda. Šī nozare jāuzrauga tam pašam regulatoram, kurš uzrauga bankas. Šeit vajadzētu izvirzīt daudz stingrākas prasības.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pārmaiņas finanšu nozarē ir milzīgas. Nerezidentu noguldījumu proporcija sistēmā ir samazinājusies no 50 līdz 17 procentiem. Tomēr ir svarīgi nepārspīlēt ar pārmērīgu regulējumu un nesākt kavēt normālu, cauredzamu un godīgu ārvalstu kapitāla uzņēmumu darbību. Pašlaik mēs esam uz šādas robežas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs saprotam, ka Latvijas finanšu nozarē bija vajadzīgas pārmaiņas. Mēs arī zinām, ka mums jādara viss, lai Latvija netiktu iekļauta pelēkajā sarakstā. Tomēr, kad tas būs izdarīts, vispirms mums ir jāpielāgo AML/KYC nosacījumi un jāpadara tie samērīgi. Vērtējot klientu, patlaban AML/KYC riski ir svarīgāki par kredītriskiem. Šāda situācija nav veselīga. Visi baidās no savas ēnas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Es zinu, ka FID, kopš Ilze Znotiņa tika iecelta par tā vadītāju, dara daudz laba darba.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Un noslēgumā mēs lūdzām ārvalstu investorus, kuri piedalījās FICIL 2019. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumā, novērtēt, vai darbības, kas nesen ir īstenotas, reaģējot uz Moneyval ieteikumiem, ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas viņu uzņēmumu un vispārējo uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Šeit ir atbildes, ko saņēmām:

“Nav negatīvas ietekmes, jo uzņēmumi tagad izmanto pakalpojumus saistībā ar AML procedūrām, kādas iepriekš nebija.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs pārāk nesatraucamies par Moneyval. Es domāju, ka mēs kā valsts darām vairāk, nekā šajā sakarā būtu nepieciešams.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mēs neesam izjūti tieši ietekmi uz mūsu uzņēmējdarbību. Attiecībā uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā kopumā vēl ir pārāgri novērtēt ietekmi, un vēl daudz darāmā. Vēl arī jāredz, kādas būs FKTK prioritātes, darbības un rezultāti pēc jaunās

“Nē, tas mūs īpaši neietekmēja.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Es zinu, ka bankas ir kļuvušas ļoti neelastīgas. Tā nav iepriecinoša ziņa ieguldītājiem, it īpaši tiem, kas apsver iespēju ienākt Latvijā. Bankas ir gājušas pārāk tālu, izvirzot savas prasības un atsakoties uzņemt jebkādu risku. Tā nav laba zīme.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Tika pievērsta pārāk liela uzmanība, kas nostādīja Latviju kā ieguldītājiem draudzīgu valsti nebūt ne labākajā gaismā. Īstenotās aktivitātes nodrošinās Latvijas konkurētspējas attīstību.” (Mazumtirdzniecības un

Augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes līmenis Latvijā

Vēl viena 2019. gadā intensīvi apspriesta tēma, kur piedalījās arī FICIL eksperti, bija augstākās izglītības un zinātnes kvalitāte Latvijā. Ārvalstu investori visos iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumos ir uzsvēruši, ka cilvēku kvalitāte ir viena no Latvijas vai praktiski jebkuras citas valsts, kas vēlas attīstīties, ekonomikas panākumu atslēga, un šeit liela loma ir augstākajai izglītībai un zinātnei.

Ņemot vērā no ārvalstu investoriem dzirdētos samērā negatīvos viedokļus par Latvijas augstākās izglītības un zinātnes kvalitāti vai progresu iepriekšējo FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumu laikā, mēs sākām ar šādu jautājumu: “Vai varat nosaukt kādas darbības, ko politikas veidotāji ir veikuši pēdējā gada laikā, lai uzlabotu situāciju?”.

Pozitīvi, ka ievērojams skaits respondentu atbildēja, ka “jā, tā ir”, un vispārējais augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes uzlabošanas virziens ir “pareizais”:

“Virziens ir pareizs. 2019. gadā bankas un Rīgas Biznesa skola izveidoja un finansēja jaunu IT studiju programmu. Privātās universitātes uzrāda izcilus rezultātus ārvalstu studentu piesaistē. Tomēr globālā mērogā mūsu universitātes ir neredzamas. Reģionālajā mērogā SSE Riga ir ļoti konkurētspējīga, tāpat kā RSU, kas piedāvā izglītību medicīnas jomā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Grūti pateikt. Mēs varam atrast vajadzīgos cilvēkus, un mums nav problēmu ar darbaspēku. Kvalitāte ir laba. SSE Riga absolventi ir patiešām labi - to zina visi Baltijas uzņēmumi. Kopumā, manuprāt, pārējās universitātes nav pārāk augstā līmenī.” (Ražošanas uzņēmumi)

“Universitāšu un augstākās izglītības iestāžu pārvaldības reforma ir uzņēmusi apgriezienu, un tā ir jāpabeidz. Investoriem jāatļauj vairāk iesaistīties augstākās izglītības iestāžu darbībā un stratēģiskajā attīstībā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Universitāšu pilsētiņas Ķīpsalā un Torņakalnā attīstās patiešām labi. Mūsdienīga un ērta vide ir ļoti svarīga izglītībā. Es domāju, ka laba infrastruktūra palīdzēs piesaistīt studentus. Mums jāpiesaista vairāk ārvalstu pasniedzēju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Es domāju, ka ir labi, ka infrastruktūra tiek uzlabota - LU un RTU universitāšu pilsētiņas

“Jaunā BIT programma (RBS, Finanšu nozares asociācija un valdība) ir laba iniciatīva, labs publiskās un privātās partnerības piemērs.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Es zinu, ka valdība pieliek pūles zinātnes komercializācijas veicināšanai.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Izglītības ministrijas reforma mainīt universitāšu pārvaldību ir laba ideja. Ja mēs paaugstināsim izglītības kvalitāti, kļūsim konkurētspējīgāki. Rektoriem jāatbild par studentu saņemtās izglītības kvalitāti. Es ceru, ka attieksme pret skolotājiem skolās mainīsies, mums jānovērtē viņu darbs un viņu paveiktais, jo viņi veido mūsu nākotni.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ministre veic pareizos soļus, un viņa šķiet apņēmīga.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ir panākts zināms progress universitāšu pārvaldības modeļa reformā. Līdz šim mums trūka stratēģiskās plānošanas un specializācijas augstākās izglītības nozarē.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Valdības uzmanība ir pievērsta nepieciešamībai ievērojami uzlabot universitāšu izglītības kvalitāti. Tas ir apspriests plašsaziņas līdzekļos, atbalstot straujākas izmaiņas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

*Rīgā. Ērta vide ir ļoti svarīga studentiem.”
(Pakalpojumu uzņēmums)*

Tomēr, kā redzams turpmākajos citātos, ir arī daudz **negatīvu viedokļu:**

*“53 universitātes Latvijā - tas izklausās traki.
Es apšaubu universitāšu piešķirto kvalifikāciju
pamatotību, ja ir tik daudz universitāšu, kurās ir
neliels skaits profesoru, kuri ir pārslogoti, un
studenti, kas vienlaikus strādā un studē.”
(Pakalpojumu uzņēmums)*

*“Es neredzu uzlabojumus. Kādreiz mums bija 3
universitātes TOP 1000 vidū, tagad ir tikai
viena. Šķiet, ka zināšanu ietilpīgas nozares
attīstās bez zinātnes atbalsta. Uzņēmumiem ir
tendence radīt daudz zināšanu un zinātības pat
bez zinātnes.” (Finanšu un banku pakalpojumu
uzņēmums)*

*“Nekas nav paveikts, ir tikai runas”.
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

*“Pašlaik runu ir vairāk nekā rīcības, tomēr
pārvaldības modeļa pārmaiņas ir jāīsteno.
Jāmaina arī Latvijas Universitātes pārvaldība,
tāpat kā pārējo valsts augstskolu.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju
pakalpojumu uzņēmums)*

Nemot vērā gan pozitīvās, gan negatīvās atbildes uz iepriekš minēto jautājumu, mēs jautājam:
*“Kādas izmaiņas jūs ieteiktu, lai uzlabotu izglītības un zinātnes kvalitāti Latvijā un kāpēc? Kā
tas palīdzētu uzņēmējdarbības videi, piemēram, tādiem uzņēmumiem kā jūsu?”*

Runājot par nepieciešamajām izmaiņām, ārvalstu investori uzsvēra galvenos augstākās izglītības
un zinātnes izaicinājumus, un vissvarīgākie no tiem saskaņā ar FICIL 2019. gada Ārvalstu
investīciju vides indeksa ziņojuma rezultātiem ir: **vietēja mēroga, sadrumstalota un novecojusi**
(augstākā izglītība un zinātne Latvijā):

*“Mēs pārāk baidāmie piesaistīt ārzemju mācībspēkus
universitātēs. Arī ar pamatizglītību kaut kas nav
kārtībā. Kā mēs varam aizpildīt 3000 inženierzinātņu
vakances, ja fizikas eksāmenu, beidzot vidusskolu, liek
tikai 220 cilvēki gadā?” (Konsultāciju un IKT
uzņēmums)*

*“Akadēmiskais personāls ir vissvarīgākais faktors.
Vecākajai pasniedzēju paaudzei vairumā gadījumu
trūkst zināšanu un prasmju, kas ir nepieciešamas
mūsdienu darba tirgū.” (Mazumtirdzniecības un
pakalpojumu uzņēmums)*

*“Mums ir pārāk daudz universitāšu. Es jūtu, ka ir
noteikts cilvēku loks, kas kavē progresu un izcilības
sasniegšanu universitātēs, jo baidās, ka viņi nebūs
konkurētspējīgi. Un viņi arī nav konkurētspējīgi. Mums
no viņiem ir jātiek vaļā. Kāpēc Tartu universitāte var
atrasties labāko 300 skaitā, bet mēs nevaram?”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Augstākās izglītības nozare ir ļoti sadrumstalota.

*“Latvijā joprojām ir padomju stila izglītības
sistēmas mantojums. Tā ir neefektīva,
nekonkurētspējīga, un galvenokārt valsts
vadīta. Piemēram, Lielbritānijā gandrīz puse
vidusskolu pieder un tās pārvalda privātais
sektors. Arī Latvija varētu skatīties šajā
virzienā. Ir vairāki veidi, kā to izdarīt. Var
piesaistīt starptautiskas skolas vai
investorus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

*“Samaziniet universitāšu skaitu, mainiet
kursu neelastību un paaugstiniet grādu
vērtību.” (Pakalpojumu uzņēmums)*

*“Mums vajadzētu konsolidēt izglītības
iestādes Latvijā un pēc tam arī visās Baltijas
valstīs. Šeit nav pietiekami daudz cilvēku, lai
mums būtu tik daudz viduvēju specialitāšu.
Mums jāskatās plašāk. Sadarbosimies starp
Baltijas valstīm, izveidojot izcilas
universitātes visās trijās valstīs ar ciešāku
sadarbību.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

Mums ir pārāk daudz universitāšu. Mums ir jāsakoncentrē savi resursi, lai iegūtu labākus rezultātus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pašlaik Latvijas augstākās izglītības sistēma ir novecojusi, un tiek piedāvāta salīdzinoši lēta zemas kvalitātes izglītība. Ir jāpiesaista starptautiskas, labi pazīstamas universitātes savu filiāļu atvēršanai Latvijā, jāsamazina valsts universitāšu skaits, tādējādi nodrošinot kvalitāti, nevis kvantitāti, jāpalielina skolotāju un pasniedzēju algas, jāpieprasa vairāk no pasniedzējiem un jāpiesaista vairāk vieslektoru un starptautisko pasniedzēju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Daudzos aspektos mūsu izglītības sistēma joprojām ir padomju stilā. Tā ir novecojusi, neatbilst mūsdienu uzņēmējdarbības vides prasībām. Izglītības procesā ir daudzi element, kas nerada nekādu pievienoto vērtību.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Turklāt vairāki aptaujātie ārvalstu investori aicināja **mainīt Latvijas augstākās izglītības iestāžu pārvaldību:**

“Sāciet izmaiņas ar augstākās izglītības iestāžu pārvaldības reformu un turpiniet ar finansēšanas modeli. Talantiem jāpaliek Latvijā, tad mazāk cilvēku pametīs valsti, kas nozīmē, ka vairāk cilvēku izvēlēšies veidot karjeru Latvijā, mums jācenšas piesaistīt “zvaigznes” šeit - akadēmiskajā vidē un vietējos uzņēmumos.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītības sistēmā trūkst ekonomiskās domāšanas un tiekšanās pēc efektivitātes. Trūkst arī redzējuma: kādas ir mūsu stiprās puses un mūsu prioritātes, kur mēs ieguldām?” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Universitāšu pārvaldība ir ļoti slikta. Pārvaldības ziņā mūsu universitātes ir līdzīgas mafijas klaniem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums jāmaina metodes, kā mēs mācām un iesaistām bērnus. Arī saturs ir jāmodernizē. Ikviens, kuram ir bijusi iespēja redzēt, kā darbojas labākās skolas, pateiks, ka tajās pilnīgi atšķirīgi māca un mijiedarbojas ar skolēniem. Daudzējādā ziņā saturs ir vienāds, taču atšķiras mācīšanas metodes.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums nav savas augstākās izglītības nozares stratēģijas: kāds ir mūsu mērķis, kādas ir mūsu stiprās puses? Mūsu nozarē ļoti liels uzsvars tiek likts uz automatizāciju. Tā nākotnē atstās lielu ieteikumi uz veidu, kā cilvēku strādā. Šķiet, ka dažās jomās mēs izglītojam cilvēkus profesijām, kas vairs pēc 5 vai 10 gadiem nepastāvēs.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Es domāju, ka sabiedriskajā sektorā, tostarp universitātēs, augstākajos vadības amatos jābūt rotācijai. Mums vienkārši ir jāievieš labākā prakse, kas ir pieejama ar BKPI un OECD starpniecību.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jāmodernizē universitāšu pārvaldības modelis.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu universitāšu pārvaldes struktūra ir absurda, un rodas jautājums: kāpēc universitātes pastāv - studentiem un attīstības mērķiem, vai profesoru ērtībām? Vismaz jaunajai politiķu paaudzei ir ambīcijas to mainīt.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Turklāt ārvalstu investori aicina **sasaistīt izglītību un zinātņi ar uzņēmējdarbības pasauli:**

*“Kvalificētu darbinieku atrašana nav problēma. Tomēr, ja mēs nolīgsim universitātes absolventu bez darba pieredzes, mums ir daudz jāiegulda apmācībā, jo cilvēkiem trūkst praktisko iemaņu.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

*“Akadēmiskā izglītība Latvijā ir ļoti laba. Tomēr šķiet, ka universitātes mācību programmās trūkst praktiskās komponentes. Rezultātā, pieņemot darbā universitātes absolventu, darba devējam ir jānodrošina daudz apmācību, pirms darbinieks var sasniegt optimālu produktivitātes līmeni.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

*“Zinātne un pētniecība daudz ciešāk ir jāsaista ar uzņēmumiem. Ir daži lieliski piemēri, taču tie ir izņēmums, nevis vispārīga tendence.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

*“**(Reālai) praksei būtu jābūt obligātai ne tikai atzīmes dēļ, piemēram, Jūras akadēmijā, lai saņemtu diplomu, jums ir jāiziet vismaz vairākas prakses. Tā vajadzētu būt lielākajā daļā izglītības iestādžu. Mēs varam saistīt uzņēmējdarbību un izglītības nozari ar obligāto praksi.**”
(Pakalpojumu uzņēmums)*

*“Mums ir vajadzīgi labi mācībspēki, un mums tādu nebūs, ja nemaksāsim atbilstošas algas. Speciālistu izglītošanā mums jāiesaista arī nozares dalībnieki. Citādi mēs saņemam absolventus ar akadēmiskām un teorētiskām zināšanām, bet bez praktiskām iemaņām. Šāds darbinieks darba devējam ir atkārtoti jāapmāca. Lielbritānijā daudziem pasniedzējiem ir pieredze uzņēmējdarbībā.”
(Ražošanas uzņēmums)*

“Kopumā es domāju, ka izglītības sistēma ir atdalīta no uzņēmējdarbības. Tā tam nevajadzētu būt.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītības iestādēm vairāk jāvērsas pie darba devējiem, lai saprastu, kas uzņēmumiem vajadzīgs, kāda ir būtiskā saikne starp izglītību un darba tirgu. Raugoties no mūsu skatupunkta un apskatot dažas universitātes, šķiet, ka valdība vienmēr runā par konkurētspējīgu izglītības sistēmu, bet nav stimulu, vēlmes kaut ko uzlabot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Ārvalstu investori ieteica arī vairākus citus virzienus, kas potenciāli varētu paaugstināt augstākās izglītības un zinātnes kvalitāti Latvijā:

“Esmu dzirdējis, ka augstākās izglītības sistēma ir kļuvusi politizētāka. Tas, protams, kavē attīstību. Es ieteiktu politikas veidotājiem būt pēc iespējas pragmatiskākiem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

*“Izglītības un zinātnes ministrija radījusi sev daudz ienaidnieku. Manuprāt, tās taktika ir nepārdomāta.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)*

“Izglītības kvalitāte nav tikai izglītības nozares jautājums. Tas ir jautājums par mūsu ekonomikas un mūsu valsts ilgtspēju ilgtermiņā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums jāasāk skolu sistēmas zemākā līmenī. Vairāk pūļu jāpieliek profesionālajai izglītībai, lai mums būtu abas skolas, mēs varētu piedāvāt gan profesionālo, gan akadēmisko izglītību.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Darbaspēka produktivitāte Latvijā

Produktivitāte, jo īpaši Latvijā pieejamā darbaspēka produktivitāte, arī bija viens no visbiežāk apspriestajiem jautājumiem visa gada garumā. Tas tika uzsvērts arī FICIL Augsta līmeņa tikšanās laikā ar valdību, tāpēc FICIL 2019. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumā šim jautājumam veltījām īpašu uzmanību.

Ārvalstu investoriem, kas piedalījās pētījumā jautājām arī “Vai jūs varat nosaukt kādas darbības, ko Latvijas politikas veidotāji šī gadā ir veikuši, lai uzlabotu vispārējo darbaspēka produktivitātes līmeni Latvijā?”. Interesanti, ka dažos gadījumos investori skaidri pateica, ka viņiem **vai nu nav problēmu ar darbaspēka produktivitāti Latvijā, vai arī tas pat nav jautājums, kas būtu jārisina politikas veidotājiem:**

“Mēs uzņemamies atbildību par savu produktivitāti. Mēs esam atbildīgi par to, lai nodrošinātu darbiniekus ar nepieciešamo apmācību un izglītību, darba vidi un citiem instrumentiem, kas nepieciešami, lai viņi varētu būt produktīvi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Es domāju, ka politikas veidotāju iespējas sniegt ieguldījumu produktivitātes uzlabošanā ir ļoti ierobežotas un netiešas. Uzņēmumi vislabāk zina, kādas jaunās tehnoloģijas viņiem ir vajadzīgas un cik lielā mērā viņi var automatizēt procesus. Mums valstī ir daudz ražošanas uzņēmumu, taču mums nav vēl daudz pētniecības un attīstības centru. Uzlabojumi augstākajā izglītībā varētu mums palīdzēt veiksmīgāk konkurēt par pētniecības un attīstības centriem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums nav nekādu problēmu atrast strādniekus. Mums Latvijā ir apmēram 160 darbinieku. Igaunijā situācija šajā jomā ir sliktāka. Mēs neievedam darbaspēku no citām valstīm, jo cilvēkus varam atrast uz vietas.” (Ražošanas uzņēmums)

Bija arī daži pozitīvi komentāri:

“Sabiedriskajā sektorā tādu principu ieviešana kā “konsultē vispirms” ir solis pareizajā virzienā. Tas uzlabos dialogu starp regulatīvajām un uzraudzības institūcijām un to subjektiem, kā arī uzlabos šo institūciju efektivitāti.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Es novērtēju Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas īstenoto administratīvi teritoriālo reformu, kas turpinās, neskatoties uz tik daudziem iebildumiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Tomēr pārsvarā mēs joprojām saņēmām tādus viedokļus kā, piemēram, **“mēs neko neesam dzirdējuši”** vai **“nav progresā”**:

“Nē, es neesmu dzirdējis. Tajā pašā laikā darbinieki Latvijā vēlas lielākas algas, neatkarīgi no pašu produktivitātes.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nav progresā. Darba devēji iegulda savā darbaspēkā, bet darbinieku tiesības ir ļoti plašas, savukārt darba devēju tiesības nav. Mums bija jāpieņem grūti lēmumi attiecībā uz konkrētiem cilvēkiem, bet cilvēki var jūs turēt par ķīlniekiem. Tas nav taisnīgi attiecībā uz uzņēmumiem. Darba devēja un darbinieka attiecībās nav līdzsvara. Darbinieki var turēt uzņēmumus par ķīlniekiem.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Kopumā es domāju, ka produktivitāte neuzlabojas. Viens no šķēršļiem ir novecojušie tiesību akti par arodbiedrībām. Tajos nav līdzsvara, tie ir 100% vērsti par labu arodbiedrībām. Mēs saviem darbiniekiem sniedzam daudz priekšrocību. Arodbiedrības mums prasa tikai divas lietas: pārveidot mainīgās prēmijas par fiksētajām un maksāt 13. algu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Nē, mūsu politika nav pareiza attiecībā uz produktivitāti. Nebanku sektors vai organizācijas, kuru uzdevums ir atvieglot attīstību (ALTUM), nefinansē produktivitātes paaugstināšanas iespējas. Produktivitātes paaugstināšanai nepieciešami lieli ieguldījumi, daudzi uzņēmumi nevar to atļauties vieni paši. Mazākiem uzņēmumiem būtu grūti finansēt automatizāciju. Viņiem nav attiecīgo iemaņu vai zināšanu. Produktivitāte ir jāiemāca, digitalizācijas pieaugumam būtu jābūt katras nozares sastāvdaļai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu uzņēmumā cilvēki rada ārkārtīgi augstu vērtību, jo viņi visu laiku tiek izglītoti, un mēs piedāvājam mentoringu un koučingu, nodrošinām pareizo darba vidi un pareizos instrumentus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Mēs turpinājam, jautājot: **“Jūsprāt, ko politikas veidotāji varētu darīt, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti?”**. Papildus mēs vaicājam ārvalstu investoriem, vai viņi var ieteikt galvenās prioritātes - darbības, kuras politikas veidotājiem būtu jāsteno Latvijā, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti? Atbildes ir apkopotas turpmāk tekstā:

“Mūžizglītība ir ļoti svarīga. Digitalizācijas ziņā būvniecības nozare atpaliek. Finanšu sektors, plašsaziņas līdzekļi ir pielāgojušies digitālajai pārveidei, bet mēs to neesam izdarījuši.” (Ražošanas uzņēmums)

“Politikājiem būtu jāpārskata Darba likums, jo tas būtībā ir novecojis un atpaliek no darba tirgus izmaiņām. Es domāju, ka viena no Latvijas lielākajām problēmām ir dialoga trūkums starp valdību un arodbiedrībām. Piešķirot arodbiedrībām veto tiesības, neko nepadziņāsiet. Produktivitāte būtu jāuzlabo tieši ar veto tiesību samazināšanu un algu palielināšanu, jo pašlaik uzraudzības struktūras ir nepietiekami atalgotas un neproduktīvas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Neapliekamais minimums ir ievērojami jāpalielina, lai motivētu cilvēkus strādāt un nopelnīt algu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums daudz vairāk jādomā par darbaspēka izglītošanu un pārkvalificēšanu, lai palīdzētu viņiem būt konkurētspējīgiem strauji mainīgajā darba tirgū. Digitālajām tehnoloģijām jābūt daudz augstāk valdības prioritāšu sarakstā. Pašlaik šī atbildība ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārziņā, kas ir smieklīgi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pirmkārt- izglītība. Koncentrējiet savus resursus un virzieties uz kvalitāti. Otrkārt - viedā imigrācija. Pašlaik ir ļoti problemātiski piesaistīt darbaspēku no citām valstīm. Kad jūs to izdarāt, neviena banka nevēlas viņus par klientiem. Treškārt - digitalizēt un automatizēt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Situācija darba tirgū ir ļoti smaga. Jebkurā gadījumā mums ir jāpiesaista darbinieki no ārvalstīm. Mūsu izaugsmes iespējas ar mūsu rīcībā esošajiem darbinieku resursiem ir ierobežotas. Tāpat ir robežas, ciktāl mēs varam ieguldīt jaunās tehnoloģijās un pamatoti sagaidīt, ka tās atmaksāsies. Galvenā doma - mums vajag vairāk strādniekus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir vajadzīgi elastīgi risinājumi ārvalstu strādnieku piesaistei. Mums ir laba pieredze ar darbiniekiem no Šrilankas. Mēs zaudējam franšīzes ņēmējus, jo viņi nogurst no tā, ka nespēj atrast darbiniekus, bet veikaliem jābūt atvērtiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jābūt pieejamiem lielākiem resursiem uzņēmumiem, kuri vēlas veikt uzlabojumus, jābūt finanšu programmām, kurās tie var saņemt palīdzību.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Individuālā līmenī politikas veidotāji varētu strādāt, lai attīstītu darbaspēka prasmju kopumus. To varētu panākt ar labāku izglītību. Turpmākus produktivitātes uzlabojumus varētu panākt, attīstot labāku infrastruktūru, veicinot dažādību, pārskatot darba likumdošanu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pārtikas ražošanas nozarē Latvijā vērojama konsolidācija. Es uzskatu, ka pareizais veids, kā uzlabot produktivitāti, ir motivēt uzņēmumus automatizēt ražošanas procesus, ieviest jaunas tehnoloģijas un efektīvākus risinājumus un maksāt cilvēkiem konkurētspējīgas algas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ir nepieciešamas līdzsvarotākas attiecības ar arodbiedrībām. Valdībai vajadzētu pārskatīt un atjaunināt tiesību aktus, kas skar arodbiedrības.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Skolu reformu ir ļoti grūti pareizi īstenot, jo samazinās iedzīvotāju skaits. Šī reforma ir jāpātrina, lai vēlāk piesaistītu kvalificētākus darbiniekus. Mums ir bijuši fantastiski praktikanti. Vai cilvēku izcilība zūd universitātes periodā? Tā šķiet.”
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Nepamatoti izsniegtas darbnespējas lapas ir milzīga problēma. Mums ir ražošanas uzņēmumi, kur trešdaļa darbinieku ir uz darbnespējas lapas. Tā ir zādzība un korupcija, kas mums ir jāzīnīcina visos līmeņos.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Ārvalstu investori ne tikai runāja par Latvijas darbaspēka produktivitāti privātajā sektorā, bet arī izteica viedokli par to, **kas politikas veidotājiem būtu jādara, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti sabiedriskajā sektorā.**

“Sabiedriskajā sektorā jāievieš arī robotikas un automatizācijas risinājumi. Daudzus procesus var automatizēt. Funkciju un procesu pārskatīšana ir robotikas risinājumu ieviešanas neatņemama sastāvdaļa. Svarīgi to darīt regulāri. Sabiedriskajā sektorā ir daudz standarta procesu, kas jāpārskata, domājot tieši par iznākumu. Daudzos gadījumos rezultāts ir neatbilstošs vai vairs nav būtisks.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pašvaldību reforma uzlabos sabiedriskā sektora efektivitāti. Mūsdienās darbavietu skaits ir tāds pats kā 2005. gadā, kad valstī bija daudz vairāk iedzīvotāju. Viena liela pārmaiņa ir tā, ka šodien mums ir par 15% mazāk darba vietu sabiedriskajā sektorā. Jo ātrāk mūsu ekonomika augs, jo skaļāki būs kliedzieni: “Palīgā! Mūsu business brūk!”, ko dzirdēsim no vājiem un neefektīviem uzņēmumiem, jo efektīvāki uzņēmumi tos pārspēs.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Birokrātijas samazināšana. Būvatļauju un visu ar būvniecību saistīto dokumentu noformēšana ir ļoti sarežģīta un prasa daudz laika.”
(Ražošanas uzņēmums)

“Mums ir jāmaksā atbilstošas algas. Jāveic funkciju audits. Sabiedriskajam sektoram jāklūst vērstam uz pakalpojumiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu sabiedriskajā sektorā ir divreiz vairāk darbinieku nekā Igaunijā. Mums nav divreiz vairāk iedzīvotāju nekā Igaunijā. Tagad ir labākais brīdis samazināt sabiedrisko sektoru, jo privātais sektors darbiniekus gaidīs ar atplestām rokām.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Produktivitāte ir jāiemāca arī sabiedriskajā sektorā. Vai sabiedriskajā sektorā strādājošie ierēdņi ir spējīgi pielāgoties digitalizācijai un izmantot jaunas tehnoloģijas, nevis tikai atražot tā pašas darbības kā pēdējos 10 vai 20 gadus?” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jo mazāka ir valsts pārvalde, jo efektīvākai tai jābūt. Mums jāsāk ar funkciju auditu. Joprojām būvvaldēs ir liela dokumentu aprīte - es domāju, ka daudzus no tiem varētu digitalizēt. Jomās, kur tā ir piemērojama, es ieteiktu izmēģināt Agile metodiku. Tas noteikti nedarbosies visur, taču dažās jomās tas var dot lieliskus ieguvumus efektivitātes uzlabošanā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pareizi īstenotai pašvaldību reformai vajadzētu uzlabot sabiedriskā sektora efektivitāti. Tādējādi pat varētu atbrīvoties daļa darbaspēka uzņēmumiem.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jāmaina darbaspēka struktūra, jāveicina daudzveidība, jāievieš modernākas tehnoloģijas, jāinvestē pētniecībā un attīstībā. Jāpārskata nepieciešamais darbaspēka daudzums sabiedriskajā sektorā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāiesniedz ļoti līdzīga informācija dažādām valsts institūcijām, piemēram, VID un Centrālajai statistikas pārvaldei. Es domāju, ka valsts institūcijām jāatrod veids, kā sadarboties savā starpā, lai VID sniegto informāciju varētu izmantot arī citas institūcijas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Svarīgs aspekts valsts sektora produktivitātē ir

“Atalgojuma līmenis daudzās valsts pārvaldes organizācijās ir nepietiekams. Tas ierobežo to iespējas piesaistīt un noturēt talantīgus, efektīvus cilvēkus.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Izstrādājot valsts politiku mūsu nozarē, analītiskā puse, diemžēl, ir ļoti vāja. Tā ir liela problēma. Valsts

komunikācija - šķiet, ka viņi savā starpā nesarunājas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

politikā bieži trūkst pienācīgu ietekmes novērtējumu un paveiktā novērtējumu. Daudzos gadījumos tirgus dalībniekiem ir jāpilda šī loma, kas nav pareizi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Noslēgumā, ņemot vērā digitalizācijas tendenci, jautājām investoriem **“Vai jūsu uzņēmums strādā pie digitālo risinājumu izstrādes, lai mazinātu darba tirgū novērojamā darbaspēka trūkuma radīto negatīvo ietekmi?”**. Kā liecina pēdējie citāti, atbilde lielākoties ir “jā, tā ir”:

“Jā, mūsu uzņēmums strādā, lai ieviestu digitālos risinājumus. Šādu risinājumu izstrāde prasa laiku, kā arī ievērojamas investīcijas. Jāatzīmē, ka daži no digitālajiem risinājumiem nav tik vienkārši ieviešami, ņemot vērā Latvijas nodokļu prasības un tiesību aktus (piemēram, likumā noteiktā prasība, ka pirkumiem nepieciešams drukāts čeks).

”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs turpinām ieguldīt IT rīkos. Tomēr mūsu uzņēmējdarbības jomā nevaram aizstāt cilvēkus ar robotiem.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs esam ļoti efektīvi. Efektivitātei ir divi galvenie elementi: izpildes procesa ievērošana no A-Z un ieguldīšana cilvēkos un viņu motivēšana. Mēs daudz investējam tehnoloģijās, bet mūsu galvenā vērtība ir cilvēki.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs šajā jomā darām nepietiekami. Mūsu lietvedība un dokumentu aprīte ir digitalizēta, kas ir ļoti efektīvi. Mēs pieņemam darbā jauniešus un ļaujām viņiem īstenot savas idejas un iniciatīvas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs strādājam šajā virzienā, taču lielākā daļa darba vēl ir priekšā. Mēs tagad ieviešam 5G tehnoloģijas. Ja iepriekšējās paauzdes galvenokārt ir mainījušas klientu uzvedību, šī tehnoloģija galvenokārt mainīs nozaru uzvedību, un tā sekmēs jaunu inovāciju vilni.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Potenciāls ir liels, tas ir saistīts ar infrastruktūru, mūsu potenciāls ir ierobežots, taču mēs cenšamies mazināt darbaspēka trūkuma radītās problēmas. Mēs automatizējam noteiktas funkcijas, noteiktas lomas. Pagājušajā gadā mums bija darbinieku mainība 100% apmērā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs varam risināt darbinieku mainības

“Mēs daudz strādājam, jo mūsu klienti prasa ērtus digitālos risinājumus. Tomēr, ja mēs esam par 100% digitalizāciju, tad cena kļūst par vienīgo konkurences faktoru. Mēs šādu situāciju nevēlamies. Mēs meklējam jaunus veidus, kā uzlabot apdrošināšanas pakalpojumus, integrējot arī citus pakalpojumus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs cenšamies, mēs automatizējam vairāk procesu, bet mums vēl ir tāls ceļš ejams.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs esam 100% digitāli. Mūsu birojā neatradīsiet papīra izdrukas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Produktivitātes celšana ir viena no manām prioritātēm. Automatizācija un digitalizācija ir daži no instrumentiem, kurus izmantojam, lai nodrošinātu nepārtrauktu rentabilitāti.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tas veido lielu mūsu darba daļu. Pēdējos 4-5 gadus mēs izmantojam mākslīgā intelekta risinājumus, lai vienkāršotu programmētāju darbu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Automatizācijas risinājumus mēs izstrādājam kopš 2011. gada. Mūsu uzņēmuma produktivitāte ir ļoti pieaugusi, saglabājot nemainīgu darbinieku skaitu. Mēs automatizējam atbalsta funkcijas un procesus, samazinām papīra dokumentu aprīti.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mūsu uzņēmumam automatizācija un digitalizācijas risinājumi ir svarīgi ne tikai tāpēc, ka darba tirgus ir ierobežots, bet arī tāpēc, ka pieaug darbaspēka izmaksas. Digitālie risinājumi palielina efektivitāti. Mēs strādājam pie mākslīgā intelekta, programmatūras robotikas un citiem risinājumiem. Latvijā mums ir dalīto pakalpojumu centrs ar aptuveni 200 darbiniekiem, kas piedāvā IT risinājumus visās 25 valstīs mūsu grupas ietvaros.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

jautājumus, standartizējot procesus un meklējot instrumentus cilvēku darba aizstāšanai.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs ieviešam jaunus instrumentus AML kontroles jomā - procesu automatizāciju, mašīnmācīšanos.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

7. Ārvalstu investoru turpmākie investīciju plāni Latvijā

Tāpat kā iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos, 2019. gada aptaujā ārvalstu investoriem Latvijā tika jautāts arī: *“Vai jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā periodā / summā? Ja nē, tad kāpēc?”*

Rezumējot - 30 no 47 intervētajiem investoriem atbildēja apstiprinoši (2018. gada ziņojumā apstiprinoši atbildēja 22 no 40 intervētajiem; 2017. gada ziņojumā: 24 no 42 atbildēja apstiprinoši), 12 atbildēja “nē” (iepretim 14, kas 2018. gada ziņojumā teica “nē”), un 5 atbildēja, ka “tas ir atkarīgs no apstākļiem” (2018. gada ziņojumā - 5) vai ka viņi vēl nav pieņēmuši lēmumu.

Attiecībā uz turpmākajiem investīciju plāniem pausti gan ļoti pozitīvi, gan ļoti negatīvi vērtējumi, tomēr patiesībā ir daudz vairāk pozitīvo nekā negatīvo atbilžu. Turpinājumā ir atlasītas respondentu atbildes. Tāpat kā iepriekšējos gados, citāti runā paši par sevi, dodot vielu pārdomām Latvijas politikas veidotājiem, kas ir atbildīgi par ārvalstu investīciju piesaisti Latvijai:

Jā, mēs plānojam palielināt investīcijas

“Vairāki desmiti miljonu eiro nākamajos trīs gados.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pēdējos divus gadus mēs esam investējuši aptuveni 30 miljonus eiro gadā. 2020. gadā mēs plānojam ieguldīt vēl 15 miljonus eiro. Mēs paplašinām savu klātbūtni.” (Nekustamo īpašumu kompānija)

“Mēs turpinām ieguldīt, tiecoties panākt uzņēmuma izaugsmi, bet ne būtiskā apmērā. Joprojām aktuāls jautājums - mēs ieguldām 5-6 miljonus eiro gadā mūsu uzņēmējdarbības uzlabošanā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ja ģeopolitiskie apstākļi uzlabosies, mēs nākotnē varētu ieguldīt vairāk.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mums ir plāns palielināt ieguldījumus, mēs plānojam tālāku attīstītību, bet apjoms un termiņi ir konfidenciāla informācija.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs domājam augt un paplašināties, jo redzam potenciālu. Šobrīd mums ir aptuveni 400 partneri Latvijā, un ir iespēja šo skaitu palielināt. Mūsu misija ir izveidot ekosistēmu, un mēs pieliekam

Jā, pēdējā gada laikā esam auguši, it īpaši saistībā ar finanšu nozares stabilitāti, tagad mēs paplašinām savu darbību, kas ir vērsta uz ārzemēm. Tuvākajā nākotnē mēs, iespējams, varētu pat ieguldīt vairāk.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs gatavojamies milzīgām investīcijām. Mūsu nozare ir cieši saistīta ar tehnoloģiju progresu. Nākamajā ciklā (5G) mēs ieguldīsim simtiem miljonu eiro.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs plānojam diezgan lielas investīcijas. Mūs ierobežo tikai piesardzīga attieksme pret situāciju pasaules ekonomikā. Mēs gatavojam vairākus lielus investīciju projektus turpmākajiem 3-4 gadiem.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mēs augam. Mēs ieguldīsim apgrozāmajos līdzekļos un jaunās iekārtās. Nākamo gadu laikā mēs plānojam ieguldīt aptuveni 10 miljonus eiro.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mēs plānojam paplašināt mūsu kredītportfeli straujāk nekā kopējās ekonomikas (prognozētais IKP

īpašas pūles, lai palīdzētu vietējiem IT uzņēmumiem pieauguma) temps.” (Finanšu un banku pakalpojumu kļūt par eksportētājiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Nē, mēs neplānojam palielināt investīcijas

“Mūsu uzņēmums šobrīd veic konsolidācijas procesu ar organizāciju Polijā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pašlaik nav plānu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Visi mūsu investīciju fondi pašlaik ir tādā stadijā, kurā mēs neapsveram jaunus projektus. Tomēr mēs veicam sagatavošanās darbus nākamajam jauno projektu ciklam.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Atkarībā no apstākļiem

“Mēs šobrīd plānojam, bet viss ir atkarīgs no pieejamajiem projektiem, nodokļu sistēmas un godīgas konkurences.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Jā, nākamajos 5 gados plānotie kapitālieguldījumi pārsniedz 60 miljonus eiro, tomēr pirms galīgā investīciju lēmuma pieņemšanas būs vēlreiz rūpīgi jānovērtē pašreizējais investīciju klimats, ievērojami pieaugošā nenoteiktība, skaidru un uzticamu ilgtermiņa nacionālo plānu (attīstība, klimats, atkritumu apsaimniekošanas stacijas utt.) trūkums, kā arī nodokļu situācija un tās jaunākās tendences, un tas var ietekmēt investīciju lēmumu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs šobrīd ieguldām ļoti daudz - 70 miljonus eiro jaunos projektos. Mums ir ambīcijas ieguldīt vairāk. Uzņēmējdarbības cikla un konkurences dēļ ir grūti atrast investīciju iespējas. Svarīga ir finansējuma pieejamība, finanšu sektora stāvoklis, kā arī nodokļu piemērošana. Ja šķiet, ka komerciālajam nekustamajam īpašumam tiek piemēroti pārmērīgi nodokļi, projekts tiek atkārtoti izskatīts. Nav viegli atrast pareizās iespējas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

8. Premjerministra kungs, Jums ir pienākusi vēstule!

Visbeidzot, mēs aicinājām ārvalstu investorus, kas piedalījās FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa veidošanā 2019. gadā, sniegt vēstījumu Latvijas premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa.

“Iestājieties par reformām, kas nes labumu sabiedrībai, nevis atsevišķiem indivīdiem, tādējādi uzlabojot godīgu konkurenci. Izmantojiet racionālus, faktos balstītus ieteikumus, kas ir konsekventi saskaņoti starp dažādām ministrijām. Esiet izcils Ministru kabineta diriģents, lai klausītāji (sabiedrība) varētu baudīt simfoniju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums vajadzētu atrast veidu, kā sadarboties un pragmatiski strādāt arī ar Austrumu tirgiem. Protams, tas jādara uz mums pieņemamiem noteikumiem. Tagad šķiet, ka mēs ignorējam to, ka mums ir kaimiņi austrumu pusē, ar kuriem varam tirgoties un kam varam pārdot mūsu produktus un pakalpojumus. Tikmēr Igaunija un Lietuva to dara un iegūst no šīs sadarbības.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Vissvarīgākais ir saglabāt mūsu virzību uz integrāciju Eiropā. Tas liek pamatus ilgtermiņa uzņēmējdarbībai: Eiropas vērtības, OECD standarti un procedūras. Mums vairāk jāstrādā, lai mazinātu sociālo nevienlīdzību.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Koalīcijai ir viens mērķis, tāpēc valdībai jāsaņemas. Nav jākoncentrējas uz to, kurš ko un kā sola, bet gan jākoncentrējas uz savu ministriju un jācenšas izdarīt pēc iespējas vairāk laba. Es uzticos Kariņa kungam, viņam ir labas idejas un pareizās vērtības, es ceru, ka viņš nezaudēs mērķi. Viens nav karotājs; ja jums apkārt ir cilvēki, ar kuriem ir kopīga vērtību sistēma un kas ir profesionāli, jūs varat sasniegt vairāk. Mums jāveido profesionāls sabiedriskais sektors ar premjeram līdzīgām vērtībām. Mums ir jāpārvērtē sabiedriskā sektora efektivitāte un uzbūve, tostarp algas, lai mēs varētu piesaistīt labākos un gudrākos darbam savas valsts labā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jums jā saglabā stingrs mugurkauls. Vēlēšanas ir aiz muguras, un uzņēmumi tagad sagaida, ka politiķi no runām pāries pie rīcības. Mums ir smagi jāstrādā, lai spētu konkurēt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Latvijai daudzās organizācijās ir viena balss, Latvijai būtu aktīvi jācīnās par brīvo tirgu, par brīvā tirgus plūsmu. Kā valsts mēs esam sasnieguši līmeni, kurā mēs faktiski varam apsolīt ārvalstu investoriem līdzvērtīgus konkurences apstākļus, godīgu konkurenci. Tomēr dažreiz tā nav. Mums ir jāgarantē, ka gadījumā, ja uzņēmumi sastopas ar negodīgu konkurenci vai korupciju, šie jautājumi tiks risināti ātri un profesionāli. Ziņa premjerministram - ja skatāmies uz atkritumu apsaimniekošanas nozari, godīgai konkurencei nebija īpašas nozīmes. Mums bija ārvalstu investori, taču viņi visi pazuda. Kāpēc? Jo kļuva skaidrs, ka šādā vidē nav iespējams attīstīt savu uzņēmējdarbību. Mums jāparāda investoriem, ka valsts līmenī mēs saprotam problēmu un mēs to risinām, caurspīdīgumam vajadzētu būt augstākajai prioritātei.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu līmenis nav vissvarīgākais jautājums. Daudzās valstīs nodokļi ir vēl augstāki. Problēma ir šo nodokļu izmantojums. Būdam uzņēmējs, esmu ļoti sarūgtināts, redzot, cik bieži valsts finansējums tiek izmantots neefektīvi, jo zinu, ka to varēja izmantot tik daudz labāk. Galvenais ir jānodrošina, ka nodokļu nauda tiek izmantota visas sabiedrības labā, nevis politisko partiju, šauru interešu grupu vai dažu oligarhu labā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Darba tirgus sarūk, demogrāfiskās tendences ir negatīvas. Valsts ir bijusi ļoti noslēgta attiecībā uz to, lai aicinātu cilvēkus no citām vietām nākt un dzīvot šeit. Varbūt šī politika kādreiz strādāja, bet šobrīd tā kaitē ekonomikai. Mums jāspēj piesaistīt vairāk cilvēku, lai uzņēmumiem varētu būt vairāk darbinieku un vairāk klientu. Mums jāklūst atvērtākiem. Mēs esam pārāk mazi, lai būtu vieni paši.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Būtiskas ir investīcijas veselības aprūpes sistēmā. Mums ir vajadzīgs veselīgs darbaspēks, lai uzturētu ekonomikas attīstību, jo īpaši tāpēc, ka mēs zinām, ka mums visiem būs jāstrādā ilgāk, pirms varēsim doties pensijā. Veselības sistēmā ir vajadzīga pierādījumu balstīta politika. Valsts pārvaldes institūcijām vajadzētu uzkrāt vairāk datu un dalīties tajos ar privāto sektoru.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mūsu kapitāla tirgus ir nepietiekami attīstīts, un bet tam ir liels potenciāls. Es domāju, ka šis ir labs brīdis sākt to izmantot. Valdībai vajadzētu kotēt biržā savu uzņēmumu mazākuma akcijas. Tam ir milzīgi ieguvumi. Valdība nezaudēs kontroli. Tā iegūs papildu līdzekļus, un, pats galvenais, valstij piederošo uzņēmumu pārvaldē ienāks pilnīgi atšķirīgs domāšanas veids. Valdība ir ļoti slikts akcionārs, un valstij piederošajos uzņēmumos nav prasības pēc efektivitātes un produktivitātes. Uzņēmumu kotēšana biržā radīs spiedienu uz vērtības palielināšanu un efektivitātes uzlabošanu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Atvieglējiet uzņēmumiem ārvalstu darbinieku piesaistīšanu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāsakārto tieslietu sistēma. Prokuratūra un tiesas ir vājie ķēdes posmi, un ir nepieciešama politiskā griba, lai to novērstu. Visi - sabiedrība, uzņēmēji, investori, starptautiskie partneri sagaida ātrus un efektīvus rezultātus. FKTK apvienošana ar centrālo banku ir laba ideja tik mazai valstij.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Valdība var būt tālu no reālajām problēmām, ar kurām uzņēmumi dažreiz saskaras. Tāpēc es ceru, ka valdība spēs patiešām pievērst uzmanību nodokļu maksātājiem savā valstī. Pastāv milzīgas problēmas ar darbaspēka pieejamību, produktivitāti, paredzamību. Šīs problēmas ir jārisina. Viņiem vairāk jāpieslēdzas uzņēmējdarbības videi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Būtu jābūt skaidrai stratēģijai: kāds ir Latvijas plāns? Tad visiem būtu lielāka skaidrība un paredzamība. Jāturpina korupcijas apkarošana. Tas ļaus uzņēmumiem nodrošināt vienlīdzīgas konkurences apstākļus. Esiet progresīvi. Mācieties no citu labākās prakses un piemērojiet to Latvijā. Noturiet talantus Latvijā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jādomā par nevienlīdzības novēršanu sabiedrībā. Plaša starp tiem, kam ir labs darbs, un pensionāriem vai sociāli neaizsargātām grupām kļūst pārāk plaša. Tas nav ilgtspējīgi. Mums jābūt ļoti neiecietīgiem pret jebkādiem mēģinājumiem īstenot dažu personu uzņēmējdarbības intereses uz visas sabiedrības rēķina. Es zinu, ka tam vajag drosmi. Taču novēršot to, faktiski atbrīvosies vairāk resursu citām lietām. Ārvalstu investoriem Rīga ir pirmais saskarsmes punkts. Šobrīd mūsu galvaspilsēta ir vienīgā reģionā, kur iedzīvotāju skaits samazinās. Jābūt nopietniem iemesliem, kāpēc cilvēki nevēlas dzīvot Rīgā. Tai vajadzētu strādāt kā cilvēku un uzņēmumu magnētam.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Jāsakārto studiju finansēšanas sistēma tā, lai studenti varētu pilnā apmērā pievērsties studijām, nevis strādāt uz pilnu slodzi, kā tas ir patlaban. Pretējā gadījumā mēs nekad nevarēsim konkurēt ar valstīm, kurās studenti studē pilna laika studijās. Īstermiņā - mums jābūt elastīgākiem kvalificētu cilvēku piesaistīšanā no ārzemēm. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) ir atbildīga par ārvalstu investīciju piesaisti. Pirmais, ko jebkurš ārvalstu investors vaicā - labi, cik cilvēku es varu pieņemt darbā Latvijā? LIAA rīcībā nav instrumentu, lai apmierinātu investoru vajadzības darbaspēka jomā. Manuprāt, šī ir ļoti neefektīva sistēma, jo visbiežāk saruna ar investoru beidzas tieši šeit. Nevienam neuzņemas atbildību par darbaspēka jautājuma pareizu risināšanu, un es domāju, ka šajā gadījumā premjerministram ir jāuzņemas šī atbildība. Tāda pati problēma ir ar demogrāfijas problēma. Nevienam neuzņemas atbildību kaut ko darīt lietas labā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Vajadzētu vienkāršot ienākuma nodokli. Saglabājiet progresivitāti, bet tai jābūt vienkāršai un saprātīgai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāizlien caur Moneyval adatas aci, tas nav pat apspriežams. Bet mums arī jāatrod veids, kā padarīt bankas draudzīgākas uzņēmējiem. Mēs esam ļoti atvērta un uz eksportu balstīta ekonomika. Ja bankas atsakās izpildīt darījumus, kuros iesaistīti ārvalstu partneri, tas ir ļoti nopietns šķērslis jebkuram eksportētājam, īpaši tiem uzņēmumiem, kuri veic uzņēmējdarbību ārpus ES. Mūsu gadījumā banku stingrība kaitē uzņēmējdarbībai vairāk nekā izaicinājumi atrast pietiekami daudz darbaspēka.”
(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pārvaldot valstij piederošus uzņēmumus, nedrīkst jaukt uzņēmējdarbību ar politiku. Mums kā ārvalstu investoram satraucoša šķiet atbilde, ka pareizais lēmums, par kuru visi vienojušies, netiks pieņemts politisku iemeslu dēļ. Ja uzņēmējdarbības loģikā dominē politiskā programma, uzņēmējdarbība cietīs, un tā jau cietīs. Telekomunikāciju nozarē ir jāizveido integrēti operatori, tāpat kā visos citos Eiropas tirgos. Valsts kā akcionārs iegūs milzīgu sinerģiju un desmitiem miljonu eiro.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mans viedoklis ir tāds, ka, tiekoties ar Ekonomikas ministrijas amatpersonām, vienmēr rodas sajūta, ka viņi dzīvo uz citas planētas, viņi ir tik tālu no reālajām problēmām, ar kurām mēs būvniecības nozarē saskaramies. Lūdzu, pieņemiet lēmumus, balstoties uz cilvēku pieredzi, paskatieties apkārt, kas patiesībā

notiek. Uzņēmumiem ir pieejams tik daudz informācijas un statistikas, lūdzu, pieņemiet apzinātus un līdzsvarotus lēmumus, balstoties uz labāko praksi, datiem, informāciju un pieredzi. Lūdzu, runājiet ar reāliem cilvēkiem, kuri katru dienu nodarbojas ar konkrētiem jautājumiem, viņi jums sniegs labāku priekšstatu par to, kam jādara, nekā valsts amatpersonas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Vajadzētu pārskatīt nodokļu sistēmu, koncentrējoties uz uzņēmumu ienākuma nodokli, īpaši pakalpojumu uzņēmumiem. Citādi mēs tikai maksājam vairāk nodokļus, negūstot nekādu labumu. Tas ļoti labi strādā uzņēmumiem, kuri ražo, bet uzņēmumi, kas sniedz pakalpojumus, neredz reālus ieguvumus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Sakārtojiet akcīzes nodokli. Mūsaprāt, stiprā alkohola ražotāju lobijs ir ļoti spēcīgs. Latvijā šobrīd ir augstākais akcīzes nodoklis alum visās Baltijas valstīs. Alus ražošanā strādā daudz vairāk cilvēku nekā stiprā alkohola ražošanā, un no nodokļu viedokļa mums vajadzētu stimulēt cilvēkus izvēlēties vieglo alkoholu, nevis stipro.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums nepieciešama prognozējama vide, kas ļautu mums plānot ilgtermiņā. Vajadzētu izvairīties no sasteigtām un pēkšņām izmaiņām nodokļu sistēmā. Valdībai vajadzētu konstruktīvi apspriesties ar uzņēmumiem. Mums jāsakārto izglītības sistēma. Pašlaik uzņēmumiem ir jāpār kvalificē absolventi, pirms viņi faktiski spēj strādāt. Tas ir ļoti neefektīvi.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums kā valstij vajadzētu būt skaidram redzējumam. Kādas ir mūsu prioritātes un stiprās puses, kurā virzienā mēs dodamies? Mums ir jāstrādā pie Latvijas tēla. Igaunija ir paveikusi izcilu darbu, reklamējot sevi kā IT valsti, bet, ja paskatās dziļāk, patiesībā daudzās jomās esam viņiem priekšā. Lietuva ir ļoti veiksmīgi sevi pozicionējusi kā dalīto pakalpojumu centru valsti. Kāds ir mūsu profils? Tas ir pirmais, kas jādara. Kad būs skaidrs redzējums, mums ir ļoti cieši jāsadarbojas ar Lietuvu un Igauniju, lai Baltijas reģionu reklamētu visā pasaulē. Katrs atsevišķi esam ļoti mazi, bet mūs var pamanīt, ja rīkojamies kopā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mums nepieciešami ļoti skaidri signāli, ka tāda neētiska rīcība kā korupcija vai izvairīšanās no nodokļu nomaksas vairs nav pieņemama un tiek novērtēta godīga un caurredzama uzņēmējdarbība.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jābūt skaidram valsts stratēģiskajam mērķim: kāds ir mūsu plāns, ko mēs vēlamies sasniegt, kādas ir mūsu stiprās puses. Citādi no ārpuses mēs izskatāmies nekoordinēti un haotiski. Ir vieglāk sekot, ja ir skaidri noteikts mērķis.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdībai jāpievērš uzmanība uzņēmumu teiktajam, un šajā dialogā jārunā skaidra valoda. Uzņēmumiem nenoteiktība ir sliktāka nekā negatīva atbilde. Mums ir vajadzīga skaidra komunikācija un izsekojama rīcība attiecībā uz iniciatīvām, kuras abas puses vienojušās īstenot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kopumā mēs joprojām uzskatām, ka Latvijai ir nepieciešamas reformas. Tās ne vienmēr būs izdevīgas visiem, bet es aicinu premjerministru būt drosmīgam un uzņemties risku. Izlēmīgas reformas, drosmē izvēlēties tālredzīgus un ilgtermiņa risinājumus!” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Intensīvākas strukturālās reformas, lai ekonomika būtu efektīvāka, padarītu darbaspēku pieejamāku. Pašlaik ir pārāk augsti sabiedriskā sektora izdevumu un daudz birokrātijas, procesu var paātrināt un resursus izmantot produktīvāk. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrai vajadzētu būt konkrētiem sasniedzamajiem mērķiem par to, cik lielas investīcijas tiek piesaistītas uz pašreiz nodarbināto cilvēku skaitu. Pamata inovācijas un tehnoloģijas, labākās prakses pārņemšana, šeit nav nepieciešams izgudrot riteni no jauna. Latvijā tik ļoti ir nepieciešamas reformas, vairāk nekā citās valstīs. Kad valstī klājas labi, ir jāveic reformas. Recesija ir slikts laiks reformu veikšanai.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Atvediet atpakaļ gudrākos prātus un vadītājus, kuri iepriekšējos gados ir atstājuši valsti. Nodrošiniet vienlīdzīgu attieksmi investoriem un vietējiem uzņēmumiem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Šobrīd mēs ļoti izjūtam akūtu darbaspēka trūkumu. Pēc tam mēs sāksim izjust apgrozījuma kritumu, jo nepietiks patērētāju. Tas noved pie lejupejošas spirāles. Mums jāatrod veids, kā apturēt šo tendenci. Mēs zinām, ka demogrāfiskās tendences nevar izmainīt gada vai divu laikā. Bet šī problēma pati no sevis neatrisināsies. Acīmredzot, līdz brīdim, kad mums dzims vairāk bērnu un vairāk cilvēku atgriezīsies no ārzemēm, mums ir jāpiesaista darba rokas no ārvalstīm - vismaz kā pagaidu risinājums.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nebaidieties no reformām. Mazāk kompromisu un vairāk uzmanības ilgtermiņa ieguvumiem mūsu ekonomikā. Palieliet savā amatā. Uzņēmumi jums uzticas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Viena no sāpīgākajām tēmām ir augstākā izglītība un zinātne Latvijā. Mēs lūdzam valdību vispirms koncentrēties uz tām jomām, kuras acīmredzami atpaliek, piemēram, universitāšu pārvaldību. Augstākās izglītības sistēmai jābūt dinamiskai un mūsdienīgai. Kad sistēma būs dinamiska, strukturālās izmaiņas notiks salīdzinoši ātri. Augstākās izglītības iestādēm jāspēj ātrāk reaģēt uz apkārt notiekošajām izmaiņām. Cilvēkiem ir jākoncentrējas uz savām stiprajām pusēm - ja jūs protat labi mācīt, tad māciet, ja labi pārvaldāt, tad vadiet. Mums jāizvairās no vidējo ienākumu slazda. Mums ir jāapzinās un jāsaprot nepieciešamās izmaiņas iekšēji, mums par tām jāinformē uz āru un attiecīgi jāpielāgo izglītības sistēma.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pabeidziet iesākto. Jūs esat uzsākuši vairākas lietas, tagad tās ir jānoved līdz galam. Pabeidziet pašvaldības reformu. Izvairieties no pelēkā saraksta. Risiniet darbaspēka trūkumu. Uzlabojiet universitāšu pārvaldību.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Es gribētu redzēt lielāku uzticēšanos godīgiem uzņēmumiem no sabiedriskā sektora puses. Es domāju, ka valdībai būtu jāpiemēro Pareto princips, 80% resursu veltot, lai kontrolētu 20% negodīgu uzņēmumu, savukārt 20% resursu - godīgo 80% uzņēmumu kontrolei. Mūsu galvenajai prioritātei ir jābūt atrast labākos veidus, kā attīstīt un uzlabot mūsu cilvēku talantus. Tas ir ļoti atkarīgs no mūsu izglītības sistēmas kvalitātes un konkurētspējas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Noteiktība un stabilitāte ir investoriem ļoti svarīgas vērtības, jo tās rada uzticību. Mums jāatceras, ka neizpildīti solījumi atgrūdis investorus, un mēs nevaram gaidīt, ka viņi turpinās ieguldīt, nezinot, vai tiks ieviestas kādas izmaiņas vai, ja politika negaidīti kļūst sliktāka. Paredzamība un skaidrība ir tas, ko daudzi investori galvenokārt sagaida no sabiedriskā sektora.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmumu stabilitāte un ilgtspējība. Nežēlīga un bezkompromisu cīņa pret ēnu ekonomiku un korupciju, un tiesu neatkarības nodrošināšana. Turpmāki uzlabojumi valdības un it īpaši pašvaldību efektivitātē un saprātīga reģionālās reformas īstenošana (kopumā pozitīva, taču saprātīgai īstenošanai ir izšķiroša nozīme).” (Ražošanas uzņēmums)

“Kā maza valsts mēs nevaram atļauties strādāt neefektīvi. Izejot uz pārāk daudziem kompromisiem, mēs nonākam pie neefektīviem risinājumiem. Mums ir jābūt drosmīgākiem, pieņemot labākās izvēles. Un mums jābūt drosmīgākiem, sakārtojot lietas, kas nestrādā. Es saredzu daudzus trūkumus sociālo problēmu risināšanā, izmantojot IT sistēmas. Mums labāk jānovērtē lēmumu ietekme sabiedriskajā sektorā. Līdz šim analītiskā daļa būtisku lēmumu pieņemšanā vairumā gadījumu ir šokējoši primitīva.”
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Ja mēs vēlamies, lai cīņa pret ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem tiktu uzverta nopietni, mums jāsakārto prokuratūra un tiesas. Šo iestāžu neefektivitāte grauj visu tieslietu sistēmu. Ģenerālprokuratūra un tiesas ir vājais posms, kur visi procesi, šķiet, ir iestrēguši. Lūdzu, to nekavējoties sakārtojiet. Jums, iespējams, vajadzētu sākt ar domāšanas veida maiņu šajās organizācijās. Aizstāt vecos, stagnējošos cilvēkus ar jauniem, ambicioziem un uz rezultātiem vērstiem cilvēkiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums jāvirzās uz digitalizāciju būvniecības nozarē. Būvniecības informācijas sistēma ir viens no instrumentiem šim nolūkam. Valdībai jāatrod veids, kā atbalstīt digitālo risinājumu ieviešanu būvniecības nozarē. Tas atraisīs jaunu mūsu konkurētspējas potenciālu. Mūsu nozarei ir laiks mainīt savus paradumus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vis svarīgākā ir izglītība. Augstākajā izglītībā ir nepieciešama mazāka sadrumstalotība un daudz lielāks uzsvars uz zināšanu un prasmju praktisko pielietojumu. Mums jābūt daudz gudrākiem un prasīgākiem attiecībā uz nodokļu maksātāju naudas sadali izglītības sistēmā. Mums ir jā māca eksaktie priekšmeti (matemātika, fizika, bioloģija utt.) pievilcīgākā un interesantākā veidā. Pretējā gadījumā mums nekad nebūs pietiekami daudz eksakto zinātņu absolventu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Atgriešanās pie pašiem pamatiem - stabilitāte, paredzamība un caurspīdīgums, ko papildina konstruktīvs un savlaicīgs dialogs ar nozares pārstāvjiem un iesaistītajām pusēm.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs sagaidām nodokļu politikas stabilitāti vai vismaz pārlicību, ka uzņēmējiem netiks radīti jauni nodokļi vai papildus nodokļu slogs. Tāpat pieaug darbnespējas lapu skaits. Darbinieki saprot, ka tur nav stingra kontroles mehānisma, līdz ar to viņi sāk tās izmantot kā sava veida “atvaļinājumu”. Mēs ierosinām analizēt citu Baltijas valstu pieredzi, pārskatīt darbnespējas lapu izsniegšanas procesu Latvijā un pārbaudīt to pamatojumu. Tomēr mūsu galvenais izaicinājums ir darbaspēka pieejamība. Mēs redzam, ka to varētu risināt, piesaistot sezonas strādniekus, nozarēm nosakot minimālās prasības, tostarp atalgojumam, un vienkāršojot imigrācijas kontroles procesu.” (Ražošanas uzņēmums)

1. pielikums. Vadlīnijas intervijām: 2019. gada ziņojums

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2019. gadā

Vadlīnijas intervijām

1. Iepriekšējās FICIL Augstās padomes laikā mēs esam apsprieduši vairākus jautājumus, kas ir prioritāri ārvalstu investoriem, un politikas veidotāji vienojās rast risinājumus lielākajai daļai no tiem. Lai gan kopš tā laika ir pagājis nedaudz vairāk kā pusgads, mēs vienalga lūdzām ārvalstu investorus dalīties viedoklī par situāciju un progresu minētajās jomās.

a. Latvijas nodokļu sistēma

Lūdzu, novērtējiet iepriekšējās Latvijas nodokļu reformas rezultātus! 1-5 punktu skala, kur "1" atbilst vērtējumam "nesekmīga" un "5" atbilst vērtējumam "ļoti sekmīga"

Lūdzu, sniedziet komentāru: Vai tā ir sniegusi kādu labumu jūsu uzņēmumam un Latvijas ekonomikai kopumā? Lūdzu, aprakstiet pēc iespējas sīkāk.

Kādas izmaiņas nodokļu sistēmā (nodokļu veidi, nodokļu apmērs utt.) jūs ieteiktu jaunajai valdībai un kāpēc? Jo īpaši lūdzam izcelt, kas, jūsuaprāt, politikas veidotājiem būtu obligāti jādara.

b. Universitāšu izglītības un zinātnes kvalitātes līmenis Latvijā

Vai varat nosaukt kādas darbības, ko politikas veidotāji ir veikuši pēdējā gada laikā, lai uzlabotu situāciju?

Kādas izmaiņas jūs ierosinātu izglītības un zinātnes kvalitātes uzlabošanai Latvijā un kāpēc? Kā tas palīdzētu uzņēmējdarbības videi, piemēram, tādiem uzņēmumiem kā jūsu?

c. Latvijas finanšu sektora stabilitāte

Lūdzu, novērtējiet progresu attiecībā uz ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas efektivitāti Latvijā

1–5 punktu skala, kur "1" atbilst vērtējumam "nav progresa", bet "5" – "ievērojams progress"

Vai jūsu pārstāvētais uzņēmums izjūt kādas negatīvas sekas, ko ir ietekmējis finanšu sektora stāvoklis pēdējo 2 gadu laikā?

Vai varat nosaukt kādas darbības, ko politikas veidotāji ir veikuši pēdējā gada laikā, lai uzlabotu situāciju?

Kādas izmaiņas jūs ieteiktu veikt šajā sakarā? Lūdzu, aprakstiet pēc iespējas sīkāk.

Lūdzu, novērtējiet, vai nesen īstenotās aktivitātes, reaģējot uz Moneyval ieteikumiem, ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas jūsu uzņēmējdarbību un uzņēmējdarbības vidi Latvijā kopumā?

d. Darbaspēka produktivitāte Latvijā

Vai jūs varat nosaukt kādas darbības, ko Latvijas politikas veidotāji šajā gadā ir veikuši, lai uzlabotu vispārējo darbaspēka produktivitātes līmeni Latvijā?

Jūsaprāt, ko politikas veidotāji varētu darīt, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti? Vai varat ieteikt galvenās prioritātes - darbības, kuras politikas veidotājiem būtu jāīsteno Latvijā, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti?

Jūsaprāt, kas politikas veidotājiem būtu jā dara, lai uzlabotu darbaspēka produktivitāti sabiedriskajā sektorā?

Vai jūsu uzņēmums strādā pie digitālo risinājumu izstrādes, lai mazinātu darba tirgū novērojamā darbaspēka trūkuma radīto negatīvo ietekmi?

2. Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 5 (kur "1" nozīmē "nekonkurētspējīgs vai nepieciešama uzlabošana" un "5" nozīmē "ļoti konkurētspējīgs") šādus Latvijas ekonomiskās konkurētspējas virzītājus pašreizējā redzējumā.

Joma	1 (pavisam nekonkurētspējīgs) – 5 (ļoti konkurētspējīgs)
Uzņēmējdarbības kultūra	
Demogrāfija (iedzīvotāju skaita palielināšanās)	
Izglītība un zinātne/inovācijas	
Veselības aprūpes sistēma	
Sociālā aizsardzība	
Infrastruktūra (ceļi, elektroapgāde u.c.)	
Iekšzemes pieprasījums	
Ārējais pieprasījums (eksports)	
Nozares (ko pārstāv jūsu uzņēmum) tradīcijas Latvijā	
Darbaspēka pieejamība (vadības līmeņa)	
Darbaspēka pieejamība (manuālā darba darītāju)	
Darbaspēka efektivitāte	
Zemas ražošanas izmaksas	
Monētārā politika	
Nodokļu sistēma	
Latvijas tiesu sistēma	
Dzīves līmenis Latvijā	
Attieksme pret ārvalstu investoriem	
Investīciju stimuli	
Aizsardzība	
Digitalizācija	
Enerģētiskie resursi	
<i>Cits (lūdzam konkrētizēt)</i>	

3. Vai pēdējo 12 mēnešu laikā šādās pagājušajā gadā nosauktajās galvenajās problemātiskajās jomās ir novērots kāds progress attiecībā uz jūsu biznesa attīstību Latvijā:

(Intervētājam – lūdzu, gādājiet lai atbildes būtu īsas: jautājiet, vai ir uzlabojumi: (i) jā – J, (ii) daļēji – D, (iii) nē – N, un lūdziet ļoti īsu komentāru).

				<i>Īss komentārs: cik svarīgi ir šie jautājumi? Vai politikas veidotāji ir īstenojuši kādas labas iniciatīvas? Vai redzama kāda “gaisma tuneļa galā”?</i>
Demogrāfija				
Darbaspēka pieejamība				
-zilo apkaklišu				
-balto apkaklišu				
Augstākās izglītības un zinātnes līmenis Latvijā				
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte				
Nodokļu sistēmas kvalitāte				
Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem				
Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence				
Nenoteiktība				
Latvijas tiesu sistēma				
Latvijas veselības aprūpes sistēma				

4. Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 5 (kur “1” nozīmē “slikts”, “3” nozīmē “viduvējs” un “5” nozīmē “izcils”) Latvijas politikas veidotāju darbu, kas ir paveikts pēdējo 12 mēnešu laikā, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā

1	2	3	4	5

Komentārs:

5. Kopumā no jūsu kā investora viedokļa, vai pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies Latvijas pievilcība investīcijām?

1	2	3	4	5
Nepavisam	Tikai nelieli uzlabojumi	Daži pozitīvi uzlabojumi	Jā, ir uzlabojusies	Jā, ir ievērojami uzlabojusies

Komentārs:

6. Vai jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? *Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā periodā/summā? Ja nē, kāpēc?*

Komentārs:

7. Jūsu ziņojums Ministru prezidentam, kuru piegādājam slēgtā aploksnē: viena rindkopa par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa.

2. pielikums. Ārvalstu investori, kas piedalījās 2019. gada ziņojumā

Accenture ir vadošais pasaules profesionālo pakalpojumu uzņēmums, kas sniedz plašu pakalpojumu un risinājumu klāstu stratēģijas, konsultāciju, digitālajā, tehnoloģiju un operāciju jomā. Apvienojot nepārspējamu pieredzi un specializētās prasmes vairāk nekā 40 nozarēs un visās uzņēmējdarbības funkcijās, kuras atbalsta pasaules lielākais piegādes tīkls, Accenture darbojas uzņēmējdarbības un tehnoloģiju krustcelēs, palīdzot klientiem uzlabot sniegumu un radot ilgtspējīgu vērtību ieinteresētajām personām. Ar vairāk nekā 394 000 darbiniekiem, kas apkalpo klientus vairāk nekā 120 valstīs, Accenture virza inovācijas, lai uzlabotu pasaules kārtību un dzīvi.

AFI Europe

AFI Europe ir vadošais nekustamo īpašumu attīstības un investīciju uzņēmums, kas darbojas Centrāleiropā un Austrumeiropā, un koncentrējas uz lielapjoma komerciālo un dzīvojamo projektu attīstību. Uzņēmumam pieder un tas attīsta un pārvalda īpašumus un projektus Bulgārijā, Čehijas Republikā, Vācijā, Ungārijā, Latvijā, Polijā, Rumānijā un Serbijā, bet uzņēmuma štata darbinieku komandu veido aptuveni 200 profesionāļu. Galvenā mītne atrodas Nīderlandē, AFI Europe ir daļa no AFI Grupas – starptautiska holdinga un investīciju konglomerāta.

Aldaris

Aldaris ir tradīcijām bagāta alus darītava ar senu vēsturi, kas aizsākās jau 1865. gadā. Mūsdienās uzņēmums ir daļa no Carlsberg Grupas un viens no lielākajiem uzņēmumiem Latvijā, kas darbojas alus un bezalkoholisko dzērienu sfērā. AS Aldaris ir vērsts uz ilgtspējīgu izaugsmi, vienlaikus izstrādājot jaunus produktus un eksperimentējot ar ekskluzīvām garšām. Ilgo gadu pieredze nozarē un padziļinātas uzņēmējdarbības zināšanas ļauj uzņēmumam veiksmīgi pielāgoties augošā tirgus tendencēm un strauji mainīgajai uzņēmējdarbības videi. Aldaris – veido alus brūvēšanas nozari un uzņēmumu darba kārtību reģionā.

All Media Baltics

Starptautisks aktīvu pārvaldības uzņēmums Providence Equity Partners, kas vadīts ar inovācijām un iespējām plašsaziņas līdzekļu nozarē, 2017. gada oktobrī iegādājās Modern Times Group plašsaziņas līdzekļu uzņēmumu (Free-TV), abonēšanas un satura izplatīšanas uzņēmumus (Pay-TV), un ciparu un radio uzņēmumus Baltijas valstīs. Tagad uzņēmums darbojas kā All Media Baltics. All Media Baltics zīmoli ir: TV kanāli – TV3, LNT, TV6, Kanāls 2, 3+, TV8, TVPlay Sports, TV1000 Premium; radiostacijas – Star FM, Radio Volna un Power Hit Radio; lielākais AVOD video portāls –TVPlay; digitālā reklāmas platforma – SmartAD; ziņu un izklaides portāli – Skaties.lv, Uudised.ee, Buduaar.ee un TV3.lt, kā arī lielākā SVOD platforma Baltijas valstīs – TVPlay Premium, un viens no vadošajiem TV pakalpojumu sniedzējiem Baltijā – TVPlay Home.

Amber Beverage Group (ABG) ir vadošais dzērienu ražotājs, izplatītājs, loģistikas nodrošinātājs un mazumtirgotājs. Tas darbojas starptautiskā mērogā ar galveno biroju Luksemburgā un ražošanas un izplatīšanas uzņēmumiem Krievijā, Meksikā, Apvienotajā Karalistē, Austrālijā un Baltijas valstīs, kas ir tā vēsturiskā dzimtene. ABG ražo, iepilda pudelēs, tirgo, izplata, eksportē vai pārdod plašu dzērienu klāstu ar vairāk nekā 600 pašu un trešo personu zīmoliem. Uzņēmumam ir savs zīmolu portfelis ar vairāk nekā 200 zīmoliem, un tas eksportē savus globālos zīmolus, piemēram, Riga Black Balsam®, Moskovskaya® Vodka, Cross Keys Gin®, Rooster Rojo® tekila un Cosmopolitan Diva® uz vairāk nekā 70 aktīviem pasaules tirgiem.

Balta (daļa no PZU grupas)

PZU ir viena no lielākajām finanšu iestādēm Polijā, kā arī Centrāleiropā un Austrumeiropā. Turpinot 200 gadu tradīciju, PZU nodrošina visaptverošu apdrošināšanu visās galvenajās privātajās, valsts un tautsaimniecības nozarēs. PZU Grupa arī pārvalda atvērto pensiju fondu, ieguldījumu fondus un uzkrājumu programmas. PZU 2014. gadā iegādājās BALTA. Ar gandrīz 27 gadu pieredzi BALTA ir vadošais nedzīvības apdrošināšanas uzņēmums Latvijā ar gandrīz 600 darbiniekiem, tai skaitā 300 aģentu un 42 filiāļu izplatīšanas tīklu visā Latvijā. BALTA ir arī visveiksmīgākais apdrošināšanas zīmols Latvijā, kā arī pēdējo 15 gadu laikā, vēl bez citām atzinībām un apbalvojumiem, ticis atzīts par godīgāko apdrošinātāju SKDS veiktajā patērētāju aptaujā.

Baltic Container Terminal (BCT) ir privāts konteineru termināls, kas darbojas Rīgas brīvdostas teritorijā. Patlaban BCT pilnībā pieder Itālijas kompānijai Mariner S.p.A. Terminālis ir kļuvis par visstraujāk augošo konteineru apstrādes uzņēmumu Baltijas valstīs, kas lepojas ar plašu savu klientu uzticību, jo laika gaitā ir pierādījis, ka strādā kvalitatīvi, produktīvi, droši, efektīvi un atbilstoši augstiem standartiem. Šobrīd BCT nodarbina 190 darbinieku.

BITE jau vairāk nekā četrpadsmit gadus ir visstraujāk augošais mobilo sakaru operators Latvijā, nodrošinot modernus, inovatīvus mobilo sakaru pakalpojumus, kas atbilst klientu vēlmēm un vajadzībām. Pašlaik vairāk nekā 20 000 uzņēmumu ir izvēlējušies BITE par savu informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju. BITE ik gadu sava tīkla infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā iegulda aptuveni 10% no apgrozījuma. Pašlaik jaudīgais BITE 4G internets jau ir pieejams 99,99% valsts iedzīvotāju, kas arī kalpo par iemeslu 5G tīkla ieviešanai. BITE pirmā 5G stacija tika uzbūvēta 2019. gada jūnijā.

Circle K

Couche-Tard ir Kanādas nelielo mazumtirdzniecības veikalu nozares līderis. Amerikas Savienotajās Valstīs uzņēmumu vadīto veikalu skaita ziņā tas ir lielākais neatkarīgais nelielo mazumtirdzniecības veikalu operators. Eiropā Couche-Tard ir līderis nelielo mazumtirdzniecības veikalu vidū un autotransporta degvielas mazumtirdzniecībā Skandināvijas valstīs (Norvēģijā, Zviedrijā un Dānijā), Baltijas valstīs (Igaunijā, Latvijā un Lietuvā), kā arī Īrijā, ir nozīmīgs spēlētājs arī Polijā. Turklāt saskaņā ar licencēšanas līgumiem ar Circle K zīmolu strādā aptuveni 2250 veikali 16 citās valstīs un teritorijās (Kambodža, Ķīna, Kostarika, Ēģipte, Guama, Honduras, Honkonga, Indonēzija, Jamaika, Makao, Meksika, Mongolija, Jaunzēlande, Saūda Arābija, Apvienotie Arābu Emirāti un Vjetnama), izveidojot tīklu visā pasaulē ar vairāk nekā 16 000 veikalu.

Citadele

Citadeles misija ir modernizēt banku nozari un piedāvāt vairāk iespēju privātpersonām un uzņēmumiem visā Baltijā. Mūsu mērķis ir kļūt par Baltijas čempioniem banku nozarē. Papildus klasiskajiem bankas pakalpojumiem Citadele saviem klientiem piedāvā virkni pakalpojumu, kuru pamatā ir nākamās paaudzes finanšu tehnoloģijas, tostarp mūsdienīgu lietotni, bezkontakta maksājumus un zibmaksājumus. Mēs esam pirmie Baltijā, kas piedāvā iespēju atvērt kontu, izmantojot pašbildi, un veikt norēķinus uz mobilajiem tālruņa numuriem, izmantojot Latvijas Bankas *Instant Link* reģistru. Citadele ir trešā lielākā banka Latvijā pēc klientu skaita, bet otrā - pēc biznesa klientu skaita. Citadele grupu tiek pārvaldīta no Latvijas. Tās meitassabiedrības un filiāles darbojas Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

Coca-Cola

Coca-Cola Company ir dzērienu ražošanas uzņēmums, kas piedāvā vairāk nekā 500 zīmolu vairāk nekā 200 valstīs un teritorijās. Papildus uzņēmuma Coca-Cola zīmoliem mūsu portfeli

ietilpst arī citi pasaules vērtīgākie dzērienu zīmoli, piemēram, Fanta, Innocent kokteiļi un sulas, Powerade sporta dzērieni, Sprite, Vitaminwater un ZICO kokosriekstu ūdens. Mēs pastāvīgi pārveidojam savu portfeli, sākot no cukura samazināšanas dzērienos un beidzot ar jaunu inovatīvu produktu ieviešanu tirgū. Mēs arī cenšamies samazināt ietekmi uz vidi, atjaunojot ūdeni un veicinot otreizēju pārstrādi. Ieskaitot mūsu pudeļu uzpildīšanas partnerus, mēs nodarbinām vairāk nekā 700 000 cilvēku, palīdzot radīt ekonomiskās iespējas vietējām kopienām visā pasaulē.

Cognizant ir viens no pasaules vadošajiem profesionālo pakalpojumu uzņēmumiem, pārveidojot klientu uzņēmējdarbības, darbības un tehnoloģiju modeļus atbilstoši digitālajam laikmetam. Mūsu nozarē balstītā konsultatīvā pieeja palīdz daudzām pazīstamākajām organizācijām jebkurā nozarē un ģeogrāfiskajā zonā veidot un vadīt inovatīvākus, efektīvākus uzņēmumus. Mēs palīdzam klientiem veikt digitālos darījumus plašā mērogā un ātrumā - mērogā, kas nepieciešams, lai pārveidotu viņu sarežģītās organizācijas, lai izmantotu milzīgās iespējas, ko sniedz jaunākās tehnoloģijas, un ātrumā, ko sagaida klienti, partneri un īpašnieki. Īstenojot plaša mēroga digitalizāciju klientiem, mēs sistemātiski pārdomājam, kā tiek it visur radīta vērtība viņu organizācijās. Cognizant Latvia ir viens no jaunākajiem Cognizant piegādes tīkla jaunpienācējiem Eiropā, kur galvenā uzmanība tiek pievērsta pilnam IT pakalpojumu ciklam no tuvzonas vietām Eiropā. Cognizant Latvia iesaista lielākos Eiropas uzņēmumus, lai īstenotu klienta partneru stratēģiju piegādātāju apvienošanai un Biznesa atbalsta pakalpojumu (BSS) pakešu lietojumprogrammu pārveidošanai, lai nodrošinātu digitālo redzējumu.

Emergn

Jau no paša sākuma Emergn ir centies radīt noturīgas, pozitīvas pārmaiņas, atbalstot cilvēkus, kuri virza uz priekšu inovācijas. Gadu gaitā mēs esam pievienojuši jaunus talantus, iespējas un pakalpojumus, lai varētu turpināt nodrošināt izcilību pasaules mēroga korporācijām. Mūsu konsultanti izprot stratēģijas, rīkus un procesus, kurus uzņēmumi bieži vēlas izmantot, un tā vietā, lai ieteiktu vispārīgus, ārēji piemērojamus risinājumus, mēs strādājam no iekšpuses uz ārpusi, lai īstenotu ilgstošas pārmaiņas jau pašos pamatos.

Mēs šīs izmaiņas ieviešam, izmantojot inovatīvus produktus un pakalpojumus, ko mēs veidojam kopā ar saviem klientiem. Mūsu inženieru komandai ir vairāk nekā divdesmit gadu pieredze, izstrādājot īpaši pielāgotus risinājumus dažādās tehnoloģiju platformās un valodās. Mūsdienās Emergn komanda atrodas ASV (Bostona un Bentonvila), Īrijā (Dublīna), Lielbritānijā (Londona), Latvijā (Rīga, Jelgava, Liepāja un Ventspils), Ukrainā (Dņipro) un Krievijā (Sanktpēterburga un Nižņijnovgoroda).

Enefit ir Baltijā lielākā elektroenerģijas ražotāja Eesti Energia meitassabiedrība. Enefit ir otrs lielākais elektroenerģijas tirgotājs Latvijā ar vairāk nekā 10 gadu pieredzi. Papildus plašam elektroenerģijas produktu klāstam Enefit piedāvā tehniskos risinājumus un atbalsta instrumentus energoefektivitātes paaugstināšanai.

EY

Ernst & Young ir pasaules līderis revīzijas, nodokļu, darījumu un konsultāciju pakalpojumu jomās. Ieskati un kvalitatīvie pakalpojumi, ko EY sniedz palīdz veidot pārliecību par un uzticību kapitāla tirgiem un pasaules ekonomikām. Uzņēmums attīsta izcilus līderus, kuri apvienojas, lai kopā izpildītu EY solījumus visām uzņēmuma ieinteresētajām pusēm. To darot, EY ir būtiska loma labākas darba pasaules veidošanā cilvēkiem, klientiem un kopienām.

Eversheds Sutherland ir viena no lielākajām juridiskajām firmām pasaulē, kas koncentrējas uz uzņēmējdarbības tiesībām. Latvijā birojs darbojas ar nosaukumu Eversheds Sutherland Bitāns, bet firma ir saistīta ar birojiem visā pasaulē, un atrodas pasaules lielākajos ekonomiskajos

centros kopumā 69 birojos un 34 valstīs. Šogad Eversheds Sutherland Bitāns svinēja 20 gadu jubileju Latvijā. Juridiskais birojs sniedz visaptverošu juridisko palīdzību visās uzņēmējdarbības tiesību jomās.

Evolution Gaming Group AB izstrādā, ražo, tirgo un licencē pilnībā integrētus B2B (starp uzņēmumiem) tiešsaistes kazino risinājumus spēļu operatoriem. Kopš uzņēmuma dibināšanas 2006.gadā, Evolution ir kļuvis par vadošo B2B pakalpojumu sniedzēju Eiropas tirgū, kura klientu loku veido vairāk nekā 100 spēļu operatori. Patlaban šajā grupā strādā aptuveni 7500 cilvēku, no kuriem lielākā daļa atrodas Latvijā, Gruzijā un Maltā. Mātes uzņēmums ir reģistrēts Zviedrijā.

Fortum ir vadošais tīras enerģijas ražošanas uzņēmums, kas nodrošina klientus ar elektrības, apkures un dzesēšanas pakalpojumiem, kā arī viedus risinājumus resursu efektivitātes uzlabošanai. Fortum vēlas iesaistīt klientus un sabiedrību apvienoties pārmaiņām tīrākai pasaulei. Fortum darbojas Latvijā kopš 2007. gada, un kopš 2008. gada ir centralizētās siltumapgādes sistēmas operators Jelgavas pilsētā. Jelgavas spēkstacijā saražotā elektroenerģija tiek pārdota Nord Pool Spot, kā arī lieliem rūpniecības klientiem. Kopš 2018. gada vasaras Fortum darbojas arī Daugavpilī, kur ražo siltumenerģiju un elektrību.

GlaxoSmithKline

GlaxoSmithKline (GSK) ir Lielbritānijas farmācijas uzņēmums, kura galvenā mītne atrodas Brentfordā, Londonā. Kā viena no pasaules vadošo farmācijas un veselības aprūpes uzņēmumu, kas balstīts uz pētniecību, GSK misija ir uzlabot cilvēku dzīves kvalitāti, ļaujot cilvēkiem darīt vairāk, justies labāk un dzīvot ilgāk. GSK piederošie trīs pasaules vadošie uzņēmumi pēta un piedāvā novatoriskas zāles, vakcīnas un plaša patēriņa veselības aprūpes produktus. GSK birojā Latvijā strādā 45 cilvēki.

Intrum ir nozarē vadošais kredītu pārvaldības pakalpojumu sniedzējs, kurš strādā 24 tirgos Eiropā. Intrum palīdz uzņēmumiem plaukt, piedāvājot risinājumus, kas paredzēti naudas plūsmas un ilgtermiņa rentabilitātes uzlabošanai, kā arī rūpējoties par klientiem. Svarīga uzņēmuma misijas sastāvdaļa ir nodrošināt, lai privātpersonas un uzņēmumi saņemtu atbalstu, kas viņiem nepieciešams, lai atbrīvotos no parādiem. Intrum ir aptuveni 10 000 atbilstošu speciālistu, kuri apkalpo aptuveni 80 000 uzņēmumu visā Eiropā. 2018. gadā ieņēmumi sasniedza 13,4 miljardus SEK. Intrum galvenā mītne atrodas Stokholmā, Zviedrijā, un Intrum akcijas tiek kotētas *Nasdaq* Stokholmas biržā.

Knauf

Knauf ir viens no pasaules vadošajiem moderno izolācijas materiālu, siltināšanas sistēmu, siltumizolācijas kompozītsistēmu, krāsu, grīdas segumu, sistēmu, celtniecības iekārtu un instrumentu ražotājiem. Knauf pieder 250 ražotnes un tirdzniecības organizācijas vairāk nekā 86 valstīs, kuros kopā strādā 35 000 darbinieki visā pasaulē. Uzņēmuma Latvijas filiāle tika dibināta 1994. gadā, un tajā ir nodarbināti 196 cilvēki.

KPMG

KPMG darbojas kā neatkarīgu dalībuzņēmumu tīkls, kas piedāvā audita, nodokļu un konsultāciju pakalpojumus, cieši sadarbojoties ar klientiem, palīdzot mazināt riskus un izmantojot iespējas. KPMG dalībuzņēmumi darbojas 153 valstīs. Kopumā dalībuzņēmumos dažādās sfērās strādā vairāk nekā 207 000 darbinieku. Latvijā KPMG tika nodibināts 1994. gadā, un tas strādā Centrāleiropā un Austrumeiropā esošā KPMG ietvaros.

Linstow

Linstow, kas pieder lielam starptautiskam investīciju uzņēmumam Awilhelmsen Group, ir viens no vadošajiem Norvēģijas nekustamā īpašuma uzņēmumiem. Kopš 1996. gada Linstow meitasuzņēmums Baltijā ir Linstow Center Management – reģiona vadošais tirdzniecības centru attīstītājs un pārvaldnieks. Linstow Latvijā ir izveidojis piecus tirdzniecības centrus: Alfa, Mols, Galerija Centrs, Origo un Dole, un lielāko tirdzniecības centru Igaunijā – Ülemiste. Linstow Baltijas reģionā pieder arī septiņas viesnīcas, kuras visas pārvalda Radisson ar Radisson Blu un Park Inn zīmoliem. Linstow Grupas nekustamā īpašuma portfeļa vērtība reģionā veido 700 miljonus eiro.

Luminor ir trešais lielākais finanšu pakalpojumu sniedzējs Baltijā ar aptuveni 1 miljonu klientu, 2500 darbiniekiem, un tirgus daļu 16,8% apmērā noguldījumos un 19,5% apmērā kreditēšanā 2019. gada 3. ceturkšņa beigās. Kopējais pašu kapitāls ir 1,6 miljardi EUR, un Luminor tiek kapitalizēts ar CET1 koeficientu 18,7%.

Maxima

Maxima Latvija ir viena no vadošajām mazumtirdzniecības ķēdēm Latvijā, lielākais privātais darba devējs valstī un viens no lielākajiem nodokļu maksātājiem Latvijā. Uzņēmums ir daļa no Maxima Grupe holdinga, kas ir lielākā mazumtirdzniecības veikalu ķēde un darba devējs Baltijas valstīs. Grupā strādā vairāk nekā 40 000 darbinieku piecās valstīs – Lietuvā, Latvijā, Igaunijā, Polijā un Bulgārijā.

Microsoft pieļauj digitālu pārveidošanu viedā mākoņa un viedās tīklu perifērijas laikmetā. Tā misija ir sniegt iespēju katram planētas cilvēkam un organizācijai sasniegt vairāk. Microsoft atsaucas uz Microsoft Corp. un tās filiālēm, tostarp Microsoft Mobile Oy, kas ir Microsoft meitassabiedrība. Microsoft Mobile Oy izstrādā, ražo un izplata Nokia X mobilos tālrunus un citas ierīces.

Møller Auto

Møller Auto ir vadošais automobiļu mazumtirgotājs Baltijas valstīs. Pamatdarbība ir saistīta ar jaunu un lietotu Volkswagen un Audi automobiļu un oriģinālo rezerves daļu tirdzniecību, automašīnu servisu un tehnisko apkopi. Møller Auto nodarbina vairāk nekā 600 darbiniekus visās Baltijas valstīs. Møller Auto ir daļa no Norvēģijas uzņēmuma MøllerGruppen, un Baltijas valstīs uzņēmums darbojas kopš 1997. gada.

Narvesen ir vadošais franšīzes mazumtirdzniecības tīkls, kas nodrošina ērtu iespēju iegādāties ikdienas patēriņa preces un pakalpojumus ātrai enerģijas līmeņa atjaunošanai. Kopš 1997. gada Narvesen ir sekmīga bieža patēriņa preču veikalu ķēde ar 235 veikaliem 36 pilsētās. Narvesen piedāvā daudzveidīgu svaigu un garšīgu ēdienu klāstu, atspirdzinošus dzērienus un plašu jaunāko preses izdevumu klāstu. 75% Latvijā dzīvojošo katru dienu apmeklē Narvesen. Latvijā franšīzes tīkls, ieskaitot franšīzes ņēmējus, nodrošina darba vietas vairāk nekā 650 cilvēkiem Šodien pēc 21 gada Narvesen tiek uztverts kā augstas vērtības zīmols Latvijā. Narvesen ir strauji augošs mazumtirdzniecības veikalu tīkls un tirgus līderis bieža patēriņa preču un pakalpojumu jomā, un tā izaugsme turpināsies arī 2020. gadā, kad "Coffee Inn" (kafijas veikalu tīkla "Caffeine Roasters" īpašnieks) pievienosies "Narvesen Baltija"

Nasdaq Baltic pārvalda trīs biržas - Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, un Nasdaq CSD zem viena jumta, nodrošinot kapitāla tirgus infrastruktūru visā vērtību ķēdē - no kotēšanas, tirdzniecības un tirgus datiem līdz klīringam un norēķiniem un vērtspapīru glabāšanai. Nasdaq Baltic biržas ir daļa no pasaules lielākās biržu grupas Nasdaq, Inc., tādējādi nodrošinot lielu uzticību Baltijas vērtspapīru tirgum starptautiskajiem investoriem, piedāvājot tirgus infrastruktūru atbilstoši

starptautiskajiem nozares standartiem, pasaules ātrākās tirdzniecības platformu un augstus kotēšanas standartus.

NCH Advisors

NCH Capital dziļo vērtību stratēģijas tiek īstenotas, pamatojoties uz vietējām iespējām, ko nosaka, investējot nekustamajā īpašumā, agrorūpniecībā, privātkapitālā un publiski kotētos vērtspapīros. NCH ir viens no lielākajiem lauksaimniecības uzņēmumu pārvaldniekiem pasaulē un pārvalda kapitālu ap 3 miljardu ASV dolāru apjomā, darbojoties deviņu biroju tīklā Austrumeiropā, Krievijā un Brazīlijā.

Neste

Neste ir pasaulē lielākais atjaunojamās dīzeļdegvielas, kas pārstrādāta no atkritumiem un pārpalikumiem, ražotājs, un ievieš atjaunojamus risinājumus arī aviācijas nozarē un plastmasas rūpniecībā. Uzņēmums ir ierindots Dow Jones pasaules ilgtspējas indeksā (DJSI) un Global 100 Pasaules ilgtspējīgāko uzņēmumu sarakstā. SIA Neste Latvija nodarbojas ar attīrītas transporta degvielas tiešo tirdzniecību, kā arī mazumtirdzniecību savā Neste degvielas uzpildes staciju tīklā. Uzņēmumam ir savs naftas terminālis Rīgas ostā un 75 degvielas uzpildes stacijas Latvijas teritorijā.

Orkla Latvija – ir viena no vadošajām strauji augošām patēriņa preču organizācijām Baltijas valstīs. Orkla Latvija veido divi uzņēmumi – SIA “Orkla Confectionery & Snacks Latvija” un SIA “Orkla Foods Latvija”, ar kopējo apgrozījumu 116,1 miljoniem EUR 2018. gadā. Uzņēmums pārstāv šādus zīmolus: Laima, Selga, Staburadze, Ādažu Čipsi, Spilva, Gutta, Everest, Latplanta, Pedro, kā arī pārvalda Laimas šokolādes muzeju. Orkla Latvija nodarbina vairāk nekā 1200 darbinieku, eksportē preces uz vairāk nekā 30 valstīm, un uzņēmumam patlaban ir 5 ražotnes. Uzņēmums pašlaik būvē jaunu ražotni iemīļotākajam Latvijas zīmolam – LAIMA, un ir paziņojis par cepumu un vafeļu kompetences centra izveidi valstī līdz 2022. gadam.

PricewaterhouseCoopers

PwC mērķis ir veicināt uzticēšanos sabiedrībā un risināt būtiskas problēmas. PwC ir 157 valstu uzņēmumu tīkls ar vairāk nekā 276 000 cilvēkiem, kas ir apņēmušies nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus revīzijas, konsultēšanas un nodokļu jomās.

Rimi Baltic

Rimi Baltic ir viens no vadošajiem un visstraujāk augošajiem mazumtirgotājiem Baltijas valstīs, un tas pārvalda četras ķēdes - Rimi Hyper, Rimi Super, Rimi Mini un Rimi Express. Visās trīs Baltijas valstīs uzņēmumā strādā vairāk nekā 11 200 cilvēku. Šobrīd Rimi Latvia pieder 124 veikali, un tajos strādā vairāk nekā 5000 cilvēku.

Robert Bosch

Bosch Grupa ir viens no vadošajiem globālajiem tehnoloģiju piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem. Vācijas inženierijas un elektronikas uzņēmums 1993.gadā dibināja savu meitasuzņēmumu Latvijā, kas šobrīd nodarbina 60 darbiniekus. Robert Bosch SIA ir vairumtirdzniecības uzņēmums, kas pārstāv, pārdod un izplata elektroinstrumentus, siltumtehniku (arī zīmolu Junkers un Buderus produktus), automobiļu pēcpārdošanas, diagnostikas tehnoloģiju un drošības sistēmu produktus.

SCHWENK Latvija ir vadošais būvmateriālu ražotājs un vienīgais cementa ražotājs Latvijā, kopš 2019. gada - daļa no SCHWENK Building materials grupas. SCHWENK grupu 1847. gadā

Ulmā, Vācijā, dibināja Eduards Švenks, un tā joprojām ir ģimenes uzņēmums. Papildus tam, ka tā ir viens no senākajiem uzņēmumiem nozarē, tas ir arī viens no inovatīvākajiem.

SEB

SEB ir vadošā finanšu pakalpojumu grupa Skandināvijā un Baltijas valstīs. SEB Latvija ieņem spēcīgu pozīciju gan privātklientu, gan korporatīvo klientu banku pakalpojumu jomā, piedāvājot pilnu banku pakalpojumu klāstu Latvijas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Latvijā banka apkalpo vairāk nekā 400 000 privātpersonu un 33 000 uzņēmumu. SEB Latvija ir pirmā finanšu iestāde Latvijā, kas iekļuvusi Ilgtspējības indeksa Platīna kategorijā – augstākajā iespējamā pozīcijā, atspoguļojot bankas ilgtermiņa domāšanu un atbildīgo uzņēmējdarbības praksi.

Solvay Grupa

Solvay Grupa ir modernu materiālu un specializētu ķīmisko vielu ražošanas uzņēmums, kuras mērķis ir izstrādāt ķīmiju, kas risina galvenās sabiedrības problēmas. Solvay galvenā mītne atrodas Briselē, un uzņēmumā strādā aptuveni 27 000 darbinieku, kuri ir izvietoti 61 valstī. Rīgā atrodas Solvay Globālais biznesa pakalpojumu centrs, kas Solvay Grupai nodrošina dažādus pakalpojumus, piemēram, grāmatvedību, IS palīdzības dienestu, datu pārvaldību, klientu apkalpošanu utt.

Swedbank

Swedbank saknes iestiepjas tālu Zviedrijas krājbanku vēsturē, kooperatīvu lauksaimniecības banku tradīcijās un Hansabank svarīgajā lomā Baltijas valstīs. Mēs apkalpojam visus, sākot no klientiem ar pamata vajadzībām līdz klientiem, kuriem nepieciešami mūsdienīgi banku pakalpojumi. Mēs strādājam, lai izveidotu ciešas attiecības ar septiņiem miljoniem privāto klientu un 600 000 korporatīvo klientu. Lai atbalstītu viņu uzņēmējdarbību, Swedbank darbojas arī Norvēģijā, Somijā, Dānijā, ASV, Ķīnā, Luksemburgā un Dienvidāfrikā.

TAV Airports Holding ir viens no vadošajiem lidostu operatoriem un lidostu celtniecības uzņēmumiem pasaulē. TAV Airports Holding sniedz lidostu pakalpojumus 21 valstī, 76 lidostās un apkalpo aptuveni 1 lidojumu ar vairāk nekā 152 miljoniem pasažieru. Starptautiskajā lidostā "Rīga" TAV Airports Holding pārstāv seši TAV grupas uzņēmumi – TAV Latvia – komercplātību apsaimniekotājs, ATU Duty Free – beznodokļu veikals, BTA – pārtikas un dzērienu tirgotājs, TAV Operation Services – biznesa zāle, HAVAŠ – apkalpošana uz zemes, un TAV IT – IT risinājumi, kur kopā strādā aptuveni 650 darbinieku. TAV Latvia atbild par visu Starptautiskās lidostas "Rīga" komercplātību, kurā darbojas Grupas uzņēmumi un citi starptautiski un vietējie investori, kopš 2011. gada sākuma, kad TAV Airports Holding uzvarēja konkursā un parakstīja koncesijas līgumu ar Starptautisko lidostu "Rīga", kļūstot par vienu no visvērtīgākajiem lidostas sadarbības partneriem.

TIETO Latvia

Tieto Latvia ar vairāk nekā 750 darbiniekiem ir viens no vadošajiem informācijas tehnoloģiju uzņēmumiem Baltijā. Mūsu uzņēmums specializējas sarežģītu, apjomīgu un vitāli svarīgu informācijas sistēmu izstrādē, ieviešanā, integrācijā, pielāgošanā un uzturēšanā - uzņēmuma resursu plānošanas (ERP) sistēmas, lai optimizētu un automatizētu procesus, ieviešot pašapkalpošanās un citus tiešsaistes pakalpojumus, tīmekļa risinājumus, datu noliktavu attīstību, uzņēmējdarbību izlūkošanas risinājumus, kā arī programmatūras produktu izstrādi maksājumu karšu izsniegšanai, iegūšanai, apstrādei, u-komercijai, termināļu tīkla pārvaldībai, novērtēšanai, risku pārvaldībai, lojalitātei un ziņošanai. Latvijā ir pārstāvētas 3 no Tieto galvenajām uzņēmējdarbības jomām - finanšu pakalpojumi, digitālā pieredze, kā arī *Hybrid Infra*; katra no tām sniedz pievienotās vērtības pakalpojumus mūsu klientiem - valsts un valdības institūcijām, privātiem uzņēmumiem, komunālajiem pakalpojumiem, mazumtirdzniecībai un loģistikai,

bankām un finanšu institūcijām Baltijā, Eiropā, Krievijā, NVS un Āfrikā. Turklāt Tieto Latvia atrodas Tieto globālais dalīto pakalpojumu centrs, kas ir viens no pirmajiem dalīto pakalpojumu centriem Latvijā.

Telia Company AB ir vadošais telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējs Ziemeļvalstu un Baltijas valstu reģionā, un darbojas kā viens no lielākajiem IP tīkliem pasaulē. Telia Company ir lielāko Latvijas telekomunikāciju uzņēmumu Tet un LMT akcionārs. Telia Latvija, uzņēmumam pilnībā piederošais meitasuzņēmums, kopš 1992. gada ir uzticams partneris daudziem vietējiem un starptautiskiem uzņēmumiem biznesa tehnoloģiju segmentā.

URALCHEM

Uralchem ir viens no lielākajiem slāpekļa ražotājiem Krievijā un NVS valstīs. Uzņēmuma galvenā konkurences priekšrocība ir novatorisku mēslošanas līdzekļu, amonija nitrāta un urīnvielas izstrāde un ražošana, pielāgojot konkrētām valstīm, tirgiem un segmentiem. SIA URALCHEM Trading pieder URALCHEM Grupai, un uzņēmums koncentrējas uz URALCHEM eksporta pārdošanas konsolidāciju. Uzņēmums nodrošina preču iekraušanu ostās un kuģu fraktēšanu.

Vastint Group ir starptautiska nekustamo īpašumu organizācija ar vairāk kā 30 gadu pieredzi. Grupas darbības pamatā ir portfeļa īpašumu pārvaldība un komerciālā nekustamā īpašuma attīstība, tostarp dzīvojamā ēku attīstība un pārdošana. Vastint Latvijā darbojas kopš 2003. gada.

SIA Ventspils nafta termināls (VNT) ir lielākais un tehnoloģiski modernākais naftas un naftas produktu pārkraušanas uzņēmums Baltijas valstīs, kas jau vairāk nekā 55 gadus darbojas neaizsalstošajā Ventspils ostā. 49% no uzņēmuma akcijām pieder Eurotank Holding Sarl, kas ir daļa no starptautiska termināļu pārvaldības uzņēmuma VTTI, bet atlikušie 51% pieder Martank. Šobrīd VNT strādā 200 dažādu nozaru speciālisti.

Visma nodrošina programmatūru, kas vienkāršo un digitalizē galvenos uzņēmējdarbības procesus privātajā un sabiedriskajā sektorā. Visma ir viens no Eiropas vadošajiem programmatūras uzņēmumiem visā Ziemeļvalstu reģionā, kā arī Beniluksa valstīs, Centrālajā un Austrumeiropā.

Visma grupa sastāv no vairāk nekā 200 uzņēmumiem 16 pasaules valstīs, kas nodarbina vairāk nekā 10 000 cilvēku un apkalpo vairāk nekā miljonu klientu. Uzņēmuma galvenā mītne atrodas Oslo, Norvēģijā. Ar Visma vārdu Latvijā strādā jau trīs uzņēmumi. Visma Enterprise ir tirgus līderis ERP, BI un HCM risinājumu jomā, savukārt Visma Consulting piedāvā pielāgotus risinājumus valsts un privātā sektora klientiem. Abos uzņēmumos kopā strādā 150 speciālisti. Visma Labs Latvijā atbalsta Visma grupas jauno produktu attīstību un pašlaik nodarbina vairāk nekā 200 speciālistus.

Vitol Baltics ir daļa no uzņēmuma Vitol Group, kas darbojas enerģētikas un izejmateriālu nozarē. Vitol ir privāts uzņēmums, kas dibināts Roterdamā un vairāk nekā 50 gadus darbojas pasaules enerģētikas tirgos, pārdodot vairāk nekā septiņus miljonus barelu jēlnaftas un produktu dienā un piegādājot enerģētikas produktus dažādām valstīm visā pasaulē. Latvijā Vitol grupa galvenokārt investē šādos uzņēmumos: Ventspils nafta termināls, LatRosTrans, LSC.